SAMO ZA INTERNU UPOTREBU

P R I J E D L O G

OSNOVNOG MATERIJALA O DOGADJAJIMA I ISKUSTVIMA U DJELOVANJU ORGANA KOMUNE U PRVIM DANIMA NAKON KATASTROFALNIH ZEMLJOTRESA OD 26. i 27. OKTOBRA 1969.

I, III

I

Katastrofalni zemljotresi 26. i 27. oktobra i 31. decembra 1969. godine zahvatili su područja 15 opština Bosanske krajine u površini od 9 560 km^2, što čini 18,7% površine SR Bosne i Hercegovine.

Na postradalom regionu sa 803 naseljena mjesta (gradskog i seoskog karaktera) konstatovane su štete u 701 naselju.

Prema statističkim podacima iz prve polovine 1969. godine na području zahvaćenom zemljotresom živi 757.000 stanovnika, što čini oko 20% ukupnog stanovništva SR Bosne i Hercegovine.

Grad Banjaluka ima 75.000, a opština 153.000 stanovnika.

Intenzitet zemljotresa u Bosanskoj krajini, a prema preliminarnim podacima seizmološke službe, bio je: 7^0 stepeni KOS na površini od oko 9 500 km^2, 8° na 1 822 km^2 i 9° na 68 km^2. Najveća razaranja su bila na opštinama Banjaluka, Laktaši, Čelinac i Bosanska Gradiška.

Poginulo je 15 lica, a teže i lakše povrijedjeno preko 1 260 stanovnika (Banjaluka: poginulo 15 lica i ~~blizu~~ 1 000 povrijedjenih).

Oštećeno je ili porušeno preko 86.000 stanova sa blizu 3,7 miliona kvadratnih metara stambene površine (u opštini Banjaluka: 36.276 stanova sa 1,632.968 m2). Od toga 8 000 stanova je srušeno ili predvidjeno za rušenje zbog nemogućnosti popravki. Preko 18.000 stanova je teško oštećeno, dok je 60.000 stanova pretrpjelo veća ili manja oštećenja.

Porušeno je ili oštećeno 566 školskih objekata (u opštini Banjaluka 131 zgrada) sa preko 2oo.ooo kvadratnih metara površine (u opštini Banja Luka 82.5o3 m^2), a 83 škole sa preko 32.000 kvadratnih metara su srušene ili ih treba srušiti.

Oštećeno je ili uništeno 133 objekta zdravstvenih ustanova sa oko 70.000 kvadratnih metara površine (u opštini Banjaluka 61 zgrada sa 45.269 m^2), od čega je 10 objekata sa blizu 33.000 kvadratnih metara površine potpuno uništeno. Banjalučki Medicinski centar sa oko 1300 ležaja, najveći zdrav-

stveni centar Bosanske krajine, praktično je ostao bez svojih objekata.

Zemljotres je nanio ogromne štete privredi. U 224 radne organizacije utvrdjene su direktne štete, a još veći broj je radnih organizacija koje su, zbog obustavljanja ili znatnog smanjenja proizvodnje, pretrpio indirektne štete.

U Banjaluci najteže su stradale Fabrika celuloze i viskoze, najveći proizvodni kapacitet u Bosanskoj krajini, čiji će se rad moći normalizovati tek kroz dvije godine, KDI "Vrbas" čiji su pojedini proizvodni kapaciteti potpuno uništeni, Preduzeće za preradu voća i povrća "Vitaminka", koja već mjesecima radi sa smanjenim kapacitetom, NIP "Glas" koji je potpuno uništen, zatim fabrika EI Niša, Tvornica duvana i drugi, koji su pretrpili značajna oštećenja.

Posebno teško je stradao poslovni prostor trgovinskih radnih organizacija, u prvom redu u Banjaluci. Dvije najveće trgovinske organizacije ("Krajinauzor" i "Metal") ostale su bez više od polovine svog poslovnog prostora i godinama će morati raditi u improvizovanim uslovima.[1]

U takvim uslovima stanovništvo koje se našlo na ulicama, pod vedrim nebom, neposredno pred zimu, bez ikakvih uslova za život, razoreni objekti zdravstva i školstva u Banja Luci i na cijelom regionu, onemogućena privredna djelatnost, industrija i trgovina u prvom redu - zahtijevali su veoma brze i veoma široke, ali sinhronizovane, trenutne i dugoročne mjere u svim oblastima društvenog i privrednog života ovog kraja i to kako na planu stvaranja snošljivijih materijalnih uslova za život i proizvodnju u razrušenom regionu, tako i aktivnosti na održavanju već ispoljenog visokog morala stanovništva.

Ta izuzetna situacija kao objektivni činilac, zatim samoupravni sistem i društveno-političke strukture, koje su omogućile relativno brzo prestrojavanje snaga, razmah inicijativa i aktivnosti, samoorganizovanje gradjana u svim oblastima života, na skoro svakom punktu postradalog područja, te kadrovi - u čemu značajnu ulogu zauzima pomoć kadrova iz, u prvom redu, SR Bosne i Hercegovine i Federacije - njihova sposobnost, stručnost, spremnost preuzimanja odgovornosti i brzi prelazak u akcije, sve to je uslovilo da se već tokom

prvih dana poslije zemljotresa sadržinski i na prvi pogled spontano prevazilaze organizacioni oblici djelatnosti iz centra, po radnim organizacijama, mjesnim zajednicama itd. predvidjenih za dejstva u ratu, ali za koje su zadržani stari nazivi - štabovi.

Naime, Štab narodne odbrane opštine Banjaluka, čiji članovi su počeli dejstvovati prema pripremljenim ratnim planovima, koji su za opštinu bili gotovi neposredno pred katastrofu, već prvih trenutaka poslije zemljotresa preduzeo je niz efikasnih mjera, prilagodjenih novonastaloj situaciji, kao što je: uzbunjivanje jedinica civilne zaštite, zabrana javnih skupova, veza sa jedinicama JNA garnizona Banjaluka itsl., o čemu je pisano u hronološkom dijelu teksta. Medjutim, u ratnim pripremama štabovi po mjesnim zajednicama nisu do tada bili još formirani, niti su bili završeni planovi njihove djelatnosti u eventualnom ratu, pa je to - za razliku od mnogih radnih organizacija uslovilo da se štabovi po mjesnim zajednicama naknadno formiraju,- tokom 26. i 27. oktobra, organizovani u stvari od aktivista društveno-političkih organizacija i poslanika.

Istovremeno, rukovodeće tijelo u opštini Banjaluka, koje je donosilo prve odluke (a koje je u javnosti različito nazivano - Opštinski štab, Koordinaciono tijelo, Štab narodne odbrane, Štab za odbranu od elementarnih nepogoda itd), bio je sastavljen od rukovodećih kadrova ~~i stručnjaka iz organa vlasti i društveno-političkih organizacija~~ (Saveza komunista, Saveza omladine, SSRN, Saveza sindikata, Saveza boraca, Udruženja rezervnih oficira itd), poslanika i predstavnika garnizona JNA, te predstavnika radnih organizacija i mjesnih zajednica, kada se odlučivalo o pitanjima iz ovih domena, kao i od pojedinih aktivista, koji su se efikasno uključivali u razrješavanje pojedinih zadataka. Značajno mjesto pripada saveznim i republičkim funkcionerima, koji su u okviru ovog rukovodećeg tijela inicirali i uticali na ostvarenje mnogih krupnih odluka, ali su se uključivali i u preduzimanje neposrednih mjera preko odgovarajućih tijela (štabova, savjeta, komisija itd) i stručnih službi Skupštine opštine i radnih organizacija.

Ovakav štab, uslovno bi ga dalje nazivali Opštinskim štabom, bio je ustvari otvoren mehanizam prema svim strukturama u komuni, kako društveno-političkim, tako i stručnim i drugim organima u komuni. Važno je podvući da se i jedan broj aktivista iz redova penzionisanih drugova, kao i aktivista iz radnih organizacija i mjesnih zajednica, samoinicijativno uključivali u rad Opštinskog štaba (a to se odnosi i na sva druga tijela i štabove) i tako su učestvovali u radu Opštinskog štaba ili njegovih organa ili su primali pojedine konkretne dužnosti.

~~Nadalje, kao što će se vidjeti i iz hronologije događaja,~~ Opštinski štab kao cjelina nije imao mnogo svojih sjednica. O nekim pitanjima iz tekuće problematike u pojedinim oblastima, odlučivale su ekipe stručnih ljudi ovlašćene od Opštinskog štaba ili nekih drugih organa.

Prema tome, u radu Opštinskog štaba učestvovali su svi legalno izabrani predstavnici i funkcioneri u organima vlasti i društveno-političkim organizacijama, zajedno sa stručnim službama Skupštine opštine, radnih organizacija i ustanova.

Štab narodne odbrane, ~~kao što se vidi i iz hronologije~~, nakon što je preduzeo niz prvih neophodnih mjera u prvim trenutcima poslije zemljotresa, djeluje i dalje ali u sastavu ovog šireg opštinskog tijela (nazvanog uslovno Opštinski štab) i u narednom periodu predstavlja osnovnu stručnu, organizacionu i kadrovsku snagu sa kojom i putem koje pomenuti Opštinski štab izvršava tekuće zadatke i razrješava iskrsle probleme.

Zajedno sa kadrovima iz ŠTaba narodne odbrane značajnu ulogu u ovim djelatnostima imaju i kadrovi Sekretarijata narodne odbrane.

Slični procesi odvijali su se i u radnim organizacijama i u mjesnim zajednicama.

Veoma brzo sastaju se i redovni kolegijalni organi (Opštinski komitet SK BiH, Sindikalno vijeće, OK Saveza omladine, Izvršnog odbora SSRN, sjednica Skupštine opštine itd) koji - nakon što daju ocjene o do tada preduzetim mjerama - donose odgovarajuće odluke za daljnja dejstvovanja u saniranju nastale situacije (zaključci Opštinskog komiteta SK, uputstva Sindikalnog vijeća, odluke Skupštine opštine itd).

Pošto su već prvih dana održane sjednice svih rukovodstava društveno-političkih organizacija i Skupštine opštine, tokom novembra produžava se kombinovan rad i redovnih organa i pomenutog Opštinskog štaba.

Skupština opštine formira i specijalne organe, kao što su na primjer Štab za evakuaciju djece i radno nesposobnog stanovništva i Štab za smještaj stanovništva. Ti štabovi se sada javljaju kao organi izabrani od Skupštine opštine, koji na sebe preuzimaju mnoge funkcije koje nisu mogli obavljati redovni organi Skupštine opštine, a radi složenosti i specifičnosti ovih zadataka na njima nije mogao raditi ni Štab za narodnu odbranu.

Narednih mjeseci prestaje djelatnost štabova, a Skupština opštine - koristeći do tada stečena iskustva - formira samo Štab za borbu protiv elementarnih nepogoda kao redovan organ.

Cilj ovog materijala je da prikaže na koji način su djelovale društveno-političke organizacije, organi Skupštine opštine, stručne i druge snage u periodu 26 - 30 oktobra 1969. godine.

Materijali o aktivnosti svih ovih snaga u narednim mjesecima nalaze se u dnevnim biltenima Skupštine opštine.

II

HRONOLOGIJA DOGADJAJA

26 - 30.10.1969. god.

26. oktobar 1969. god.

16 sati, 37 minuta i 41 sekunda

Banjaluku je zahvatio zemljotres jačine preko 7 stepeni Merkalijeve skale. Zemlja, u valovima, bora se i drhti, giba se. Dimnjaci i cigle slomljeni, ruše se. U naseljima uznemirenost, strah. Ljudi su istrčali na ulice, usplahireni, bespomoćni, zbunjeni.

Struja je u prekidu uslijed pokidanih vazdušnih vodova i oštećenja trafostanica. Mnogi objekti u gradu su znatno oštećeni. PTT linije su ostale ispravne.

16 sati, 43 minuta, 21 sekunda

Ponovni udar jačine oko 5 stepeni Merkalijeve skale.

U zgradu Skupštine opštine došao je potpredsjednik Skupštine opštine, načelnik i član Štaba narodne odbrane Skupštine opštine Banja Luka [2]. Telefonom stupaju u vezi sa predsjednikom Skupštine opštine i dogovaraju se o preduzimanju neophodnih mjera: sazivanje Štaba narodne odbrane, svih načelnika sekretarijata Skupštine opštine, direktora komunalnih radnih organizacija.[3]

Predsjednik Skupštine opštine od kuće dolazi u SUP, naredjuje da se preko svih stanica milicije prikupe podaci o posljedicama zemljotresa i da se na ulicama i naseljima hitno pojačavaju pozorna mjesta milicije i saobraćajaca.

Istovremeno, radnici nekih privrednih preduzeća i ustanova, naročito rukovodeći kadar, odmah odlaze direktno u svoje radne organizacije da bi ostvarili neposredan uvid u stanje objekata i organizovali preduzimanje neophodnih mjera, posebno prihvatanje i organizovanje radnika tih radnih organizacija koji takodje samoinicijativno pristižu, kao i pozivanje drugih, koji iz različitih razloga dolaze nešto kasnije.

16 sati, 54 minuta i 21 sekunda

Treći udar jačine oko 4 stepena Merkalijeve skale. Potpredsjednik i prisutni članovi Štaba narodne odbrane odlučuju i odmah preduzimaju sljedeće mjere:

- načelnik Štaba odlazi u zgradu Školskog centra

oklopnih jedinica i sa načelnikom Uprave centra sporazumijeva se da se odmah na ulice, posebno pred javne objekte, izvedu jedinice JNA,[4]

- istovremeno, član Štaba telefonom vrši uzbunjivanje jedinica civilne zaštite specijalizovane namjene (sanitetske, elektro,vodovod i kanalizacija, vatrogasni vod [5],

- dolaskom predsjednika Skupštine opštine odlučeno je da se izvrši uzbunjivanje i svih ostalih jedinica civilne zaštite u radnim organizacijama i njihovo stavljanje u pripravnost, na čemu su se odmah angažovali pojedini članovi Štaba i ostali radnici u Skupštini opštine, već kako su pristizali u zgradu SO-a,[6]

- telefonom se pozivaju direktori komunalnih i gradjevinskih radnih organizacija, te rukovodioci Medicinskog centra, a neki od njih su već obišli svoje radne organizacije, preduzeći početne mjere i nalazili se na putu ka zgradi Skupštine opštine.

U ovo vrijeme u zgradu Skupštine opštine su došli i rukovodioci društveno-političkih organizacija, poslanici, te profesionalni politički radnici SK SSRN, Saveza omladine, Saveza sindikata i Saveza boraca.

Na ovaj način praktično počinje aktivnost Savjeta narodne odbrane, proširenog sa prisutnim kadrovima, a ovo tijelo već tada počinje dejstvovati uglavnom na dva osnovna plana: prvo, ostvarivanje funkcije centralnog koordiniranja akcija, koje su već bile u toku u mnogim radnim organizacijama, naročito u komunalnim i industrijskim,organizovane samoinicijativno od tamošnjih kadrova i prema vlastitim uputstvima za radne organizacije, te - drugo, preuzimanje direktnih izvršnih funkcija po poslovima od interesa za cijelu opštinu, kao što će se to vidjeti u nastavku izlaganja.

U medjuvremenu pristužu samoinicijativno, bez pozivanja, ostali članovi i radnici Štaba narodne odbrane, kao i mnogi radnici i funkcioneri uprave Skupštine opštine, koji su se odmah uključivali u tekuće poslove,kao što su

bili:

- obezbjedjivanje osvjetljenja,

- u akciju uzbunjivanja jedinica civilne zaštite, te povezivanje sa rukovodiocima značajnijih radnih organizacija i ustanova,

- povezivanje sa rukovodiocima Medicinskog centra u vezi sa upućivanjem sanitetskih ekipa na teren, pružanja hitne ljekarske pomoći i prikupljanja podataka o povrijedjenima od zemljotresa,

- mnogi od pristiglih u zgradu Skupštine opštine upućivani su odmah na teren, radi prikupljanja podataka o stanju poslije zemljotresa, najugroženijim dijelovima grada itd.

Istovremeno, na terenu su već dejstvovale stanice milicije, pojačavali su pozorna mjesta u cilju očuvanja reda i mira, te pojačavali su pozorna mjesta u cilju očuvanja reda i mira, te pojačane kontrole saobraćaja s druge strane, prikupljanja informacija o posljedicama zemljotresa i situaciji na terenu.

Štab narodne odbrane, kao stručni organ, zadržava svoje funkcije, posebno stavljanje u pripravnost i raspolaganje sa jedinicama civilne zaštite i, eventualno, ako bi se ukazala potreba, jedinica teritorijalne odbrane, ali preuzima i niz drugih, izvršnih funkcija, već prema datoj situaciji u kojoj se nalaze (primanje izvještaja, davanje informacija, organizovanje pomoći postradalim itd.) što će se jasnije vidjeti iz daljnjeg izlaganja dogadjaja.

U zgradi Skupštine opštine već su došli predstavnici radnih organizacija "PUT", "ČISTOĆA", "VODOVOD I KANALIZACIJA" i GP "KRAJINA", referisali o stanju u svojim radnim organizacijama, te primili konkretne zadatke da se mehanizacijom raščišćavaju ulice od ruševina, kako bi se omogućio neometan saobraćaj.[7]

18 s a t i

Sekretarijat unutrašnjih poslova podnosi Informaciju da je od ruševina zgrade poginula Snježana Krivanović, te da je veći broj gradjana povrijedjen.[9]

17 h

Počinje sastanak Štaba narodne odbrane,proširenog sa rukovodiocima iz Skupštine opštine, društveno-političkih organizacija poslanika i nekih drugih rukovodilaca radnih organizacija. Na sastanku su podnijete prve informacije o stanju na terenu i dogovoreno neophodne mjere koje treba da preduzima svako u svom djelokrugu rada te da se što brže i šire upotpune saznanja o stvarnom stanju posljedica zemljotresa u radnim organizacijama i mjesnim zajednicama, te moralno-političkoj situaciji medju stanovništvom.

Na sastanku je dogovoreno da će društveno-političke organizacije uputiti svoje aktiviste na teren, posebno u mjesne zajednice, a u cilju sticanja uvida u stvarno stanje, pružanje pomoći aktivistima na terenu i gdje se ukaže potreba, aktivirati organe i organizacije, naročito u mjesnim zajednicama, na planu efikasnog i organizovanog otklanjanja posljedica zemljotresa. Istovremeno, funkcioneri Skupštine opštine i Štab narodne odbrane će nastaviti svoje dejstvovanje iz Centra, u cilju povećanja i povezivanja koordiniranja akcija na terenu.[9]

Opštinski odbor Crvenog krsta stavlja na raspolaganje materijalne rezerve koje posjeduje ova organizacija, u ovo se uključuje i Centar za socijalni rad Skupštine opštine sa svojim snagama i sredstvima.[10]

Zgrada zatvora je jako oštećena. Ključari u upravi zatvora puštaju zatvorenike u dvorišta i garaže u krugu zatvora, jer su tu bezbjedni.[11]

Štab narodne odbrane neprekidno daje informacije gradjanima i funkcionerima, kako u samom gradu, tako i na telefonske pozive iz mnogih mjesta Jugoslavije i to o stanju poslije zemljotresa i najneophodnijoj pomoći koja je potrebna stanovništvu.

18 sati i 30 minuta

Jedinica civilne zaštite "Elektro-Banjaluka" popravlja oštećenja na podzemnoj kablovskoj mreži i već u ovo vrijeme dio grada dobija struju, uključujući i zgradu Skupštine opštine.

Priprema se saopštenje za stanovništvo Banjaluke i za javnost Jugoslavije o posljedicama katastrofalnog zemljotresa i neophodnoj pomoći.

SUP podnosi prvi potpuniji izvještaj, dobijen od stanica milicije. o stanju na terenu.

"Vodovod i kanalizacija", poslije prvih ispitivanja vode, izvještava da je potrebno obavijestiti stanovništvo da ne koristi vodu iz vodovoda, jer postoji mogućnost zagadjivanja usljed eventualnog pucanja cijevi, a od preduzeća "Čistoća" traženo je hitno ~~klorisanje vode~~, te od sanitarnih inspektora Skupštine opštine da izvrše inspekcijski pregled vode.

Vatrogasni vod izvještava da je izvršio gašenje tri manja požara, te da više ne postoji realna opasnost od novih požara ali da oni i dalje ostaju u pripravnosti.

Štab neprekidno održava telefonske i kurirske veze sa jedinicama civilne zaštite u radnim organizacijama, prikupljanja informacija o stanju oštećenih objekata, samoinicijativno preduzimaju mjere, organizuje pružanje stručne i druge pomoći, daje uputstva za održavanje pripravnosti jedinica i insistira na stalnom popunjavanju pripadnika jedinica sve dok ne popune svoje puno brojno stanje.

19 s a t i

Nakon što su zajedno sa rukovodećim kadrovima Skupštine opštine ocijenili nastalu situaciju, saslušali prve izvještaje o stanju na terenu i dogovorili se o zajedničkom preduzimanju prvih mjera, rukovodioci društveno-političkih organizacija odlaze u zgradu Opštinskog komiteta SK, gdje je pod predsjedništvom sekretara OK održan sastanak na kome je izvršeno zaduživanje aktivista po mjesnim zajednicama, da bi ostvarili uvid u djelatnost organa i organizacija na terenu, njihovo snalaženje u novonastaloj situaciji, da prikupe informacije o posljedicama zemljotresa i pruže pomoć u aktiviranju svih organa i organizacija

kod kojih se za to ukaže potreba.[12] Istovremeno u zgradi OK SK organizirano je stalno dežurstvo, a funkcineri DPO kreeh na obilazak terena radi pružanja pomoći u organizovanju stanovištva

Obzirom da su još uvijek nedovoljne informacije o posljedicama zemljotresa na seoskom području opštine,[13] to se zadužuju poslanici da se aktiviraju u ovoj oblasti.

Zatim, obezbjedjuju se dežurstva, kako na terenu, tako i u rukovodstvima društveno-političkih organizacija.

Ovi zadaci se izvršavaju tokom čitave noći, uključujući i aktivnost društveno-političkih organizacija u radnim organizacijama.

Istovremeno, u zgradi Skupštine opštine traje sastanak jednog broja rukovodilaca radnih organizacija iz privrede, na kome su podnešene prve informacije o oštećenjima u tim radnim organizacijama. Već tada se konstatuje da su oštećenja ozbiljna, naročito u Fabrici celuloze i viskoze gdje je došlo do prskanja bazena sa 300 tona lužine i postoji realna opasnost izlijevanja lužine u rijeku Vrbas. Telefonom su nazvani ~~svi gradovi~~ nizvodno od Banja Luke, uključno i Beograd, te im je prenijeto ovo saopštenje.

Na ovom sastanku je zaključeno da se ostvari detaljniji uvid u stanje oštećenosti u radnim organizacijama, da se preduzmu neophodne mjere u pravcu saniranja stanja i da se specificira pomoć koja im je neophodna od drugih radnih organizacija i faktora. Slijedeći sastanak je zakazan za 23 sata, na kome će ovi rukovodioci radnih organizacija podnijeti detaljniji izvještaj, a treba pozvati i predstavnike radnih organizacija koji nisu bili na ovom sastanku.

U ovo vrijeme već su stigli i skoro svi novinari - izvještači iz Banjaluke, koji su odmah poslije zemjotresa već izvjestili svoje redakcije o dogadjajima.[14]

Štab izdaje prvo saopštenje ~~gradjanima Banjaluke~~ u kome se upoznavaju sa situacijom općenito u gradu, preduzetim mjerama, pozivaju se na medjusobnu solidarnost i pružanje pomoći, a posebno podvlači da se ne pije voda iz vo-

dovoda i da se ne diraju pokidani električni vodovi. U saopštenju je precizirano da će Štab preko ~~Radio-Banjaluke~~ Radio stanice davati redovna zvanična saopštenja.[15]

Štab mobiliše ~~trenutno~~ raspoloživ kamion ~~preduzeća "Lasta"~~, koji se koristi za prevoženje šatora, ćebadi itd. materijala iz skladišta Crvenog krsta i Centra za socijalni rad, a za potrebe u prvom redu Medicinskog centra i najugroženijih stanovnika grada.

O posljedicama zemljotresa telefonom su informisani savezni i republički funkcioneri, a neki od njih najavljuju svoj dolazak u Banjaluku.

Štab narodne odbrane i dalje permanentno održava veze sa jedinicama civilne zaštite, a sada se već veze proširuju na sve veći broj direktora radnih organizacija i aktivista društveno-političkih organizacija, koji se uveliko vezuju za razgranate aktivnosti iz zgrade Skupštine opštine, u kojoj i sami neposredno učestvuju.

20 s a t i

U zgradi Skupštine opštine održava se sastanak[16] na kome su direktori Medicinskog centra, industrijskih i komunalnih radnih organizacija podnijeli izvještaj o stanju i njihovim organizacijama i prvim preduzetim mjerama. Podnijet je izvještaj i o stanju u mjesnim zajednicama. Dogovoreno je o daljnjim mjerama, shodno specifičnim uslovima i zadacima pojedinih radnih organizacija, te zakazan novi sastanak u 23 sata, kako sa prisutnim direktorima i društveno-političkim radnicima, tako i da se pozovu direktori ostalih značajnijih radnih organizacija. Na tom sastanku će svi podnijeti detaljan izvještaj o tadašnjem stanju u radnim organizacijama i preduzetim mjerama, te da specificiraju pomoć koja im je neophodna.

Odlučeno je da preduzeće Mljekara i Pekara intenziviraju proizvodnju tokom noći, kako bi ujutru mogli snabdjeti grad s hljebom i mlijekom, a prodavaće artikle na tezgama iznijetim na ulice, jer su im objekti oštećeni.

Takodje, u svim trgovinskim radnjama treba izvr-

šiti inventarisanje, pa je očekivati da će one biti otvorene tek sutradan oko 11 sati.

Istovremeno, u toku je sastanak Ratnog komiteta Saveza omladine i Štaba omladinskih radnih brigada radi dogovora o mobilisanju i aktiviranju 12 omladinskih brigada, koje će se upotrijebiti na otklanjanju posljedica zemljotresa.

Štab i dalje permanentno zasjeda, prima pojedinačne izvještaje o stanju na terenu, preduzima tekuće mjere već prema specifičnim potrebama u pojedinim dijelovima grada.

U ovo vrijeme odlučeno je da treba hitno formirati grupe stručnjaka - statičara za pregled objekata. Pri realizaciji ovog zaključka, odlučeno je da se zgrade obilježavaju uočljivim ~~brojkama~~ ovisno o stepenu oštećenja, preduzimaju se mjere za snabdjevanje sa odgovarajućim bojama, okupljanje stručnjaka itd. Grupe su već u toku noći počele sa intenzivnim pregledavanjem objekata, ~~posebno~~ zgrada Medicinskog centra.

21 s a t

Štab donosi odluku da se nastava u školama do daljenjg obustavi dok stručnjaci ne utvrde stepen oštećenja i sigurnosti objekata, a Sekretarijat za prosvjetu je u toku noći izradio rješenja o prekidanju nastave, koja su - pored hitnog emitovanja preko Radio-Banjaluke - već ujutru dostavljena svim školama.

Štab je donio odluku da se zabrani otvaranje trgovinskih radnji 27. oktobra do 9 časova, dok stručnjaci ne pregledaju objekte i dok se ne izvrši inventarisanje robe i oštećenja.

Istovremeno, preko Radio-Banjaluke upozoravaju se gradjani da se do daljnjega ne održavaju javni skupovi, ~~priredbe i slične manifestacije,~~ dok stručnjaci ne pregledaju sigurnost objekata. Obustavlja se nastava u školama i da stanovnici do daljnjega ne ulaze u svoje stanove. Inače, Ba-

njaluku potresa niz manjih zemljotresa, što takodje utiče na stanovništvo da se drži dalje od zgrada.

Obzirom na težinu situacije u Medicinskom centru, neophodnost evakuacije bolesnika, koja je već bila u toku [18] te osposobljavanja kapaciteta za prihvat povrijedjenih, u Medicinskom centru se upućuje komisija radi sticanja neposrednog uvida u stanje i probleme ove ustanove i pružanje odgovarajuće organizacione i druge pomoći na licu mjesta. Odmah po povratku, a to je bilo oko 23 sata, podnijeli su izvještaj o stvarnom stanju i potrebama preduzimanja daljnjih mjera, naročito evakuacija bolesnika van Banja Luke.

Istovremeno, jedinice JNA su uputile izvjesnu količinu šatora i ćebarića Zavodu za medicinsku rehabilitaciju, koji je takodje zbog porušenosti primoran da evakuiše bolesnike.

U zgradi Skupštine opštine dolaze predstavnici radio amatera "Nikola Tesla" i saopštavaju da su vijest o zemljotresu i potrebama u pomoći već emitovali radio-amaterima Jugoslavije i u svijetu.

22 s a t a

Na terenu i u radnim organizacijama veoma je živa aktivnost na problemima smještaja stanovništva, obezbjedjivanja objekata, prikupljanja što većeg broja ljudstva i njihovo rasporedjivanje po raznim zadacima, a u zgradi Skupštine opštine se vrše intenzivne pripreme za akciju pregleda i obilježavanja zgrada.

Obzirom na potrebe u mjesnim zajednicama da se negdje smjeste pretežno starci i žene, izvršena je mobilizacija 6 autobusa preduzeća "Autoprevoz", koji se mogu zagrijavati, te upućeni na najugroženija mjesta za smještaj stanovništva.

U zgradi Skupštine opštine dolazi predsjednik Republičkog odbora Crvenog krsta BiH, koji se - poslije informisanja o stanju - odmah uključuje u aktivnost Crvenog krsta i Centra za socijalni rad u Banjaluci.

Pristižu grupe novinara i TV snimatenja iz Zagreba, Beograda i Sarajeva, tako da Štab sukcesivno odvaja dio svojih snaga, koji su tokom noći služili kao vodići snimateljima po najugroženijim dijelovima grada.

U zgradi Skupštine opštine održava se i sastanak sa grupom rukovodilaca radnih organizacija i inženjera - statičara i gradjevinaca . Dogovoreno kako u toku noći pokrenuti i organizovati sve inženjere i tehničare gradjevinskog i arhitektonskog smjera, te izvršiti i druge pripreme da bi se već ujutru čim bude dovoljno vidno, pristupilo pregledu i obilježavanju objekata (bojama zeleno,crveno i žuto) već prema stupnju oštećenosti, a sve zgrade svrstane u tri kategorije: može se stanovati i raditi u zgradama, teoško oštećene zgrade u kojima se ne može stanovati odnosno raditi, a mogu se sanirati, i treće, zgrade veoma teško oštećene koje se moraju rušiti.

Na ovom sastanku je zaključeno da se svi inženjeri i tehničari podijele u tri grupe: za pregled javnih, privrednih i stambenih objekata i utvrdjen je prioritet za rad svake od ovih grupa (na pr. najprije pregled zgrada Medicinskog centra, Pošte, Pekare, Mljekare itd.).

Poziv inžinjerima i tehničarima se upućuje preko Radio-Banjaluke, a u zgradi Skupštine opštine se pripremaju potrebni materijali i izvlačenje formulara.

23 s a t a

U zgradi Skupštine opštine održava se sastanak sa predstavnicima društveno-političkih organizacija, na kome se oni ponovno informisali prisutne o situaciji na terenu i preduzetim mjerama. Konstatovali su da je situacija medju stanovništvom smirena, da nema panike, gradjani su na slobodnim prostorima oko vatri, podižu se prvi šatori, mnogi se nalaze kod susjeda u čvršćim i manje oštećenim objektima, a omladina kroz pjesmu i muziku ~~i ples~~ na ulicama održava moral stanovništva. S druge strane, ni u jednoj mjesnoj zajednici nije se ispoljila organizovana aktivnost tamošnjih

političkih aktivista, pa čak ni profesionalnih lica - sekretara mjesnih zajednica, te su predstavnici Opštinskog komiteta SK i Opštinske konferencije SSRN morali da preduzimaju šire i neposredne mjere na planu njihovog aktiviziranja. Izuzetak su mjesne zajednice u Ivanjskoj, Dragočaju, Piskavici i Zalužanima, gdje su tamošnji štabovi samoinicijativno preduzimali mjere za smještaj stanovništva, raspolažu sa globalnim podacima o posljedicama zemljotresa i uglavnom poznaju situaciju na svom terenu. Medjutim, već do 22 sata situacija je izmijenjena: mjesne zajednice su se konsolidovale i same preduzimaju prve mjere na organizovanijem smještaju stanovništva, ustvari bolesnika i djece.

Predsjednik Skupštine opštine u nekoliko navrata telefonom je bio u vezi sa Seizmološkom stanicom u Sarajevu. Od njih smo dobili podatke o jačini zemljotresa, pravcu i epicentru, te upozorenje da tokom noći ~~ne treba očekivati jače potrese, da će~~ nastupiti serija malih kao rezultat smirivanja tla, te da jedina realna opasnost postoji od tih ~~malih~~ potresa da neka od cigli, na već razdrmanim objektima padne. ~~Zato se ljudi trebaju da drže dalje od objekata.~~ 19

23 sata i 30 minuta

Donijeta je odluka da se ~~pored saopštenja~~, organizuje tokom noći i obilazak škola radi potpunijeg uvida u njihovo stanje.

Predsjednik Skupštine opštine sa grupom ~~rukovodilaca~~ odlazi u obilazak grada i najugroženijih objekata, kako bi stekli i neposredan uvid u stanje na terenu.

U ovo vrijeme grupa stručnjaka, a na osnovu do tada prikupljenih izvještaja o posljedicama zemljotresa, vrši proračune koliko stanova je oštećeno, odnosno šta sve treba preduzeti u cilju hitnog stvaranja šatorskih naselja, baraka i osposobljavanje novih stanova, a procjena je da tokom sutrašnjeg dana treba smjestiti najmanje 500 porodica iz najugroženijih objekata.

24 s a t a

Štab ukida pripravnost jedinica civilne zaštite po radnim organizacijama, jer izuzev sanitetskih jedinica i jedinica komunalnih preduzeća, za drugim nije postojala realna potreba pripravnosti tokom noći, a neophodno je da se ljudstvo i odmori zbog sutrašnjih zadataka.

Istovremeno, u svim ovim jedinicama ostavljeni su dežurni, a pripadnici su upozoreni da će, u slučaju potrebe biti uzbunjeni sirenom Centra za obavještavanje i uzbunjivanje.

Završavaju se ~~i oba~~ sastanka ~~društveno-političkih radnika i drugim prostorijama zgrade Skupštine opštine~~, direktora radnih organizacija.[20] ~~i svi ponovo odlaze na teren.~~[21]

Štab i dalje neprekidno prima izvještaje pojedinaca i grupa o stanju u gradu i radnim organizacijama te se preduzimaju odgovarajuće mjere pomoći, već prema tome gdje je to bilo potrebno, a naročito kod Medicinskog centra gdje je evakuacija u toku, kao i na zbrinjavanju stanovništva.

27. oktobra 1969. godine

03 s a t a

120 inženjera i tehničara - gradjevinaca održava sastanak u zgradi GP "Krajina", daju se uputstva i formiraju grupe za obilazak zgrada, pregled i obilježavanje. Boje i potrebni materijal su već nabavljene. Čeka se da svane, pa da krenu na teren.[22]

U zgradi Skupštine opštine grupa urbanista i drugih stručnjaka primaju zadatak da pronadju i urbanistički odrede lokacije za podizanje privremenih naselja, kako bi se obezbjedilo stanovništvo iz razrušenih zgrada.

Štab narodne odbrane, preko Radio-Banjaluke, daje saopštenje za gradjane o tadašnjem stanju i preduzetim mjerama na zbrinjavanju stanovništva, poziv na medjusobno ispomaganje itd.[23]

04 s a t a

Grupa stručnjaka sa potpredsjednikom Skupštine opštine vrši posljednje pripreme za pregled zgrada,[24] i proračuna potrebnog materijala.

Sekretarijat za prosvjetu Skupštine opštine, poslije je obilaska škola podnio izvještaj o stanju školskih objekata, koliko se to tokom noći moglo vidjeti, a ipak se konstatuje da već tada znatna oštećenja većine ovih objekata i neophodnost da mjera zabrane nastave do daljnjega ostane na snazi.

Banjaluku je ponovo potresao zemljotres jačine preko 4 stepena Merkalijeve skale.[25]

06 s a t i

Štab i dalje permanento prati situaciju u grdu a u ovo vrijeme su već sve intenzivniji zahtjevi za rane informacije iz radnih organizacija, posebno u vezi sa otpo-

činjanjem redovnog rada i mjera koje treba preduzimati radi saniranja stanja na objektima i zahtjevima za stručnu pomoć specijalizovanih radnih organizacija. Posebno veliki pritisak je od privatnih lica, koja se sve češće interesuju za mjere koje će se preduzimati na saniranju privatnih stambenih objekata, komisijama za procjenu štete i sl.

Tokom čitave noći javni red i mir je na visini. Nema nikakvih krupnijih ekscesa.

06 sati i 35 minuta

Dogovoreno je sa starješinama jedinica JNA da se straže postepeno povlače ispred trgovinskih radnji,kako bi radnici mogli nesmetano da otpočnu s radom. Istovremeno, da ispred javnih objekata i na ulicama i dalje ostanu vojnici, jer su snage milicije nedovoljne.

U Banjaluku stižu vozom republički rukovodioci, kojima su najprije pokazani ~~najviše postradali~~ dijelovi grada, a onda su došli u zgradu Skupštine opštine na sastanak sa društveno-političkim radnicima, poslanic ima,predstavnicima JNA i rukovodiocima Skupštine opštine.

Radnoj organizaciji "PUT" naredjeno je da dio jedinica civilne zaštite i dalje drži u pripravnosti sa 3 specijalna vozila, a osale da rasporedi na redovne zadatke na raščišćavanje ruševina u gradu.

Radna organizacija "ČISTOĆA" odredjuje prostor oko zgrade preduzeća "Autokrajina", kako bi se izbjegla opasnost po gradjane od eventualnog rušenja sa svog objekta, koji je od zemljotresa jako stradao.

Radna organizacija "Elmont" upućuje svoje ekipe električara u KDI "Vrbas" radi opravke elektro mreže.

Tržnici dozvoljeno da nastavi s radom, radi snabdijevanja gradjana prehrambenim artikli-a.

07 sati i 30 minuta

U zgradi Skupštine opštine počinje sastanak repub-

ličkih rukovodilaca sa predstavnicima društveno-političkih organizacija, JNA, organa vlasti i poslanicima, na kome je najprije podnijet iscrpan izvještaj o trenutnom stanju na terenu, posljedicama zemljotresa i preduzetim mjerama u toku noći.

Muzej i Galerija traže hitnu pomoć u radnoj snazi i vozilima za spasavanje eksponata, te fizičko obezbjedjenje njihovih zgrada. Stavlja im se na raspolaganje jedinica JNA,za rad za obezbjedjenje objekata da traže od SUP-a.

Mnoge radne organizacije sve češće se javljaju sa zahtjevima da im se upute komisije za procjenu štete i sigurnosti objekata da bi mogli nastaviti sa redovnom proizvodnjom.

Neke radne organizacije nude svoju pomoć i zahtijevaju od Štaba da ih upućuju na najugroženije objekte.

Gradjani u sve većem broju izvještavaju Štab NO o situaciji na terenu, pojedinačno, grupno ili preko mjesnih zajednica SSRN, tražeći pomoć za smještaj najugroženijih porodica i uputstva za dalji rad. Istovremeno, traže se i komisije za pregled sigurnosti objekata.

U ovo vrijeme u sve većem broju radnici svih sekretarijata Skupštine opštine stižu na rad, koji ubrzo preuzimaju svoje redovne djelatnosti.

Tokom noći su na šapirografu izvučeni anketni listići o štetama na objektima, koje su imali sa sobom komisije za pregled objekata, a jedan kontigent tih upitnika je već bio na portirnici Skupštine opštine i po njih su dolazili gradjani, vlasnici privatnih zgrada.

Telefonom pozvano Gradsko sobranje Skopja s molbom da nam hitno pošalju urbaniste, gradjevinarce, pravnike i ekonomiste koji imaju iskustva iz skopske katastrofe.

Telefonom je kontaktirano sa seizmološkim zavodima Sarajeva, Beograda, Skopja i Ljubljana kako bi dobili sugestije šta treba preduzimati u novonastaloj situaciji.

U 8 sati Radio-Banjaluka emituje saopštenje Savjeta NO o posljedicama zemljotresa sa osvrtom na preduzete mjere do 27.10.1969. godine u 0,2 časa.

0,8 sati i 30 minuta

Telefonom je podnijet izvještaj Republičkom štabu narodne odbrane o situaciji na opštini i preduzetim mjerama poslije zemljotresa, a zatim izvještaj je podnijet Republičkom sekretarijatu narodne odbrane. I republičko rukovodstvo društveno-političkih organizacija traži od Opštinskog komiteta SK i Opštinske konferencije SSRN izvještaje o stanju.

Skupština opštine Čelinac moli da im se uputi nekoliko inženjera i tehničara radi procjene oštećenja objekata i njihove sigurnosti za dalji rad. Iz drugih gradova pristižu brojni novinari i TV snimatelji.

Opštinsko sindikalno vijeće uspostavilo je kontakte sa sindikalnim organizacijama (ličnim obilaskom aktivista i telefonom) u preduzećima: Tvornica koža, "Jadranka", Rudnik, Ciglana "Budućnost" i "Trudbenik" kako bi se upoznali sa situacijom u radnim organizacijama i iniciranju još većeg uključivanja ovih organizacija u napore za saniranje stana u preduzećima, kao i probleme smještaja radnika i njihovih porodica.

0,9 s a t i

~~Sastanak u Skupštini opštine sa republičkim rukovodiocima i dalje traje.~~ Podnijeta je i specifikacija potrebnih gradjevinskih i drugih materijala za hitna saniranja gradjevinskih objekata.

Predsjednik Skupštine BiH telefonom nadležnima u Sarajevu prenosi specifikaciju materijala i traži da se ti zahtjevi što prije izvrše.

0,9 sati, 11 minuta i 33 sekunde

Banjaluku je ponovno zadesio katastrofalni zemljotres jačine ~~iznad~~ 9 stepeni Merkalijeve skale. To je bio ~~trinaesti po redu poslije prvog zemljotresa.~~

~~Nastale su znatno veće ruševine i oštećenje grada~~ i područja opštine, povećao se broj žrtava ~~i povrijedjenih~~, ~~pokidane su elektro i TT linije, vodovodne i kanalizaciona mreža, te razaranja po privrednim preduzećima~~. Grad je u prašini, a stanovništvo na ulicama. Uznemirenost, zaplašenost, ~~izgubljenost, strka~~, a tu i tamo panika. ~~To je atmosfera na ulicama.~~

~~Sastanak u zgradi Skupštine opštine se prekida.~~ Svi koji su se zatekli u zgradi izlaze na Trg palih boraca, gdje se hitno improvizira centar za rukovodjenje novonastalom situacijom.

VOjnici i milicionari koji su se našli na ulicama svojim držanjem i akcijama, posebno u regulisanju saobraćaja, utiču na smirivanje gradjana i održavanje reda.

Grupa opštinskih rukovodilaca obilazi grad, ~~ustanove~~ Istovremeno ~~obnavlja se~~ ustanovi za rad štabe NO na Trgu palih boraca.

Prve jedinice civilne zaštite, gradjevinsko-tehničke, izlaze sa tehnikom i ljudstvom na raščišćavanje i spasavanje postradalih u zgradi "Titanika" [25], te na drugim mjestima.

Jedinice JNA sa tenk-dozerima i dizalicama izlaze na ulice grada i odmah se uključuju u raščišćavanje ulica i ruševina, a istovremeno se pojačavaju postojeće jedinice novim kontigentima vojnika.

Sanitetske jedinice Medicinskog centra hitno su izišle na ulice, radi prikupljanja povrijedjenih i pružanja medicinske pomoći povrijedjenima u samom Medicinskom centru, kao i onima koji su na razne načine pristizali u Medicinski centar.

Ekipe jedinica civilne zaštite za održavanje TT mreža ubrzano rade na osposobljavanju oštećenih uredjaja i kablova i direktno iz zgrade pošte, a linije iznešene u dvorište uspostavljaju se telefonske veze sa Beogradom.

* Štab, članovi Glavnog Odbora i Predsjedništva, a u pred. Odbora na čelu sa članovima komande garnizona - štaba NO organizuju aktivnost na Trgu palih boraca (štabni agregati, tel. veze).

Ekipe jedinica civilne zaštite za održavanje vodovoda i kanalizacije intervenišu na čvorištima i dijelovima oštećene mreže radi njenog dovodjenja u ispravno stanje. Istovremeno, druge ekipe uzimaju uzorke vode i šalju na ispitivanje u laboratorij. Preduzimaju se opsežnije mjere za dalje hlorisanje vode.

Ekipe jedinica civilne zaštite za održavanje lektro-mreže rade na otklanjanju kvarova na električnim mrežama i trafo uredjajima.

Jedinice JNA doturaju i postavljaju prve šatore za Štab i organe Skupštine opštine.[26]

0,9 sati i 30 minuta

Medicinski centar traži pomoć za evakuisanje bolesnika i povrijedjenih u druga mjesta. Vrši se mobilizacija autobusa za prevoz bolesnika i povrijedjenih za Bosansku i Novu Gradišku i Zagreb.[27]

Stižu sa raznih strana prvi izvještaji o povrijedjenima i poginulima.

Ubrzano se radi na uspostavljanju telefonskih veza sa drugim mjestima, zbog informisanja i traženja hitne pomoći. Počinju se uspostavljati i telefonske veze sa radnim i drugim organizacijama.

Podignut je šator za Štab narodne odbrane i nastavlja se podizanje šatora za organe u koje se iz zgrade Skupštine opštine prenose najpotrebniji materijali.

Podiže se i šator Crvenog krsta i Centra za socijalni rad, a ove institucije su odmah razvile aktivnost na zbrinjavanju stanovništva.

Na ovaj način praktično su stvoreni uslovi za dalji rad u takvim prilikama i kontinuirano rukovodjenje u novonastaloj situaciji. Omladina i gradjani su na mnogim punktovima priskočili raščišćavanju ruševina i izvlačenju stanovništva što dalje od zgrada.

Novih 15 ekipa stručnjaka-statičara i gradjevinaca upućuje se na procjenu i obilježavanje oštećenih zgrada.

Prve ekipe, predstavnici, delegacije i jedinice civilne zaštite iz drugih mjesta, koje su bile upućene kao pomoć u otklanjanju posljedica prvog zemljotresa, stižu u grad i odmah se uključuju, preko Štaba, u najpotrebnije akcije u saniranju situacije u gradu.

Stigle su i prve količine hljeba,mlijeka i drugih namirnica iz okolnih gradova, a u toku dana svi gradjani su bili obezbijedjeni hranom i vodom.

Telefonski kalb iz zgrade pošte dovlače na Trg palih boraca i na taj način iz centra se omogućava veza sa Beogradom, Sarajevom i ostalim mjestima Jugoslavije.

10,00 s a t i

Štab narodne odbrane u novonastaloj situaciji (28) izdaje ~~novo~~ saopštenje stanovništva, ~~emitovano preko Radio-Sarajeva, sa pozivom da održi disciplinu, da saradjuje sa pripadnicima JNA i Milicije, mjesnim zajednicama i da pružaju medjusobnu pomoć.~~ prilog.

Članovi Štaba, društveno-politički radnici i drugi ~~28~~ rukovodioci obilaze mjesne zajednice, sagledavaju situaciju na terenu i utiču na aktivnosti i organizovanje djelovanja rukovodstva mjesnim zajednicama u pružanju pomoći i zbrinjavanju stanovništva.

Komanda garnizona pruža sve veću pomoć u šatorima ćebadima, a kasnije i u hrani.

Po naseljima se već podižu šatori za postradale.

Pripadnici omladinskih brigada se uključuju na raščišćavanje ruševina, spašavanje povrijedjenih i materijalnih dobara.

Organi javne bezbjednosti blokiraju najvažnije saobraćajnice na prilazima gradu, kako bi spriječili ulazak u grad novih vozila i tako rasterećivali saobraćaj u samom gradu.

Aviotransportom JNA iz Banjaluke je u Zagreb prebačeno 11 teže povrijedjenih lica.

Ratni komitet Saveza omladine nastavlja svoju organizovanu djelatnost, 100 omladinaca sa alatom koji su se javili u Štab, šalju se na raščišćavanje ruševina.[29]

U grad sve više pristiže materijalna pomoć, radi čega se obrazuje Centar za materijalne rezerve, koji odmah preuzima cjelokupne posloe oko prijema i distribuiranja cjelokupne pomoći po mjesnim zajednicama, naseljima, ustanovama i radnim organizacijama.[30]

Formira se i Centar za informacije, koji na sebe preuzima prijem novinara, stranih i domaćih, te cjelokupno informisanje javnosti [31] a Štab i dalje nastavlja sa informisanjem radnih organizacija, mjesnih zajednica i gradjana.

Seoske mjesne zajednice traže pomoć u materijalu, šatorima, hrani i vodi za piće.

Nakon što su utvrdjene lokacije 11 šatorskih naselja u gradu i otpočela priprema njihovog montiranja, iz Skupštine opštine je izdat nalog preduzećima "Krajinauzor" i "Velepromet" da sprema 11 kamiona sa po 2 500 kg hrane (konzerve, u prvom redu) i da ih predaju rukovodiocima mjesnih zajednica odnosno društveno-političkih organizacija, kako bi ih besplatno podijelili stanovništvu. Ova mjera je provedena tokom poslijepodneva i noći.

U radu Opštinskog štaba aktivno učestvuju drugovi Džemal Bijedić, predsjednik Skupštine SRBiH, Šefket Malajlić, član Ustavnog suda Jugoslavije, general Vlado Bajić, komandant armije, Osman Karabegović, saveznik poslanik, Niko Jurinčić, savezni poslanik, kao i drugi rukovodioci iz SR BiH i Federacije.

U Banja Luku dolazi predsjednik Izvršnog vijeća SR Bosne i Hercegovine i drugi rukovodioci iz Republike.

11 sati i 30 minuta

U Banjaluku dolaze predsjednik SIV, te još neki savezni funkcioneri, ~~koji se - poslije upoznavanja sa situacijom u grsdu - direktno uključuju u odluči-~~

~~vanje o neophodnim mjerama koje treba preduzimati.~~

U sve većem broju iz raznih mjesta Jugoslavije pristižu ekipe i jedinice civilne zaštite specijalizovane namjene, kao što su sanitetske, vatrogasne, tt, elektro, vodovodne i kanalizacione, te za sanaciju.

O stanju u Banjaluci i preduzetim mjerama poslata je informacija Predsjedniku Republike.[32]

12 s a t i

Odlaze autobusi sa povrijedjenima i bolesnicima iz Medicinskog centra, koji se evakuišu u Bosansku i Novu Gradišku, te i Zagreb, Jajce i Sarajevo.

Urbanistički zavod Banjaluke iznosi svoju opremu na Trg palih boraca i kao institucija nastavlja s radom. Isto čini i Privredna komora.

Saznaje se o sve većem broju povrijedjenih i poginulih gradjana djeluje u pravcu pojačavanja rada ekipa za spasavanje a intenzivno se radi i na identifikaciji poginulih.

Sve veći je pritisak gradjana na Štab sa zahtjevima za pomoć, što se kanališe na Centar za prijem pomoći i raspodjelu i mjesne zajednice, a novinari i zahtjevi iz drugih mjesta za podatke o rodbini, povrijedjenima, imenima poginulih i sl. kanališe se na Centar za informacije.

Na Trgu palih boraca su iz grade Skupštine opštine izvučene linije specijalne i medjupol. tel. tako ustaljene veze sa republičkim centrima i sa centrima u Federaciji.

Rukovodioci Skupštine opštine primaju delegacije mnogih mjesta Jugoslavije, predstavnike većih privrednih organizacija, stručnjaka i sl, koji su se interesirali za potrebe postradalog kraja, pa je ugovorena akcija pomoći u najvažnijim materijalima: gradjevinski, šatori, ćebad, namirnice, lijekovi itd.

15 s a t i

Sa aerodruma Zalužani helikopteri JNA prebacuju

u Zagreb 20 teže povrijedjenih gradjana.

Školski centar stavlja na raspolaganje radio-uredaje sa ljudstvom za organizovanje i održavanje veze Štaba sa mjesnim zajednicama, Centrom za snabdjevanje i Medicinskim centrom.

U mjesne zajednice se šalju grupe vojnih starješina sa vojnicima. Zadatak je da ispomognu rukovodstvima mjesnih zajednica u organizovanju života po punktovima mjesnih zajednica i obezbijede veze.

Zgrada zatvora je, poslije današnjeg zemljotresa, još jače oštećena, Rukovodioci IT, sud i uprava zatvora donose odluku po kojoj se zatvoreni pod istragom odmah upute u Zenicu, Jajce i Prijedor, a da se svi lakši zatvorenici odmah puste kućama.

Istovremeno, u zgradi SUP održava se sastanak predstavnika IZ sudova (ok. i opštinskog) i SUP-a na kome su utvrdjene mjere potrebne za obezbjedjenje društvene i privatne imovine, te da se u IT i sudovima uvede stalno dežurstvo sudija, a pod šatorima da rade sudije za prekršaje, kako bi mogli u hitnom postupku donositi mjere za koje se ukaže potreba.

16 s a t i

Uz angažovanje materijala iz trgovačkih preduzeća "Metal", agregata i ljudstva školskog centra oklopnih jedinica, a poslije i preduzeća "Elmont", u šatore na Trgu palih boraca, uvedeno je električno osvjetljenje.

Dolaze seizmološki i drugi stručnjaci iz Skopja, koji su odmah uključeni u akcije oko saniranja posljedica zemljotresa.

Intenzivno se radi na podizanju šatorskih naselja i smještaja stanovništva.

Izvidjači iz Sarajeva postavljaju šatorsko naselje u Gradskom parku za postradale iz zgrade "Titanik".

Idenfitikovani su četvero poginulih od ukupno osmoro, koji su bili prenijeti u mrtvačnicu na Novom groblju.

Telefoni se iznose izvan zgrada. Na taj način svi punktovi i radne organizacije su medjusobno povezani.

17 s a t i

Dolaze članovi SVI-a Hakija Pozderac i Blagoje Popov koji se neposredno uključuju u rad Štaba narodne odbrane. PTT izvukla telefonske i teleprinterske linije u dvorište pošte. U Banja Luku dolazi blizu 200 novinara. Sada se mogu služiti uslugama pošte.

19 sati i 30 minuta

Sastanak Štaba za civilnu zaštitu Medicinskog centra na kome se donose odluke. Konkretnim zaduženjima rukovodilaca u Medicinskom centru na organizovanju službi, potrebi obavještenja stanovništva preko RTV Sarajevo o punktovima u Banja Luci, na kojima se pruža ljekarska pomoć i uključivanje hiruške službe iz Zagreba u službu Hitne pomoći u Banjaluci.[33]

Sastanak u šatoru sa direktorima radnih organizacija iz privrede. Ocjenjuje se trenutno stanje i zaključuje o mjerama koje treba preduzimati na pokretanju proizvodnih kapaciteta gdje god je to moguće i koliko god je moguće u tadašnjim uslovima.[34]

Opštinsko sindikalno vijeće je do sada uspostavilo kontakte sa sindikalnim organizacijama u Fabrici celuloze i viskoze, "Vitaminki", "Metalu", Vodovodu i kanalizaciji, ŽTP i "Autoprevozu" (ličnim obilascima ili telefonom), kako bi se neposredno upoznali sa situacijom u ovim preduzećima i inicirali još veće uključivanje ovih organizacija u napore saniranja stanja u preduzećima, kao i problema na smještaju i ishrani radnika i njihovih porodica.

Stigle su delegacije Centralnog i Republičkog vijeća SSJ, od predstavnika Opštinskog vijeća upoznaju se sa situacijom na postradalom potručju i u radnim organizacijama te o mjerama koje treba preduzimati na planu pružanja pomoći stanovništvu i radnim organizacijama.

20 s a t i

U Centru za prijem pomoći i snabdjevanje stanovništva održan je sastanak sa predstavnicima gradskih i prigrad-

skih mjesnih zajednica, radi upoznavanja sa trenutnim stanjem smještaja i snabdjevanja postradalog stanovništva. Na sastanku je zaključeno da se formiraju punktovi za snabdjevanje po mjesnim zajednicama i organizuju šatorska naselja. Upućen je apel jugoslovenskoj javnosti za još veću pomoć prvenstveno u šatorima. Sastanku su pored drugova koji su radili u Centru i predstavnika mjesnih zajednica, prisustvovali i članovi SIV-a Hakija Pozderac i Blagoje Popov.

22 s a t a

Na slijepi kolosjek za Banja Luku postavljena je željeznička kompozicija, čiji vagoni su zagrijavani lokomotivom, pa su tu smještene postradale porodice Mjesne zajednice Rosulje i radnici Fabrike "Rudi Čajavec", prvenstveno djeca.

23 s a t a

Dolaze prve količine (700 kg) hljeba iz Nove Gradiške kao pomoć Banja Luci.[35] Hljeb je ujutro dijeljen i to: po naseljima i grupama gradjana uz vatre.

Na željeznici i auto-saobraćaju ulažu se ogromni napori da se saobraćaj odvija normalno, ukoliko je to god moguće.

28. oktobar 1969. godine

24 sata i 30 minuta

Sastanak Opštinskog štaba (kome prisustvuju republički i savezni funkcioneri), ocjenjena je tadašnja situacija i zaključeno da se štabovi po punktovima kadrovski ojačaju i prošire, da se održe sastanci komunista u punktovima i njihova još veća mobilizacija na razrješavanju novonastalih problema, da se po punktovima organizuju improvizovane trgovinske radnje, da se organizuje punkt na ŽTP, da svi radnici uprave Skupštine opštine tokom današnjeg dana budu na svojim radnim mjestima, da se aktivira rad sanitarne inspekcije, te da se ubrza rad urbanista na stvaranju privremenih naselja.

Poslije sastanka obišli su grad. Stanovništvo je pod šatorima, nastrešnicama, u garažama, kraj vatri u parkovima, na obalama Vrbasa, na grobljima.

06 s a t i

U 0,43 poslije nekoliko manjih potresa za ovo vrijeme bio je udar jačine 4-5 stepeni Merkalijeve skale.

Tokom noći temperatura je pala ispod 0 stepeni.

Pozivaju se svi inženjeri i tehničari, koji su odredjeni u komisije za pregled objekata, da se jave u GP "Krajina".

Svi radnici ŽTP su preopterećni neprekidnim radom. I porodica njenih radnika su nezbrinute, ali disciplinovano rade.

07 s a t i

Tokom cijele noći pristizali su kamioni sa pomoći iz raznih mjesta Jugoslavije i Evrope. Tada su pristigle i najveće količine pomoći u hljebu, mlijeku i drugim prehrambenim artiklima, te šatorima, ćebadima, poljskim krevetima itd.

Centar za snabdjevanje neprekidno prima pošiljke pomoći, organizuje istovar i diobu, uz potvrde, po mjesnim zajednicama. Na ovim poslovima su angažovane jedinice JNA i omladinske radne brigade.

Već sada se uvidja da je nužno bilo predvidjeti od prvog trenutka, da kod prijema i raspodjele pomoći treba koristiti postojeće kapacitete, organizacije i lagere trgovine, što bi u mnogome olakšalo ovaj ogromni posao. Ustvari nije se očekivala takva široka i velika pomoć koja je pristizala iz svih krajeva Jugoslavije.

Intenzivno se radi na smještaju i zbrinjavanju stanovništva po šatorskim naseljima i mjesnim zajednicama, već prema tome kako je stizala pomoć. Rukovodstva mjesnih zajednica i društveno-političkih organizacija na terenu se postepeno konsoliduju i kao organizatori počinju se jače osjećati na terenu.

Rukovodioci Skupštine opštine, društveno-političkih organizacija, Štaba narodne odbrane, jedinica JNA, omladinske brigade, radne organizacije, Crveni krst i Centar za socijalni rad, ustanove Medicinskog centra, radio-amateri, Centar za informacije itd. intenzivno rade tokom cijele noći.

Iz mnogih mjesta Jugoslavije pristižu ekipe stručnjaka (sanitarne, vatrogasne, vodovod i kanalizacija[37], PTT, elektro) koje se odmah pridodaju kao ispomoć odgovarajućim ustanovama i radnim organizacijama u Banja Luci.

Pod šatorom sastanak rukovodećih kadrova u opštini Banjaluka, zajedno sa saveznim i republičkim funkcionerima. Dogovorene su daljnje mjere na bržem rješavanju pitanja građevinskog i drugih materijala koji pristižu na postradalo područje, dalji rad na snimanju stanja objekata, pripreme za sastanak sa rukovodiocima radnih organizacija po grupama (industrija, trgovina itd),dogovor o kontaktima sa novinarima i obavještavanje jugoslovenske i svjetske javnosti,dogovor o prihvatanju gostiju koji dolaze u Banjaluku,Izdavanje bonova za benzin i legitimacija za kretanje po gradu, smještaj stvari iz grada koje se ruše i još neka, manje važna pitanja.

7 sati i 30 minuta

Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog entra na kome se odlučuje da službu ginekologije smjesti u Dječiju bolnicu, organizovati normalan rad ekonomsko-finansijske službe, te sanitetsko snabdjevanje, organizacije stomatološkog punkta, prihvatanje pomoći, vidno označavanje punktova, Medicinskog centra, obezbjedjenje 1000 obroka hrane za bolesnike, pranje veša i sterilizacija vrši se u Zagrebu, sa jedinicama JNA angažovati izvlačenje vrijednije opreme iz zgrada Medicinskog centra, u šatorima za prihvat povrijedjenih i bolesnih obezbijediti butan-peći, pojačati dežurnu službu koja će davati informacije gradjanima o bolesnicima i povrijedjenima.

Preduzeće "Metal" osposobilo centralno skladište i od danas materijal prodaju grosistima, a otvaraju i prodavnice za maloprodaju.

8 s a t i

Nastavlja se evakuacija Doma staraca, zatim i starih i iznemoglih iz porodica koje su najviše stradale, te djece iz Doma "Rada Vranješević".[38]

Otvaraju se prodavnice prehrambenih artikala. Štandovi se iznose na ulice, izvan grada. Broj prodavnica koje su se odazvale apelu da otvore prodaju robe na ulicama je sve veći.

Istovremeno na punktovima po mjesnim zajednicama vrši se organizovana dioba pomoći koja se dobija preko Centra za snabdjevanje.

Jedinice JNA, omladinske brigade, jedinice civilne zaštite i gradjani i dalje intenzivno rade na raščišćavanju šatora itd.

Ekipe ljekara i medicinskog osoblja u improvizovanim uslovima Medicinskog centra i na terenu, po mjesnim zajednicama, pružaju pomoć povrijedjenima i bolesnima a nastavlja se i evakuacija teže bolesnih i povrijedjenih lica u zdravstvene ustanove drugih mjesta.

U ovom periodu stižu brojne delegacije iz svih republika, mnogih opština, društveno-političkih organizacija, radnih organizacija itd. koji se žele upoznati sa situacijom i potrebama postradalog područja i nude svoju pomoć.

U Banjaluci već boravi preko 300 stranih i domaćih novinara.

~~Vrše se intenzivne pripreme za doček Predsjednika Republike.~~

Služba Štaba narodne odbrane organizovala je izdavanje dozvola građanima da mogu ulaziti u svoje stanove kako bi uzeli ćebad i hranu, jer im milicija i vojnici,koji su se nalazili na obezbjedjenju zgrada, nisu dozvolili nekontrolisan ulazak u zgrade.

Izdaju se i prve štampane propusnice za kretanje po gradu. S njima se zamjenjuju dozvole pisane mašinom,koje su izdavane još 27.lo.1969 godine. Na ovaj način je olakšana kontrola kretanja po gradu.

9 s a t i

Intenzivno se radi na organizovanju naselja pod šatorima. Svi građjani Banjaluke treba da imaju obezbjedjen smještaj pod šatorima, u garažama, vagonima, autobusima i kod rodjaka i susjeda čije zgrade nisu teže oštećene. Identifikovano je svih 15 poginulih, a ~~1250~~ stanovnika zatražilo ljekarsku pomoć, jer je teže ili lakše povrijedjeno u zemljotresu.

Stručne ekipe za obilježavanje stepena oštećenja objekata i dalje intenzivno rade na pregledavanju i obilježavanju objekata, a ekipe se pojačavaju sa stručnjacima koji su stigli i iz drugih gradova Jugoslavije.

Opštinski komitet Saveza omladine nastavlja sa mobilizacijom omladinskih radnih brigada i daje ih na ispomoć različitim centrima i ustanovama. Pored istovara robe,na čemu su bili najviše angažovani, služili su kao vodići stranima i domaćim novinarima, na zadacima održavanja kurirskih veza izmedju štabova i mjesnih zajednica, u komisijama za obilježavanje zgrada, na ispomaganju kod prihvatanja raznih

delegacija koje dolaze u Banjaluku, zatim kao ispomoć radnim organizacijama "Čistoća" na čišćenju ulica, na podizanju šatora itd.[39]

U "Jelšingradu" organizovana kuhinja sa toplom hranom.

U okolnim selima (Ramići, Zalužani, Trn i Budžak i Vrbanja) kritična je situacija u pogledu smještaja. Hitno je potrebno 5000 šatora i ćebadi.

U mjesnim zajednicama se vrši popis školske djece, starijih i nepokretnih osoba, koji će biti evakuisani iz grada.

Na zahtjev gradjana, u nekoliko navrata se emituje i štampaju u "Glasu" šta znače oznake na zgradama: žuta, crvena i zelena.

Sastanak u Skupštini opštine sa rukovodiocima iz oblasti finansija, a na dnevnom redu su problemi finansija i prometa uopšte. Ocjenjeno je da kod raspodjele dobijene robe u naturi po mjesnim zajednicama i punktovima može da dovede do različitih problema, u prvom redu cijela teritorija nije bila obuhvaćena jednakim tretmanom kod ovakve raspodjele.Na sastanku je ocijenjeno da bi se, preko odgovarajućih organa, trebalo sprovesti stav da svu robu - koja nije sklona brzom kvarenju - unovči preko trgovinskih radnih organizacija, a dobijena sredstva da se ulože u Fond socijalne zaštite. Na ovaj način, pomoć bi dobijali zaista oni kojima je najpotrebnija, a raspolaganje sa robom bi bilo mnogo racionalnije. Da bi se ostvarila ova mjera, neophodno je ubrzati otvaranje prodavnica na svim punktovima u gradu, naravno improvizovanih. Sa ovakvim prodavnicama poboljšalo bi se snabdjevanje stanovništva. S tim u vezi donešen je zaključak da banka odmah isplati radnim organizacijama lične dohodke, penzije, stipendije, socijalne pomoći itd., kako bi gradjani mogli normalno, za novac, nabavljati potrebne artikle. Dogovoreno je i kako i gdje da radi slujžba SDK, da sa svojim prostorom pomogne Kreditnu banku, koja je razorena itd.

Ovi stavovi su kasnije verifikovani od nadležnih organa u institucijama na koje se to odnosi.[40]

Istovremeno održava se sastanak sa direktorima Osiguravajućeg zavoda Sarajevo i filijale u Banja Luci,koji informišu o početku radova na procjeni šteta na osiguranoj imovini.

10 s a t i

Sastanak direktora radnih organizacija u šatoru na Trgu palih boraca. Podnosi se izvještaj o stanju objekata,mjerama za procjenu šteta, organizovanje rasčišćavanja i osposobljavanja radnih organizacija za djelimičnu proizvodnju.

Sanitarne ekipe obilaze naselja, posebno šatorska. Pri punktovima mjesnih zajednica rasporedjeni su zdravstveni radnici. Ima mnogo bolesnih lica, naročito starijih i djece. Postoji opasnost od epidemije. U improvizovanim naseljima se mora održati čistoća. Preduzimaju se mjere za postavljanje poljskih klozeta.

Kreditna banka, čije poslovne prostorije su potpuno uništene, useljava se u šator i nastavlja se normalnim radom u službama štednje i žiro-računa gradjana, jer se već sada pokazala velika potreba za novcem (odlazak gradjana u druga mjesta i otvaranje prodavnica prehrambenim artiklima).

Porodicama, čiji članovi su poginuli u zemljotresu ili su im kuće, odnosno stanovi srušeni, pružena je pomoć za transport posmrtnih ostataka u mjestu gdje žele da se obavi sahrana, odnosno da presele stvari.

Štab narodne odbrane apeluje na sve radne organizacije i pojedince koji imaju zalihe električnih kablova da ih stave na raspolaganje Štabu za potrebe instaliranja agregata.

Gradska pekara je osposobljena za normalan rad. Nedostaje jedino kvasac, pa se preko sredstava informisanja apeluje na ona preduzeća koja imaju dovoljne količine kvasca da ga ustupe pekari u Banja Luci.

Održava se sastanak rukovodioca IT, sudova i SUP-a sa predstavnicima DSRP-a i SUP-a-ova okolnih mjesta (Doboj, Tuzla, Prijedor itd) na kome se odlučuje o preduzimanju energičnih mjera kako bi se onemogućio eventualni priliv kriminalaca iz drugih mjesta u Banjaluku (kontrola autobusa,

vozova itd. koji saobraćaju prema Banjaluci).

11 sati i 30 minuta

Helikopterom je došao Predsjednik Republike. Obišao je grad, šatorska naselja, Fabriku celuloze i Medicinski centar. Upoznao se sa posljedicama zemljotresa. Primljen veoma srdačno. Narod na ulicama aplauzom dočekuje Predsjednika.

12 s a t i

Održava se sastanak Saveza udruženja boraca NOR i Udruženja rezervnih oficira, konstatuje da su aktivisti ovih organizacija uzeli značajno učešće u radu mjesnih zajednica i društveno-političkih organizacija na terenu, da je stambeni fond članstva takodje jako mnogo stradao, da su veliki problemi na smještaju porodica boraca, te da se još više trebaju pojačati mjere na uključivanju članstva u još većem broju u rad na terenu.

13 s a t i

Pod šatorom u Zalužanima predsjednik Skupštine opštine je upoznao Predsjednika Republike o sadašnjem stanju u Banja Luci i postradalom regionu i vodjeni razgovori i o daljnjim mjerama koje treba preduzimati, posebno na smještaju u improvizovanim objektima, obezbjedjivanju rada škola, oživljavanju privrede i o čuvanju zdravlja stanovnika. Oblaci pokrivaju nebo. Strepi se od kiše.

15 sati i 30 minuta

Poslije ručka koji je bio u krugu kasarne Zalužani, Predsjednik Republike i pratnja otputovali su iz Banjaluke

16 s a t i

Stigli su veće količine šatora, zatim pošiljke Direkcije za materijalne rezerve, a pomoć radnih organizacija

iz mnogih opština Jugoslavije i dalje pristiže.

Organizovan punkt za informisanje gradjana obzirom da su već postojale brojne službe sa svojim centrima pa je bilo nužno da se gradjani, koji sve brojnije traže razne informacije, obraćaju Štabu i tako ga opterećuju.

Sa svih raspoloživih telefona davane su informacije koje su tražili gradjani iz svih mjesta Jugoslavije o imenima postradalih i povrijedjenih.

Vojnici su još uvijek, na ulicama, na obezbjedjenju važnijih objekata i raščišćavaju objekte koji su potpuno stradali.

Ponovni sastanak direktora radnih organizacija u zgradi Skupštine opštine, na kojem se već preciznije utvrdjuju stepen i obim razaranja u radnim organizacijama uz procjene kada se može početi sa značajnijom privrednom aktivnosti. Ekipe statičara su već obišle najveći dio radnih organizacija, konstatovali obim oštećenja i mjere koje treba, shodno specifičnoj situaciji svake radne organizacije,preduzimati. Pored gradjevinskih problema, skoro kod svake radne organizacije je zahtjev zastruju, koja zbog oštećenosti trafostanica još nije puštena u mrežu za privredu, pa mnogi kapaciteti - koji bi inače mogli raditi - to ne mogu zbog struje. Upravo zbog toga se ne mogu preciznije ocjeniti i oštećenja na mašinama i da li uopšte mogu raditi.[41]

17 s a t i

Seoskim mjesnim zajednicama se još uvijek u nedovoljnim količinama pruža pomoć. Društveno-političke organizacije i Centar za snabdjevanje pojačavaju mjere slanja pomoći na seoska područja, prije svega gradju i cement kao i organizovanje prihvatanja pomoći na seoskim mjesnim zajednicama.

U gradu i selima pronose se alarmantne vijesti o ponovnom zemljotresu, još težem, te poplave itd., pa se preduzimaju mjere preko sredstava informisanja da se glasine suzbiju.[42]

Radne organizacije, preko Radio-Banjaluke,pozivaju svoje radnike, koji se još nisu javili na svoja radna mjesta da sutra ujutru dodju na posao.[43]

Sastanak sa urbanistima, na kome podnose izvještaj o odredjivanju lokacija za privremeni i stalni smještaj stanovništva, odredjivanje mjesta za centralnu trafostanicu, te da će o ostalim problemima iz ove oblasti podnijeti detaljan pismeni izvještaj u toku sutrašnjeg dana.

Opštinsko sindikalno vijeće je do sada obišlo sve radne organizacije i sindikalno rukovodstvo u preduzećima, a sada vrše pripreme za sjednicu Opštinskog sindikalnog vijeća zakazanu za sutra, 29.lo.1969. godine.

18 s a t i

Održava se sjednica Opštinskog komiteta Saveza komunista na kojoj se razmatra sadašnja situacija. Prisutni članovi Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine. Formirana je grupa koja će izraditi prijedlog zaključaka o političkoj situaciji i zadacima članova Saveza komunista na savladjivanju posljedica zemljotresa. Zatim, formirane su grupe od članova Opštinskog komiteta Saveza komunista i aktivista, koje trebaju obići mjesna područja, da se upoznaju sa situacijom, preduzetim mjerama i da pruže pomoć aktivistima na terenu, a narednog dana da informišu Opštinski komitet Saveza komunista o trenutnoj situaciji na terenu i potrebi preduzimanja daljih mjera.

Počinje djelovati Zavod za zapošljavanje, koji nastavlja s radom na zapošljavanju radnika, posebno upućivanje na rad u inostranstvo koji su to tražili i prije potresa.

19 s a t i

Održava se sastanak predsjednika Skupština opština sa postradalog regiona, kome su prisutni rukovodioci iz Federacije i Republike BiH. Predsjednici skupština opština su podnijeli izvještaje o posljedicama zemljotresa, sadašnjoj situaciji na terenu i preduzetim mjerama, te prispjeloj pomoći i zaključci o daljim mjerama koje treba preduzimati.

Zaključeno je da se u Zagreb, gdje pristiže veliki dio pomoći iz inostranstva, pošalju predstavnici Banjaluke,

koji će obezbijediti koordinirani rad sa Republičkim štabom za pomoć Hrvatske.

Centar za snabdjevanje, odredjene količine šatora, ćebadi i hrane pristiglih u Banjaluku, izdaje okolnim opštinama (Čelinac, Laktaši i Bos. Gradiška) za njihove potrebe.

Centar za snabdjevanje obezbjedjuje dokumentaciju o pristigloj pomoći kao i o diobi po mjesnim zajednicama i gradjanima.

Medicinski centar i dalje preduzima široke i intenzivne mjere na planu očuvanja zdravlja stanovništva.[44]

20 s a t i

Ponovno se, za smještaj starijih osoba i djece preko noći, koriste autobusi "Autoprevoza" koji se mogu zagrijavati i lociraju po najugroženijim mjesnim zajednicama.

Ekipe statičara su već obišle mnoge radne organizacije i odredili najnužnije gradjevinsko-sanacione mjere. Poslije njih radne organizacije mogu nastaviti sa proizvodnjom u improvizovanim uslovima i sa smanjenim kapacitetom.

Održan naknadni sastanak sa rukovodiocima jednog broja radnih organizacija, na kome su podnijeti izvještaj o tome šta je učinjeno tokom popodneva i koji su prioritetni zadaci.

Nakon ovih sastanaka sa predstavnicima svih radnih organizcija, održanih tokom 28. oktobra 1969. godine za Opštinski štab je sačinjena informacija o procjenama tadašnjeg stanja u privredi i prioritetnim zadacima. Ova informacija, u izvodima, glasi: 1) svi kapaciteti su onesposobljeni za proizvodnju, fabrički dimnjaci su ili srušeni ili su za rušenje, proizvodnja se može pokrenuti samo u nekim radnim organizacijama i to parcijalno, ovisno prije svega od konstrukcije objekata i stepena oštećenja postrojenja, 2) statičari još nisu stigli da pregledaju sve proizvodne hale, što u mnogome usporava akcije na početnom saniranju stanja i bržem osposobljavanju za proizvodnju.Uz statičare treba organizovati i ekipe za pregled kotlova i izvora energije u svim radnim organizacijama; 3) porodice radnika i stručnjaka su smještene u improvizovane objekte (pod šatorima, nastrešnicama i garaža-

ma) , što otežava puno angažovanje radnika i stručnjaka u njihovim radnim organizacijama; 4) Fabrika celuloze i viskoze , "Vitaminka", "Trudbenik", NIP "Glas" i dijelovi KDI "Vrbas", Tvornica obuće, Tvornica duvana, "Jelšingrad" i Tvornica koža su za duže vrijeme van stroja. Dijelovi proizvodnje moći će da se pokrenu do kraja i početkom iduće nedelje u preduzećima: "Jelšingrad", "Univerzal", Tvornica duvana, fabrike EI Niša u Banjaluci, Tvornica obuće i "Bosanka"; 5) svim radnim organizacijana neophodni su veliki šatori za rad uprave, pokrivanje mašina i robe, smještaj ekipa radnika, restorana društvene ishrane itd. 6)neophodna je brza intervencija stručnih ekipa gradjevinaca za opravke privrednih objekata i 7) neophodni su helikopteri za rušenje fabričkih dimnjaka teško oštećenih zemljotresom.

Do 20 časova stručne ekipe statičara pregledale su 440 objekata, od čega je 01 objekat za rušenje. U ekipe su već uključeni i statičar-stručnjaci koji su došli u Banja Luku iz drugih republika i rad sada ide nešto brže.

21 s a t

Sekretarijat unutrašnjih poslova podnosi informaciju Opštinskom štabu, u kome se precizira da je od prvog zemljotresa 26. oktobra do sada javni red i mir na primjernoj visini, da nema incidenata, kradja i slično, a da gradjani pružaju svesrdnu pomoć organima javne bezbjednosti koji su neprekidno nadužnostima, pojačani sa milicionarima iz drugih mjesta i republika. Registrovano je ukupno 8 pokušaja kradja, od kojih svega jedna na društvenoj imovini,iako su izlozi razbijeni.

Radnici i novinari "Glasa" izvukli su neke od mašina ispod ruševina preduzeća i montirali ih pod šatore u dvorištu Tvornice duvana. Ubrzano se radi na izdavanju prvog broja lista poslije zemljotresa

23 s a t a

Na sastanku Štaba narodne odbrane zadužene su grupe (članovi Štaba i aktivisti) da obidju mjesne zajednice i da se do ujutru, 29.lo.1969. godine, dostave izvještaji o sta-

nju i smještaju i ostalim problemima, i da se, gdje je god to potrebno tokom noći pružiti neposrednu pomoć mjesnim zajednicama[45] i mjesnim štabovima.

Tokom poslijepodneva SUP zapaža i pojavu prvih kriminalaca i švercera, koji dolaze pretežno iz drugih mjesta.Preduzete su energične mjere. Do sada, malobrojne pokušaje kradja u prodavnicama i stanovima spriječili su sami gradjani.

~~Tokom dana službe Skupštine opštine su intenzivno~~ radile na pripremi sjednica Skupštine opštine koja treba da bude održana 30.10.1969. godine. U pripremanju nacrta normativnih akata pomažu stručnjaci iz Republičkih institucija i Skopja.

Svojevremeno, od 27.10.1969. godine uveče, pa tokom današnjeg dana, podignuta su grupna šatorska naselja prvenstveno na Hisetima, Mejdanu i Boriku, a pošto većina gradjana želi da ostane u dvorištima i baštama u blizini kuća, to su mnogi šatori ostali prazni, treba ih demontirati i razdijeliti gradjanima po mjesnim zajednicama.

U Skupštini opštine se analiziraju podaci o stručnom pregledu objekata. Konstatovano je da su do sada pregledani svi mostovi i stanovi sistema Žeželj, te da tu nema ozbiljnijih oštećenja. Tokom sutrašnjeg dana treba još kadrovski pojačavati ekipe, kako bi se još više ubrzao pregled objekata.

Istovremeno, na željezničkoj stanici, u salonu,održava se sastanak rukovodilaca komune Banja Luka sa saveznim i republičkim funkcionerima. Ocjenjeno je sadašnje stanje na postradalom području i dogovoreno o preduzimanju daljnjih mjera na sanaciji prilika u ovoj opštini i na regionu. Tada je ocjenjeno da sa smještajem ljudi pod šatorima može se računati najviše još desetak dana, te da treba ići na čvršće improvizovane objekte (smještaj više porodica u jednom stanu u zgradama zeleno obilježenim, intenzivnije osposobljavanje garaža za zimu, baraku itd), da se kod smještaja stanovništva izvan Banjaluke ide samo u smislu smještaja kod rodbine u drugim mjestima, da Opštinski štab sa svoje strane preduzima potrebne mjere kako bi ispomagao da redovni organi što prije predju na svoj redovni rad.

29. oktobra 1969. godine

7 s a t i

Noć je protekla u preduzimanju mjera na smještaju dijela stanovništva koje do tada još nije bilo smješteno. Aktivisti društveno-političkih organizacija su obilazili žute i crveno označene zgrade, gdje su se pojedinci na svoju odgovornost uselili, utičući na njih da izidju iz tih objekata i organizujući im smještaj pod šatorima, te u manje oštećenim objektima kod komšija i rodjaka.

U pogledu smještaja, vode i ishrane, mjesne zajednice sve više preuzimaju direktno na sebe svu organizaciju, što smanjuje pritisak gradjana na centru, a pojedinačni zahtjevi gradjana svode se na minimum.

I dalje je intenzivno se radilo na prijemu, istovaru i diobi pomoći, koja neprekidno pristiže.

~~Većina~~ službi Skupštine opštine ~~sada već funkcioniše~~, preuzimaju svoje redovne obaveze i na taj način već u znatnoj mjeri rasterećuju Štab narodne odbrane od poslova, ~~koji inače nisu bili njegovi~~.

Članovi Opštinskog sindikalnog vijeća i Opštinskog odbora sindikata obilaze radne organizacije i uspostavljaju kontakte sa predstavnicima osnovnih sindikalnih organizacija a zadaci su, izmedju ostalog, da se prestavnici osnovnih organizacija sindikata uključuju i štabove radnih organizacja da rade, na mobilizaciji članstva sindikata, na raščišćavanju, proizvodnim zadacima i medjusobnom ispomaganju oko smještaja i ishrane.

7 sati i 30 minuta

Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra na kome se podnose izvještaji o stanju po službama. Opšta karakteristika je da nema dovoljno šatora, u kojima bi mogle raditi službe i nedostatak transportnih sredstava.

Pojačava se doprema materijala za ličnu higijenu (sapun, deterženti, voda itd.) na punktove gdje stanovnici ne mogu ulaziti u svoje stanove, jer su dosadašnje količine veoma male.

Nedostaju duge vatrogasne ljestve sa specijalnim ekipama za iznošenje stvari iz stanova i podrumskih prostorija

bez prozora, tamo gdje je stubište oštećeno.

Opštinsko sindikalno vijeće je primilo primjedbe sindikalnih organizacija iz ŽTP, "Autoprevoza", fabrika EI Niša u Banjaluci i još nekih, da štabovi u mjesnim zajednicama zapostavljaju snabdjevanje radnika u ovim i drugim preduzećima. Opštinsko sindikalno vijeće formira ekipe svojih aktivista koji obilaze mjesne zajednice u gradu i uspostavljaju čvršću i organizovanu vezu izmedju radnih organizacija i rukovodstava mjesnih zajednica na terenu.

8 s a t i

Sekretarijat za komunalne poslove Skupštine opštine već sada na sebe potpuno preuzima poslove iseljenja stvari i gradjana koji žele napustiti Banjaluku, te preseljavanje stvari iz objekata koji treba da se ruše, davanje zadataka radnim organizacijama "Čistoća", "Vodovod i kanalizacija".

Sastanak kolektiva Stambenog preduzeća na kome se preciziraju obaveze i zadaci ove radne organizacije. Osnovni zaključak jeste da se nastavi snimanje zgrada i stanova i radi na utvrdjivanju šteta. Paralelno s ovim poslovima razmatraju se izvodjači i orijentišu se na objekte u cilju najnužnijih saniranja (krovovi i dimnjaci radi zaštite stvari itd). Upućen je apel svim stambenim preduzećima u ŠVES, preko sekcije stambenih preduzeća pri SEC, da upute svoje stručnjake, koji bi radili kao nadzorni organi, a posebno statičara.

U nekim radnim organizacijama počinje redovna proizvodnja "Jelšingrad", "Univerzal", Fabrika duvana i "Sintetik".

Urbanisti rade na lokacijama za podizanje montažnih zgrada (za zdravstvenu usstanovu, škole, druge važnije ustanove i institucije).[47]

Stručnjaci ~~za statistiku~~ i dalje obilaze i obilježavaju objekte.

Pomoć je, preko punktova mjesnih zajednica, stigla u sve dijelove grada i na najugroženija seoska područja.

9 s a t i

Otvoreni su restorani u gradu. Tako se hrane

može dobiti i za novac, a ne samo sa kazana.

Socijalno osiguranje počinje sa isplatom penzija, što mnogim penzionerima omogućava da se privremeno isele iz Banjaluke.

Predsjednik Skupštine opštine upućuje novi apel gradjanima Banjaluke, da pojačanim ličnim angažovanjem doprinesu što bržoj normalizaciji života u gradu.

Štab narodne odbrane apeluje da se više ne šalje kruh i namirnice, da se nastavi sa pomoći u šatorima i ćebadima.

Inspektori Skupštine opštine Banjaluka, zajedno sa pojačanjima kadrova iz Republike SRBiH i drugih republika, podnijeli su na sastanku svoj izvještaj o stanju na terenu (snabdjevanje, higijena, gradjevinski objekti itd) i prijedloge mjera koje je neophodno što prije preduzimati. Izmedju ostalog, zaključeno je da Sekretarijat za privredu Skupštine opštine, ojačan potrebnim kadrovima, organizira daljnji prijem robe, koja kao pomoć i dalje stiže u Banjaluku, da se prekontroliše dosadašnja evidencija i stvori nova o prijemu i isporukama robe koja dolazi.

Tokom dana otvoreno je novo skladište robe na Novoj pijaci i pristupilo se postepenom razformiravanju dotadašnjeg Centra za snabdjevanje, koji je pod veoma teškim uslovima tokom prvih dana odgovrio svom zadatku[49].

Preko sredstava informisanja i kurirskom službom saziva se sjednica Skupštine opštine za 30 oktobar 1969. godine, u 17 sati.

10 s a t i

U sve većem broju dolaze ekipe električara,gradjevinaca, montera i drugih koji se uključuju u rad na otklanjanju ruševina i saniranju vodovodne i kanalizacione mreže,PTT linija i organizovanje neposredne gradjevinske operative.

Počinju raditi službe pri matičnim školama i obavještavaju se svi roditelji da se obraćaju njima po raznim pitanjima daljeg školovanja djece.

Radio-Banjaluka emituje saopštenje Štaba narodne odbrane da su u gradu prodavnice otvorene i snabdjevene svim po-

trebnim artiklima,gradjevinskim materijalima.

Snabdjevanje grada vodom sada preuzima Vodovod u Banjaluci. Mjesne zajednice šalju svoja trebovanja za vodu u Centar za snabdjevanje, koji rukovodi distribucijom cisterni.

Izvršni odbor CK SSRN na vanrednoj sjednici donosi odluku o formiranju Centra za dokumentaciju o posljedicama zemljotresa.[50]

11 s a t i

I dalje dolaze prestavnici pojedinih opština,društveno-političkih organizacija i radnih organizacija iz drugih mjesta, donose pomoć i interesuju se u čemu bi i koliko mogli najviše pomoći postradalom području.

Dolazi grupa od 25 stranih novinara akreditovanih u Beogradu, obilazi grad, a poslije podne predsjednik Skupštine opštine drži konferenciju za štampu.

Vodovod još ne radi. Snabdjevanje vodom je i dalje sa cisternama. ~~Vode ima dovoljno~~.

Sjednica Radničkog savjeta Stambenog preduzeća na kojoj se razmatra novonastala situacija i predvidjaju osnovni zadaci kolektiva. Posebno je naglašeno pitanje reorganizacije ove radne organizacije i prilagodjavanje novoj situaciji nužno povećavanje kadrova obezbjedjenje smještaja za radnu organizaciju, jer je zgrada razrušena.

12 s a t i

Održava se proširena sjednica Predsjedništva Opštinskog sindikalnog vijeća na kojoj se analizira postojeća situacija, kako u vezi sa proizvodnom situacijom u radnoj organizaciji, tako i po pitanju smještaja, ishrane i drugih problema, vezanih za život i rad radnih organizacija i njenih članova.

Počinje organizovano djelovati služba prosvjete od koje se formira Štab za obrazovanje i vaspitanje i Štab za kulturu. Analizira se stanje u oblasti obrazovanja i kulture i preduzimaju mjere za stvaranje što boljeg uvida stanja u ovoj oblasti.

Štab za obrazovanje i vaspitanje izdao je saopštenje gradjanima u vezi sa daljim školovanjem djece [51] i posebno zajedničko obavještenje školama i obrazovanju Štaba za obrazovanje i vaspitanje i potrebi obrazovanja štabova škola, uspostavljanju dežurstva i daljem radu službe u školama.

U toku cijelog dana u štabu pristižu brojne delegacije i predstavnici raznih organizacija i društveno-političkih zajednica. Medju ovim su predstavnici Sekretarijata stalne konferencije gradova, Beogradskog univerziteta, Austrijskog crvenog krsta itd. Svi nude svestranu i raznovrsnu pomoć postradalom gradu u Krajini.

Održava se sastanak sa grupom geologa i seizmologa, koji su došli u Banjaluku iz svih republičkih centara. Razmatraju se teze za izradu Osnovnog i detaljnog projekta geoseizmološkog istraživanja zemljotresom oštećenog područja Bosanske krajine.

Počinje sjednica Opštinskog sindikalnog vijeća na kojoj je razmatrana novonastala situacija, kako u vezi problema proizvodnje, prometu i usluga, tako i po problemima ishrane i smještaja kao i drugih pitanja iz života i rada radnih organizacija. Zaključuje se da Predsjedništvo odmah izradi zaključke i dostavi ih svim sindikalnim organizacijama u cilju jedinstvenog djelovanja i preduzimanja odgovarajućih mjera.[52]

13 s a t i

Iz aviona "Aerokluba" iz Banjaluke su bacani leci Štaba narodne odbrane. Pripremaju se i leci Medicinskog centra sa uputstvima stanovništvu o prekuhavanju vode i higijensko-sanitarnim mjerama koje treba sami da preduzimaju.

Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra na kome se podnosi izvještaj o stanju i preduzetim mjerama, te preduzimanje daljnjih mjera.[53]

Štab narodne odbrane izdaje saopštenje preko Radio-Banjaluke da će se tokom dana grad snabdjevati iz vodovodne mreže, da se u oštećenim i napuštenim stanovima moraju zatvoriti sve slavine, da se voda prije mora prokuhavati iako

je klorisana, da se gradjani i dalje trebaju služiti vodom iz cisterni.

Izlazi prvi broj "Glasa", štampan u dvorištu Tvornice duvana, a besplatno je djeljen po ulicama grada.[54]

17 s a t i

Sjednica Opštinskog komiteta Saveza komunista.Razmatraju se izvještaji grupa, koje su tokom prošle noći i danas obilazili područja mjesnih zajednica, shodno zadatku sa sastanka Opštinskog komiteta Saveza komunista od 28.lo.1969. godine. Zatim, usvajaju se zaključci o političkoj situaciji i zadacima članova Saveza komunista na savladjivanju posljedica zemljotresa, čiji predlog je podnijela grupa za zaključke, formirana na sastanku Opštinskog komiteta Saveza komunista od 28.lo.1969 godine.[55] Opštinski komitet Saveza komunista na ovoj sjednici zaključuje da se sazove vanredna sjednica Opštinske konferencije Saveza komunista na kojoj bi se razmatrala situacija poslije zemljotresa i izradio program dugoročnijeg rješavanja problema i masovnog angažovanja članstva Saveza komunista na ovim pitanjima.

19 s a t i

Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra. Na terenu se nalaze 21 higijensko-epidemiološka ekipa, a stanje u gradu zabrinjavajuće (zbog velikih skupina ljudi). Na selu je situacija bolja. U gradu ima nekoliko slučajeva dizenterije. Voda iz cisterni se mora hlorisati. Neophodna vakcinacija protiv tifusa i paratifusa. Što prije osposobiti vodovod sa čistom vodom. Osnovati izolaciono djeljenje za bolesnike sa zaraznim bolestima.[56]

Do sada su ekipe statičara i drugih stručnjaka pregledali ukupno 2609 objekata, ~~od čega je potrebno srušiti 744 zgrada~~

Tokom cijele noći priprema se sjednica Skupštine opštine, koja je već zakazana za sutra.

Održan je sastanak rukovodilaca SUP Banjaluka,kome su prisustvovali predstavnici RSUP, susjednih i drugih SUP, te Okružni javni tužilac, predsjednik Okružnog suda itd.

30. OKTOBAR 1969. godine

na kome su utvrdjene konkretne mjere koje treba preduzimati (onemogućavanje dolaska kriminalaca iz drugih mjesta na postradali region, rad sudija istražitelja, sudija za prekršaje, uvodjenje dežurstva u sudovima i tužilaštvima, ubrzavanje postupka u slučaju prekršioca itd.).

20h – konsultacija u Cyjet. štabu o sledećim pitanjima:
– Saobr. za dom. i str. deleg.
– kako dalje orjentirati štanju
– pojačati pomoć selu
– stanje uprave
– mnoedna sjednica SO
– priprema za sjednicu CK SKBiH.

22h Počinju priprema za sjednicu SO (postoji za izvještaj SO i nacrt akata koji se trebaju usvojiti) – predbiti)

30.10.

9,30h Milatović, predsj. konf. SSRN Jug. ~~Svedrani~~ stvara delegacije dolaze

10h Mijanić, p. pred. SIV-a, Kolak, Jelić, Smole, Zubović.

11h Dir. CZ SFRJ izmijeli stanje fondova u Jug., da će pomoć brzo dati – ali da je udovoljna za probuće štata, to da će CZ BZ. dati neka sredstva.

– Čitav dan nosi pečat delegacija

7. maj Tokom noći mraz. Ljekari obilaze šatore. Ima dosta gripozno oboljelih. Veliki broj ljudi se vraća u manje oštećene objekte.

Pored komunalnih, trgovinskih, ugostiteljskih i drugih radnih organizacija u improvizovanim uslovima,počinju da rade i Komunalna banka i Služba društvenog knjigovodstva. Radnim organizacijama se isplaćuju akontacije ličnih dohodaka, te isplata ličnih dohodaka radnicima nesposobnim za rad.

U ugrožena seoska područja upućuju se ekipe ljekara - epidemiologa. Počinje vakcinacija stanovništva protiv tifusa i paratifusa.

Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra, na kome zaključuju da se postepeno prelazi na normalan rad svih službi Medicinskog centra i da se sa osobljem drugih odjel pojačava, služba medicine i higijensko-epidemiloške ekipe [57].

8 s a t i

Održava se sastanak trgovačkih preduzeća, koji se bave prometom gradjevinskog materijala, direktora gradjevinskih preduzeća iz Banjaluke, predstavnika Privredne komore i IZvršnog vijeća SR BiH. Konstatuje se da trenutno Banjaluci najviše treba crijep, obla gradja, za podupiranje oštećenih objekata i cement, te gradjevinski radnici (zidari i tesari). Mora se užurbano raditi na sanaciji krovova, radi kiša i zime koja nailazi, te zeleno obilježenih objekata. Donose se zaključci o mjerama koje treba hitno preduzimati.

Medicinski centar produžuje sa vakcinacijom gradskog stanovništva protiv tifusa i paratifusa.

Sastanak u zgradi Skupštine opštine, na kome je usvojen tekst pisma stranim diplomatskim predstavništvima u Jugoslaviji, kao i našim predstavništvima u inostranstvu i specijalizovanim agencijama i organizacijama OUN u kojima se upoznaju sa situaciojom nastalom zemljotresom u Bosanskoj krajini i apelira za pomoć. Na istom sastanku je utvrdjen prijedlog Skupštini opštine o osnivanju Direkcije za obnovu Banjaluke,

te utvrdjivanje prijedloga odluka o privremenoj evakuaciji djece i radno nesposobnog stanovništva i o privremenom smještaju stanovništva.[58]

9 s a t i

Provodjenje mjera sada već postupno ide po oblastima: smještaj, privreda, zdravstvo i školstvo. Organizovano se rješavaju nastali problemi.

Osiguravajući zavod "Sarajevo" intenzivno radi na procjeni šteta, posebno kod društvene imovine, koja je ogromnim dijelom osigurana upravo kod ovog Osiguravajućeg zavoda.

Sa vojnom mehanizacijom i uz pomoć sredstava komunalnih radnih organizacija raščišćava se porušeni dio "Titanika" kao i rušenje zgrada koje su toliko oštećene da predstavljaju opasnost za saobraćaj i gradjane.

Na sastanku Štaba civilne zaštite Medicinskog centra načelnici službi podnose izvještaj o preduzetim mjerama i trenutnom stanju. Službe su se konsolidovale. Osoblje je na svojim radnim mjestima. Ostali su problemi zagrijavanja, vode za pranje, šatora za porodice radnika Medicinskog centra, a naročito nedostatak sanitetskih kola.

10 s a t i

Članovi Opštinskog komiteta Saveza komunista obilaze seoska područja i pored upoznavanja sa situacijom na terenu, primaju pomoć za što efikasnije organizovanje komunista u mjesnim zajednicama.

Pred matičnim školama, na poziv službe za obrazovanje, okupljaju se nastavnici i roditelji. Drže se sastanci o saniranju prilika u školstvu i mjerama koje se mogu i trebaju preduzimati.

Većina punktova u gradu nema izgradjenih poljskih klozeta, a dosadašnje mjere nisu dale značajnije rezultate, zbog neupućenosti stanovništva i nedostataka gradjevinskog materijala.

Organi sanitetske službe ulažu maksimalne napore da organizuju higijenske uslove stanovništva.

Pojačani su napori preduzeća "Čistoća" i omladine na odvozu smeća i uopšte otpadaka.

11 s a t i

Poseban problem je preraspodjela šatora izmedju mjesnih zajednica. One koje ih imaju dovoljno, ne mogu izravno ustupiti šatore drugim mjesnim zajednicama, jer su od organa JNA zaduženi za njih, pa se to čini posredstvom JNA, i ide re.ativno sporo. S druge strane, ove evidencije omogućavaju dobru kontrolu zaduživanja.

Vodovod se parcijalno pušta u pojedine dijelove grada. Sada već većina ulica ima vodu, ali ona nije za piće.

12 s a t i

Pod šatorom Osnovne privredne komore održava se sastanak sa rukovodiocima pojedinih radnih organizacija, na kome su razmatrani problemi snabdjevanja i prometa prehrambenih i industrijskih proizvoda.[59] To je bila još jedna mjera više ka organizovanju normalnog snabdjevanja gradjana preko trgovinske mreže i uz redovni platni promet.

14 s a t i

U šatoru Opštinskog komiteta SK održan je sastanak, na kome je razmatrana situacija u pogledu smještaja postradalog stanovništva pod šatorima i zaključeno je da se preduzmu efikasne mjere za formiranje šatorskih naselja, raspodjele šatora i još boljeg organizovanja raspodjele pomoći stanovništvu u hrani, odjeći i gradjevinskom materijalu.[60]

Održava se sastanak Izvršnog odbora OK SSRN sa koga se preko Radio-Banjaluke daje saopštenje svim Mjesnim konferencijama SSRN, štabovima, odborima, uličnim povjerenicima i drugim aktivistima: "Pošto se u toku dana očekuje kiša,neophodno je da se odmah organizuju svi sposobni gradjani,koji žive u šatorima i nastrešnicama, na kopanju odvodnih kanala oko šatora i nastrešnica i da se poduzmu svi ostali radovi kako bi se stanovništvo zaštitilo od kiše i vlage. Takodje je potrebno pristupiti kopanju poljskih klozeta da bi se onemogućilo širenje zaraznih oboljenja". Aktivisti SSRN se nepo-

sredno angažuju u ovoj akciji.

16 s a t i

Sjednica Kadrovske komisije Skupštine opštine na kojoj se utvrdjuju prijedlozi za imenovanje direktora Direkcije za obnovu Banjaluke, članova Štaba za privremenu i djelimičnu evakuaciju djece i radno nesposobnosg stanovništva i Štaba za privremeni smještaj stanovništva, koje treba predložiti na sjednici Skupštine opštine.

Istovremeno, na Kadrovskoj komisiji je usvojena preporuka radnim organizacijama o kadrovima, ustvari o mjerama koje treba preduzimati da bi se spriječilo eventualno iseljavanje stručnjaka iz Banjaluke, bez obzira što do sada nije bilo takvih indikacija.

17 s a t i

Sjednica Skupštine opštine počinje u 17,3o časova. Predsjednik podnosi izvještaj o posljedicama katastrofalnog zemljotresa i mjerama koje su do tada preduzete. Na dnevnom redu je donošenje Odluke o osnivanju Direkcije za obnovu Banjaluke, Odluke o osnivanju Štaba za privremenu i djelimičnu evakuaciju djece i stanovništva nesposobnog za rad i Odluku o osnivanju Štaba za privremeni smještaj stanovništva. Odluke su usvojene.

18 s a t i

Svi dijelovi grada su dobili svjetlo.

Održava se sastanak Opštinskog komiteta Saveza omladine.Razmatra se sadašnja situacija na terenu, uloga omladinskih radnih brigada, moralno-političko stanje u omladinskim organizacijama i donosi odluka da se, obzirom da je sada praktično teško okupljati omladinu po školama,omladinske radne brigade, formiraju pomjesnim zajednicama i organizaciono izvršavaju, a omladina u radnim orgnizacijama da se formira na proizvodnom principu i da rade unutar svojih radnih organizacija.

Direkcija za obnovu i izgradnju Banjaluke održala je sastanak sa predstavnicima izvodjača, na kome je donesen zaključak da se najprije izvrše hitne opravke oštećenih zgrada, ~~koje su označene brojem sedam~~. Opravke se sastoje u izgradnji dimnjaka i pokrivanju oštećenih krovova. Sutra ujutro počinje intenzivni rad na saniranju 30 objekata i oni će biti za nekoliko dana osposobljeni za usljavanje. Radiće se 10-časovno radno vrijeme.

19 s a t i

Kiša je pljusnula po gradu. Ljudi bježe pod šatore.

Neprekidno stižu telegrami sa izrazima saučešća i naznakama poslane pomoći, a drumski saobraćaj i željeznica zakrčeni su materijalima pomoć radnih organizacija, kao i raznim materijalima za sanaciju objekata koje je kupila Direkcija za obnovu Banjaluke.

20 s a t i

U GP "Krajina" održava se sastanak sa ~~160~~ inženjera i tehničara (statičara, gradjevinaca i arhitekata) sa rukovodiocima iz Skupštine opštine na kome je zaključeno da se za narednu sjednicu Skupštine opštine pripremi detaljan i pismeni izvještaj o do tada provedenom stručnom pregledu objekata sa svim rezultatima tog pregleda.

Prema izvještaju SUP-a javni red i mir na postradalom području i dalje je na zavidnoj visini. Ima svega nekoliko slučajeva nasilja, pretežno na privatnoj imovini. Mjere bezbjednosti u sprečavanju priliva kriminalaca iz drugih mjesta su veoma dobre, a puna saradnja gradjana sa organima javne bezbjednosti omogućava veoma dobru bezbjednu situaciju u gradu.

23 s a t a

ODržava se sastanak predstavnika Skupštine opštine i Saveznog izvršnog vijeća, a na dnevnom redu su problemi snabdjevanja grada sa vodom.

← Nové rozvrácení kas
mstěnjal obrazeno.

III

Iz ove hronologije događaja koji su se odvijali prvih 5 dana kao i onih koji su uslijedili kasnije, može se izvući nekoliko opštih osnovnih

z a k l j u č a k a

Svi opštinski organi i organizacije, a posebno rukovodeći kadrovi u njima, djelovali su brzo i efikasno uz maksimalno prisustvo odgovornosti i savjesnosti u radu uz punu koordinaciju sa kadrovima iz radnih organizacija koji su gotovo svi (ili ogromna većina) i samoinicijativno počeli djelovati.

Opštinski štab je egzistirao kao otvoren organ prema društveno-političkim i radnim organizacijama, mjesnim zajednicama i drugim. U Štabu su direktno djelovani rukovodeći drugovi iz društveno-političkih organizacija, Komande garnizona, komunalnih rdnih organizacija, Medicinskog centra, kao i banjalučani koji su na dužnosti u Republici i Federaciji, a koji su se ŧste večeri 26. oktobra našli u Banjaluci, a u rad Štaba sutradan 27. oktobra uključuju se i najodgovorniji funkcioneri Republike i Federacije. Štab je održavao kratke sjednice, na kojima je ocjenjivao stanje i dogovarao se o poduzimanju mjera, a neka tekuća operativna pitanja rješavali su drugovi pojedinačno ili uz konsultacije o pojedinim vrstama djelatnosti. Prema tome, aktivnost se odvijala uz punu saradnju svih najodgovornijih društveno-političkih faktora u komuni i uz učešće drugova iz Republike i Federacije. Ta saradnja i učešće drugova koji inače ne rade u organima komune, imala je za sve aktivnosti izuzetno veliki značaj. Naime, ti drugovi učestvovali su i u donošenju odluka i u izvršavanju raznih zadataka organizacione i druge prirode, u raznim oblastima kao: smještaj stanovništva, zbrinjavanje ranjenika, učešće u donošenju zaključaka, odluka, izdavanja saopštenja, proglasa, pokretannje trgovine i ugostiteljstva, rješavanje komunalnih i drugih pitanja, koordinacije aktivnosti oko pomoći, kontakti sa delegacijama i učestvovali

su u nizu drugih poslova.

Osnovna podjela u poslovima (ako se to tako može nazvati) u samoj komuni sastojala se u tome da su kadrovi i organi Skupštine opštine radili prije svega na rješavanju materijalnih problema, na čemu su se direktno angažovali i kadrovi društveno-političkih organizacija, narodni poslanici i drugi, a rukovodstva društveno-političkih organizacija pored učešća u donošenju odluka Štaba i Skupštine opštine donosili su svoje odluke i stavove i naročito bili povezani sa stanjem na terenu, utičući i organizujući mnoge aktivnosti od životnog interesa za građjane.

Štab narodne odbrane (misli se na pravi Štab narodne odbrane opštine), samostalno je stupio u akciju u prvih desetak-petnaaest minuta i već za 1 sat donio nekoliko značajnih odluka i mjera u pokretanju mehanizma civilne zaštite i saradnje sa JNA, Sekretarijatom unutrašnjih poslova i drugim, da bi već nakon toga postao stručno i osnovno izvršno jezgro opštinskog štaba u kome su kako je istaknuto djelovali svi rukovodeći organi komune uz učešće stručnih kadrova, naročito iz komunalnih radnih organizacija i medicinske službe.

Veoma je značajno naglasiti ogromnu inicijativu najširih slojeva naroda od stručnjaka do penzionera i obratno na raznim nivoima kao i podudarnost stavova u svim osnovnim pitanjima. Naime, o nekim pitanjima sticajem okolnosti odlučivalo se i na dva i tri nivoa i mjesta istovremeno, a stavovi su bili podudareni. Tako je na primjer Opštinski štab i neovisno od štaba, funkcioneri u oblasti obrazovanja, donose odluku da škole ne rade, ili dok opštinski funkcioneri sa predstavnicima Republike i Saveznog izvršnog vijeća odlučuju o pripremama prijedloga za osnivanje Direkcije za obnovu,po tome iste stavove zauzima i grupa od desetak urbanističkih i građjevinskih stručnjaka iz Banjaluke i drugih gradova, ili na primjer, mjere na osposobljavanju i zaštiti vodovoda ili elektro-mreže koje poduzimaju radne organizacije podudaraju se sa mjerama koje poduzima Štab i slično. Bilo je, naravno, i nepodudarnih odluka i stavova, kao na primjer: organi Skupštine opštine u saradnji s funkcionerima društveno-političkih organizacija na brzinu odlučju da se šatorska naselja formiraju po mjesnim zajednicama na po dva do tri mjesta u svakoj zajednici,a

praksa na terenu je te odluke korigovala, u tom smislu,što su ljudi željeli da budu u šatorima u svojim dvorištima i baštama, pa je broj šatorskih naselja bio daleko veći od planiranog,i tako su se urbanisti i komunalci prilagodili toj novoj situaciji. Bilo je i pojedinačnih otpora od nekih pojedinaca u radnim organizacijama u tom smislu da neki zadaci sporije rješavaju ili odlažu i slično. Nije dakle išlo sve bez teškoća i problema ali ipak u prvi plan se mora istači činjenica da je široka inicijativa i odgovornost svih faktora od čovjeka u kući, ulici, fabrici i mjesnoj zajednici, pa do organa u komuni bila presudna za snalaženje u apsolutno nenormalnim a i opasnim uslovima života i rada.

Naime, praksa je pokazala da mnoga pitanja u vezi sa elementarnim nesrećama nisu unaprijed planirana ni organizaciono ni kadrovski, a ipak je brzo pronalažen izlaz iz svih složenih situacija. Nadalje, praksa je pokazala da su svi organi manje-više preuski, pretijesni, onakvi kakvi jesu i zato su se oni organizovano i elastično proširivali, a u mnogo slučajeva pojedinci su se samoinicijativno uključivali u te organe, uklapali se u posao i izvršavali zadatke.

Velike mase naroda našavši se u izvanrednoj situaciji bez krova nad glavom u hladnim noćima uz stalno podrhtavanje tla, bez hrane i u prvo vrijeme i bez vode i drugih potreba bile su disciplinovane i pribrane. Ljudi su u granicama mogućnosti rješavali svoje probleme i probleme susjeda, djelovali u mjesnoj zajednici, radili u svojim radnim organizacijama i slično, tako da su bez gužve i pritiska organi i organizacije na nivou komune u saradnji sa funkcionerima Republike i Federacije mogli donositi odluke i poduzimati mjere od opšteg interesa. Ovo je veoma značajan uslov za rad tih organa naročito u prvim časovima i danima. Takvo držanje je prije svega rezultat svijesti najširih radnih masa, njegove sposobnosti i organizovanosti ~~na planovima~~, a isto tako i rezultat povjerenja u jugoslovensku socijalističku zajednicu u Savez komunista Jugoslavije, čije su mjere bile brze i efikasne, kao i povjerenja u opštinske organe i organizacije, koji su već u prvim časovima i u prvoj noći poduzeli niz mjera i donijeli nekoliko značajnih odluka.

Posebno treba istači ulogu JNA, milicije i svih službi Sekretarijata unutrašnjih poslova čije su aktivnosti u saradnji sa Opštinskim štabom bile od izuzetnog značaja. Obavljanje dužnosti od strane pripadnika Armije i milicije u najtežim trenucima, pa i u onima kada su se objekti rušili 27. oktobra ulijevalo je povjerenje gradjanima i uticalo je na njih da se i sami što prije prihvate poslova.

Brzo pristizanje materijalne pomoći iz svih krajeva zemlje, dolazak delegacija medju kojima i najviših funkcionera Jugoslavije, a naročito dolazak druga Tita već sutradan po katastrofi imalo je veliko značenje i za raspoloženje najširih narodnih slojeva i za aktivnost svih snaga koje su u komuni davale sve od sebe da se ne zapane u još veće teškoće i da se sve mjere poduzimaju brzo i efikasno.

Isto tako treba istaći i niz drugih faktora kao što je veliko prisustvo štampe, radia i televizije i dobro informisanje kako o stanju tako i o mjerama koje su poduzimane od organa komune do Federacije.

Kao generalni zaključak iz svega što je do sada rečeno može se istači da je u ovoj velikoj katastrofi pobjedu odnio čovjek organizovan u socijalističkom samoupravnom društvu. Sigurno je da nijedan drugi sistem ne bi mogao tako brzo i tako efikasno povezati ne samo sve snage u opštini, nego i te snage sa Republikom i Federacijom, a pored zvaničnih organa Republike i Federacije kao što je poznato pokazana je ogromna inicijativa iz gradova i radnih organizacija iz svih socijalističkih republika.

Kao što se iz hronologije vidi samo početni koraci poduzeti su od strane Štaba narodne odbrane i od strane najodgovornijih funkcionera u komuni što je i normalno da bi se odmah išlo na uključivanje širokog mehanizma redovnih organa i organizacija. Naime, već 26. naveče samoinicijativno zasjeda i ratni komitet Saveza omladine da bi se za dan-dva pripremile i održale sjednice rukovodstava svake društveno-političke organizacije. Što se pak Skupštine opštine tiče kao najvišeg organa vlasti i društvenog upravljanja u komuni,pored preduzimanja tekućih mjera kroz opštinski štab i druge slične organe, već u početku se aktiviraju Savjet za obrazovanje,

Savjet za urbanizam, a u nekim slučajevima pojedini članovi savjeta, njihovi predsjednici da bi se već 30. oktobra pripremila i održala prva sjednica opštinske skupštine u punom sastavu, na kojoj je Opštinski štab pored ostalog, položio račun o svome radu i na kojoj je donijeto nekoliko značajnih odluka.

Svi društveno-politički organi i organizacije sve urednije i redovnije djeluju uz svoje proširivanje sa svim snagama uključujući i nove koje su se afirmisale odnosno pokazale spremnim za akciju. Naime, karakteristično je da nijedno rukovodstvo, nijedan organ nije bio zatvoren, a da istovremeno ni od koga nije bio ometan u svome radu - misli se u tom smislu što mase naroda nisu vršile nikakav pritisak sa svojim problemima na te organe.

Djelovanje pojedinih organa u radnim organizacijama u mjesnim zajednicama u pojedinim ustanovama, trebalo bi da bude pregled posebne šire analize i ocjene, jer pored pozitivnih opštih ocjena koje se odnose na cjelokupni mehanizam bilo je i slabosti i nedostataka što bi, radi realne ocjene stanja, kao iskustvo za budućnost trebalo objektivno i svestrano analizirati. Tako na primjer stručne službe SO-e sem Štaba narodne odbrane, Sekretarijata za poslove narodne odbrane i Sekretarijata za unutrašnje poslove i jednog broja radnika iz drugih službi nisu u cjelini pokrenute prve večeri, a i u narednim danima bilo je neorganizovanosti i neaktivnosti u dijelovima tih službi. Ili na primjer: kada je riječ o ogromnoj ulozi mjesnih zajednica, koju se one sticajem prilika morale preuzeti na sebe, treba konstatovati da mjesnim zajednicama u ranijem vremenu nismo posvećivali odgovarajuću pažnju i tako, na primjer, sama činjenica da ~~skoro svi~~ jedan broj sekretari mjesnih zajednica (kao jedina stručna i profesionalna lica u njima) manje-više nisu uspjeli odgovoriti ovako složenim zadatcima, imala je negativan uticaj na razvoj ogromnih aktivnosti koje su se odvijale u mjesnim zajednicama. Isto tako bilo je sporosti i inertnosti u pojedinim radnim organizacijama, što je rezultat ranijeg stanja u njima. Isto tako postoje mnogi još uvijek nepoznati primjeri odličnog organizovanja, snalaženja na terenu i u gradu i u selu u ustanovama i radnim organizacijama izvanrednog zalaganja i pojedinaca i organa,

ispoljavanje njihovih sposobnosti, pa bi trebalo produžiti ove ocjene da bi se došlo do zaključka šta je sve omogućavalo brze i efkasne mjere i akcije, a isto tako šta je sve usporavalo pojedine akcije i aktivnosti.

Na osnovu organizovanog djelovanja svih snaga o kojima je bilo riječi, moglo se i za relativno kratko vrijeme riješiti mnogo problema kao i trasirati neke osnovne pravce našeg dugoročnog posla na obnovi i daljem razvoju opštine. Tako je:

1. Već u noći izmedju 26. i 27. oktobra pristupljeno stručnom i organizovanom pregledu objekta,

2. Nekoliko dana nakon zemljotresa pod šatore je smješteno 46.ooo stanovnika.

3. U razne objekte privremenog smještaja (u djelomično opravljene kuće, autoprikolice, garaže, autobuse,vagone, barake, djelimično preuredjene šupe, nove stanove iz tekuće stambene izgradnje, montažne stanove, stanove kod susjeda i preuredjene podrumske prostorije) u relativno kratkom roku smješteno je preko 15.ooo porodica. U svrhu obezbjedjenja privremenog smještaja davan je gradjevinski materijal i pružena stručna pomoć za smještaj 375 porodica. U cilju smještaja prepravljeno je za stanovanje 205 vagona, 2700 autoprikolica, 157 baraka uz obezbjedjenje svega toga sa najnužnijim komunalnim uredjajem.

4. Izvršena je šira evakuacija stanovništva uz svakodnevno poduzimanje protivepidemioloških mjera i akcija i obezbjedjenja najosnovnijih uslova komunalne higijene,

5. Za nekoliko dana u mjesecu novembru izvršena je evakuacija 8022 učenika iz 15 škola sa 469 nastavnika, učitelja i medicinskih radnika u 18 mjesta širom zemlje i istovremeno je evakuisano 392 djece predškolskog uzrasta.

6. Nakon danonoćnih organizovanih napora za 14 dana puštena je voda u gradski vodovod, a do tada je stanovništvo snabdjeveno vodom iz cisterne.

7.Neposredno nakon zemljotresa prišlo se osposobljavanju naponske i niskonaponske elektro-mreže, pa je sa provizornim rješenjima nakon nekoliko dana grad dobio svijetlo, a nakon lo-15 dana i cijelo opštinsko područje.

8. Stanovništvo je već 28.lo. snabdjeveno preko pun-

ktova u mjesnim zajednicama, da bi se od 3o.lo. prelazilo na snabdjevanje preko trgovačke mreže kroz neke osposobljene prodajne prostore ili kroz organizovanje improvizovanih prodavnica.

9. 30.lo. se prešlo na prodaju robe jer su lični dohoci ~~bzzo~~ isplaćeni, pa je tako racionalnije korištena hrana, odjeća i drugo, s ciljem da se sredstva od prodate robe uplaćuju u Fond za socijalnu zaštitu.

lo. Prve akcije na osposobljavanju i osiguranju objekata bile su usmjerena na najnužnije rušenje visećih dijelova kao i opravku svih krovova, duma, dimnjaka i zastakljivanje uz istovremeno podupiranje oštećenih dijelova objekata kako bi se objekti i roba u njima sačuvali od kiše i snijega.

11. Preduzete su široke mjere na regulisanju saobraćaja, obezbjedjenju javnog reda i mira i zaštiti gradjana i njihove imovine, kao i na zaštiti objekata društvene imovine.

Uporedo sa početnim akcijama na ublažavanju i pronalaženju prevazilaženja posljedica od zemljotresa poduzimane su i dugoročnije mjere na rješavanju problema kao na primjer:

1. Najeminentniji jugoslovenski stručnjaci seizmolozi, geostručnjaci i dr. odmah su razradili program seizmoloških istraživanja šireg i užeg područja Banjaluke, kao i osnove za urbanistički program. Taj program je nakon odgovarajućih izmjena i dopuna tokom narednih mjeseci usvojen od nadležnih organa.

2. Direkcija za obnovu Banjaluke počela je djelovati 30. navečer.

3. Nekoliko dana nakon zemljotresa, na prijedlog urbanističkih stručnjaka iz Jugoslavije i Banja Luke, usvojena je Odluka o novelaciji urbanističkog programa, a 3 dana poslije zemljotresa utvrdjene su i prve stalne lokacije naselja "Budžak" i trafo stanica.

4. Radne organizacije iz oblasti privrede su odmah pristupile izradi sanacionih programa, vodeći računa da one budu sastavni dio dugoročnih programa razvoja.

5. Savezna i Republička komisija za procjenu štete uz angažovanje naših snaga pristupile su obilasku terena, obilježavanju svih objekata, a zatim i procjeni šteta na terenu.

Pored poslova na prihvatanju pomoći brzo se prišlo organizovanom radu na njenom usmjeravanju i podsticanju. U ovom progledu značajna je bila uloga sredstava javnog informisanja. Razvijena je aktivnost oko pomoći iz inostranstva, posebno na pripremama prvih prijedloga za tehničku i naučnu pomoć u okviru organizacije Ujedinjenih nacija.

6. Uporedo sa poslovima na sagledavanju situacije nastale nakon zemljotresa, prišlo se izradi sanacionih elaborata u svim oblastima kao i poslovima na izradi programa obnove.

7.Briga o stanju zdravlja naroda bila je stalno prisutna i poduzimane su razne mjere od vakcinacije stanovništva do smještaja zdravstvenih službi i preduzimanje drugih mjera.

Mnoge od ovih aktivnosti počele su se odvijati već u prvim danima poslije zemljotresa, neke su bile tek zacrtavane ili planirane, a neke su se odvijale u dužem kontinuitetu.

Treba posebno naglasiti izuzetno nepovoljno vrijeme tj. predstojeću zimu radi čega je u kratkom vremenu trebalo poduzeti niz mjera prije svega na zbrinjavanju gradjana,njihovoj zdravstvenoj zaštiti i sklanjanju u takve objekte smještaja u kojima će se kako-tako bez većih posljedica moći živjeti preko zime.

IV

SUMIRANJE NEKIH ISKUSTAVA IZ POSLIJEZEMLJOTRESNE SITUACIJE KOJA SE ODNOSE NA RAD

U ovako izuzetnoj situaciji sticana su i konkretna iskustva. Pokušaćemo iznijeti neka zapažanja i ocjene sa kritičkim osvrtom, mišljenjima i prijedlozima.

Bez obzira što nismo unaprijed imali razradjena uputstva i planove, što nismo bili dovoljno organizovani i pripremljeni za dejstva u ovakvim situacijama, izuzev Štaba narodne odbrane, krenulo se u akciju, koja je - kako je vrijeme prolazilo i kako su problemi i zadaci narastali -poprimila sve organizovani i operativniji karakter i smjer svog djelovanja. U toj akciji djelovalo se sa raznim snagama i sredstvima, na svim frontovima, negdje sa više, a negdje sa manje uspjeha.

To je opšta karakteristika tadašnje situacije. Medjutim, iskustva ovih dogadjaja ukazuju na potrebu da se sa stanovišta Štaba NO jasno istaknu neki nedostaci u organizovanju i pripremi organa i organizacija sa ovakve i slične situacije. Ta iskustva, na koja bi želili da ukažemo su:

1. Za ovakve situacije mirnodopska kurirska služba Skupštine opštine je brojno malena, pogotovo ako jedan broj kurira zataji, a potrebe se povećaju. Na ovim poslovima su morala biti angažovana i lica koja po svom položaju obavljaju odgovorne dužnosti.Nedostatak kurira osjećao se skoro kroz sve vrijeme najintenzivnijeg rada Štaba i drugih organa na prvim saniranjima posljedica.Ovo dovoljno ističe potrebu povećanja broja kurira i znatno efikasnijeg djelovanja kurirske službe. Rješenje se može tražiti u mobilizaciji vojnih obveznika, korištenju omladinaca ili odredjivanju jednog broja radnika Skupštine opštine, koji su zbog prirode redovnog posla u ovakvim slučajevimanepotrebni u svojim sekretarijatima. Pored toga kurirskoj službi neophodno je obezbjediti potreban broj vozila (motocikla).

2. Da bi Štab mogao intervenisati na ugroženim mjestima neophodno je bilo prikupiti podatke i odrediti vrstu intervencije, a ovo je bilo otežano tim više što je nastupila noć, nije se raspolagalo izvidjačkim jedinicama ni vozilima, kojima bi se, uz dobro i konkretno planiranje zona ili

ulica izvidjanja, moglo brzo i efikasno prikupiti podaci i intervenisati na najugroženijim mjestima jedinicama civilne zaštite. To ukazuje na potrebu postojanja izvidjačke jedinice sa desetak terenskih ili putničkih vozila opremljenih radio-uredjajima, kako bi jedinica podijeljena po patrolama mogla od svake primati podatke i dostavljati ih Štabu radi intervencije. Obezbjedjenje intervencije jedinicama civilne zaštite, zahtjeva postojanje radio-veze izmedju Štaba i tih jedinica, a što u sadašnjim uslovima nema.Potreba za ovim vezama tim je više izražena, što postojeće gradske telefonske veze služe samo za aktiviranje jedinica. Istovremeno treba istaći da su nesigurne, jer dolazi do prekida veza, a što je došlo do izražaja i u našem slučaju. ~~Pored toga, telefonske veze se isključuju čim se jedinice pokrenu.~~

3. Potreba za vozilima osjetila se već poslije prvog zemljotresa. Evakuacija unesrećenih, bolesnih, starih i djece, prevoz raznog materijala (ćebadi, šatora, hrane i sl.) zahtijevao je brojna prevozna sredstva i plansko manipulisanje. Neorganizovani i nepripremljeni za vršenje raznih vrsta transporta mi nismo ni mogli planski intervenisati i regulisati potpuno zadovoljenje tih potreba. Organizovanijem korištenju transporta prišlo se tek nakon par dana. Uprava školskog centra oklopnih jedinica, već prvih dana pritekla je u pomoć svojim vozilima, a zatim je izvršena mobilizacija vozila preduzeća "Lasta" i drugih što je doprinijelo poboljšanju transporta. Sagledavajući ovaj problem, kroz iznijete teškoće, očito se nameće potreba da se unaprijed, po uputstvima ili planovima, za intervencije u slučaju elementarnih nepogoda formiraju automobilske jedinice i u čijem sastavu treba da bude dvadeset do trideset kamiona, deset do petnaest autobusa, deset do petnaest putničkih ili terenskih automobila, pet do deset motocikla. Obaveze za formiranje ovih jedinica mogle bi se dati postojećim transportnim preduzećima, a putničke automobile i motocikle mobilisati od pojedinaca i formirati jedinice koje staviti pod komandu jednog organa Štaba ili Skupštine opštine, a preko ovoga obezbjedjivati sve potrebe u transportu pri otklanjanju posljedica od elementarnih nepogoda.

4. U situacijama, kao što je bila ova poslije zemljotresa, presudnu ulogu mogu da odigraju veze izmedju Štaba i jedinica civilne zaštite i teritorijalne odbrane, Skupštine opštine i radnih organizacija i mjesnih zajednica. Medjutim, izuzev telefonskih veza u gradskoj mreži nije bilo ni radio ni dovoljne kurirske veze. Da nije bilo radio-sredstava i ljudstva Školskog centra oklopnih jedinica, naše veze sa mjesnim zajednicama, Medicinskim centrom, Centrom za materijalne rezerve svele bi se na veze ličnim dodirom, što zahtijeva znatno vremena i angažovanje rukovodećih snaga. U vezi s tim, kao imperativ se postavlja obaveza da što prije nabavimo i obezbijedimo radio-uredjaje za jedinice, radne organizacije, organe Skupštine opštine, eventualno za mjesne zajednice, Štab, rezervu radio-uredjaja itd. Da se izvrši dobra organizacija, priprema i uspostavljanje veza sa razradom dokumenata, tako da za slučaj potrebe sve veze mogu se lako i brzo aktivirati. Analogno potrebi održavanja radio-veze, mora se organizovati i kurirska veza od postojećih snaga, a eventualno i dopunskih mobilisanih sa svim što je potrebno, uključujući dokumentaciju, veze i prevozna sredstva.

5. Nestanak struje upozorio je na potrebu drugih izvora svjetla, koja nisu bila pripremljena (svijeće, fenjeri, baterije, agregat sa kablom, sijalicama i dr.). Svaki organ, Štab, pa i kancelarije bi trebali biti obavezni da u svojim prostorijama moraju imati na raspolaganju rezervna sredstva za osvjetljenje.

6. Smještaj i ishrana članova Štaba i drugih lica iz organa Skupštine opštine u toku rada na saniranju terena i prilika poslije zemljotresa uopšte nije riješen. Ta lica se u prvo vrijeme nisu brinula. Očito, rješenje ovog problema treba tražiti u formiranju komande štaba ili nekog drugog organa, koji bi imao zadatak smještaja i ishrane svih koji rade u Štabu, Skupštini opštine ili se po službenoj dužnosti nalaze u Štabu ili Skupštini opštine. To znači da ovakav organ mora imati odgovarajuće ekipe sa svim što je potrebno da bi mogle udovoljiti potrebama ishrane i smještaja cjelokupnog ljudstva.

7. Služba obezbjedjenja u rejonu razmještaja Štaba svela se na nekoliko pripadnika vojne policije ~~ti može se reći~~

nije ni postojala i ako se za njom osjećala potreba, jer su šatori Štaba stalno opsjedati, frekvencija stranki ili ljudi bila je izuzetno velika. Sve to imalo je odredjenih reperkusija na normalan rad a u eventualnim drugim situacijama neobezbjedjen centar bi mogao imati i težih posljedica. Radi toga, pitanju obezbjedjenja u ovakvim prilikama treba posvetiti posebnu pažnju i za potrebe predvidjati odgovarajuće organe i jedinice iz stanica milicije ili teritorijalnih jedinica CZ.

8. Služba dežurstva počela je organizovanije da se uspostavlja tek nakon četiri dana poslije zemljotresa. To je iscrpljivalo snage onih, koji su se po svojoj funkcionalnoj ili drugoj obavezi našli na važnijim ili ključnim mjestima rada Štaba i drugih organa, pa su oni i dežurali.Treba zaključiti u vezi sa dežurstvom da je nedostojala organizacija racionalnog korištenja ljudskih snaga. To znači da bi u ovakvim prilikama za cjelinu trebao postojati neki organ, koji će regulisati i ovo pitanje, kako bi se vodilo računa o korištenju ljudskih potencijala u obavljanju ove vrste poslova. Ovo bi trebao biti zadatak službi SO.

9. Unutrašnji rad u rejonu razmještaja Štaba i drugih organa bio je potpuno zapostavljen i tek nakon četiri do pet dana radnici "Čistoće" počeli su čistiti rejon razmještaja i vršiti deratizaciju zemljišta.Služba SO održavanja reda potpuno je zatajila, i ako raspolaže sa prilićnim brojem radnika namijenjenih za održavanje čistoće u zgradi. Higijenski uslovi su bili loši. Ni nakon deset dana nije se izradio poljski nužnik, niti su na tom planu preduzimane bilo kakve mjere. I ovo bi trebao biti zadatak komande stana odnosno odgovarajućeg organa uz saradnju sa zdravstvenom službom.

10. Prijemna kancelarija i djelovodstvo u prvim danima nisu našli svoje mjesto i ulogu i pored toga što baš preko ovih treba u svakim prilikama da struji sva pismena korespodencija sa Štabom i drugim organima Skupštine opštine. Često je pošta ili dokumenti išli od ruke do ruke i završavali i tamo gdje im nije mjesto. Znači, prijemna kancelarija i djelovodstvo i u ovakvim prilikama treba da normalno funkcioniše, prilagodjavajući se terenskim i novonas-

talim uslovima rada.

11. Služba informacija za gradjanstvo organizovana je nakon nekoliko dana poslije zemljotresa i to u licu jednog čovjeka, koji nije raspolagao sa svim podacima, posebno o lociranju pojedinih organa, što je interesovalo gradjane u ovakvim prilikama. Nepostojanje službe informisanja i njena nepotpuna organizacija po uspostavljanju imala je za posljedicu ometanje rada drugih službi ili organa, jer su se i ovi često pretvarali u informacione biroe, a gradjani ne rijetko doživljavali neprijatna iznenadjenja kad su lutali od šatora do šatora neobavljenog posla. Ubuduće ovakvu službu trebalo bi predvidjeti kao posebnu službu u organu SO za informacije.

12. Medju najangažovanije komunalne službe i poslije zemljotresnoj situaciji bile su vodovodna, PTT i elektro službe. Ove dvije posljednje su besprekorno funkcionisale i poslije prekida i poremećaja vrlo brzo i efikasno su uspostavljale lokalne i medjugradske veze, odnosno funkcionisale su elektro mreže. I ne samo to, već i ljudi koji su radili na tim poslovima pokazali su veliku svjest, zalaganje i izuzetnu hrabrsto, što je neosporno i bilo presudno za usnjeh u radu ovih organizacija. Vodovodno preduzeće, iako je odigralo značajnu ulogu, imalo je svojih slabosti u organizaciji snabdjevanja gradjana vodom pomoću cisterni ili su zbog nedovoljne procjenjenosti potreba otpuštali cisterne iz drugih mjesta kad su im bile najpotrebnije. Osnovna slabost u snabdjevanju vodom stanovništva je u tome što "Vodovod" prvih dana i nije vršio direktno snabdjevanje, već je ovu obavezu obavljalo preduzeće "Čistoća" čisto preko centra.

13. Radne organizacije većim dijelom nisu bile pripremljene, ni organizovane za postupke i dejstva u ovakvim situacijama. Nisu imale razradjena uputstva i planove u kojima bi bile zacrtane obaveze i dužnosti pojedinaca, jedinica i kolektiva iako su najznačajnije RO samoinicijativno i uspješno dejstvovale (PTT, elektro, MC, "Čistoća", vodovod i kanalizacija, GP "Krajina", "Jelšingrad", FC, "PUT", "Krajinauzor" kod nekih manjih RO iako su im, npr. prodavnice i drugi objekti bili oštećeni, radnici, poslovodje, direktori i drugi

se nisu odmah pojavljivali na licu mjesta, te nekim radnim organizacijama u prvim satima nije se mogla uspostaviti veza. Bilo je i pojedinih rukovodećih ljudi u ustanovama i radnim organizacijama koji su odmah po zemljotresu napustili Banja Luku.

Kad je riječ o radnim organizacijama i obavezama pojedinaca, organa i kolektiva, treba zaključiti, da i u radnim organizacijama moraju postojati uputstva i planovi, koji će obavezati svakog pojedinca, organ i kolektiv o postupanju u ovakvim i sličnim situacijama, sa razradjenim situacijama za svakog pojedinca, organ, pogon, ili radnu zajednicu, a naročito istaći obavezu dolaska u radnu organizaciju i bez poziva.

14. Skupština opštine i njeni organi i sekretarijati, analogno obavezama u radnim organizacijama, morali bi imati identična uputstva i planove, još izraženije obaveze prema sektorima djelatnosti: privreda, trgovina, komunalije,zdravstvo, prosvjeta, agitacija i propaganda, saobraćaj, kancelarijska i administrativna služba itd.U prvim časovima stručne službe SO nisu uspješno funkcionisale, izuzev Štaba NO, Sekretarijata za narodnu odbranu i naravno svih službi SUP kao i pojedinih radnika iz drugih sekretarijata SO brzo snašli i počeli dejstvovati, a jedan broj radnika iz tih službi i na duže vrijeme se nisu uključili u rad svojih službi.

15.Znatan broj rukovodstava mjesnih zajednica u prvim časovima nije samoinicijativno preuzeo svoje funkcije u prvim časovima, većina se nije snalazila u novonastalim uslovima. To je, čini se, uslovilo da se prvi dan znatno više moralo direktno dejstvovati neposredno iz organa na nivou opštine.

U prvo vrijeme veza sa mjesnim zajednicama uspostavljena je ličnim dodirom, a zatim i radio-vezom. Kao ispomoć MZ, upućivani su oficiri i podoficiri radi aktiviranja,organizovanijeg rada i rukovodjenja u MZ. Dodjeljeni su i vojnici za podizanje šatora i obavljanje drugih poslova, te kamioni za potrebe prevoženja materijala i snabdjevanja gradjana. Mišljenja smo da je jedan od razloga početnog nesnalaženja rukovodstva MZ nerazradjenost uputstva, planova,zadataka i

postupaka rukovodstva mjesnih zajednica u takvim prilikama. TU su, u prvom redu, šatorska naselja, snabdjevanje i postavljanje šatora, red u naselju, izrada i postavljanje sanitarnih uredjaja, organizacija snabdjevanja hranom,vodom, ogrevom i drugim potrebama, održavanje veza sa rukovodstvima itd. To sve ističe potrebu postavljanja najadekvatnije organizacione šeme i zaduženja pojedinaca,ekipa i rukovodstava u mjesnim zajednicama, po sektorima djelovanja.

Jedinice civilne zaštite mjesnih zajednica i tamo gdje su postojale, nisu aktivirane. I na ovom planu treba učiniti znatno više. Organizovati, formirati, opremiti i pripremiti jedinice civilne zaštite po mjesnim zajednicama, naseljima i stambenim zgradama i predvidjeti njihovo mjesto, ulogu i zadatke u ovakvim situacijama.

16. Centar za materijalne rezerve po vrsti i obimu posla, bio je jedan od najangažovanijih organa Štaba. Nepripremljenost i neorganizovanost centra, bez veće mogućnosti za izbor ljudi, odredjeni su i oni koji nemaju kvalifikacija, a ni sklonosti za tu vrstu posla da rukovode Centrom, zatim mali smještajni prostor, nedostatak transportnih sredstava, slaba organizacija rada i rukovodjenje na snabdjevanju i raspodjeli u mjesnim zajednicama itd., imalo je odredjenog negativnog uticaja na kvalitet i kvantitet rada Centra. Kako je vrijeme odmicalo, zahvaljujući angažovanju aktivista rasporedjenih na rad u Centru, pripadnika armije i om adine, stručnih lica u Centru je rad dobijao sve organizovanije oblike i svoju punu operativnost.

Činjenica je da nije bilo unaprijed organizovanog i pripremljenog aparata za rad ovako važnog centra, čiju potrebu je nametnula situacija. Iako se ima to u vidu, onda sa onim kako je radio i šta je sve učinio Centar za materijalne rezerve moramo biti i zadovoljni.

Ako bi se izvlačio zaključak za budućnost,neminovno je konstatovati da se u okviru svih drugih priprema i organizovanosti mora predvidjeti pri Štabu ili Skupštini opštine, sekretarijatu za trgovinu, kao nosiocu jedna takva organizacija, koja bi nosila naziv "Centar za materijalne rezerve

i snabdjevanje" sa potrebnom organizacionom šemom koja bi se sastojala od:

- rukovodstva centra,
- punktova ili skladišta centra, prema vrstama materijala - robe (artikli ishrane) odjevna i smještajna roba, gradjevinski materijal itd.),
- radne jedinice,
- auto-transportne jedinice itd.

17. Ako bi nešto govorili o mjestu i ulozi armije u poslijezemljotresnoj katastrofi, potvrdilo se i u našem slučaju da je to najorganizovaniji i najsposobniji dio oružanih snaga i društva kao cjeline, koji može u najkraćem vremenu aktivirati i organizovano intervenisati živom silom, tehničkim sredstvima i raznom drugom opremom tamo, gdje je najpotrebnije. To je bilo i ovog puta. Jedinice garnizona su prve, organizovano, u vrlo kratkom vremenu posjele ključna i najosjetljivija mjesta u gradu, angažovale svoju tehniku na raščišćavanju ruševina, stavile na raspolaganje kadrove i vojsku za ispomoć u transportu,snabdjevanju,evakuaciji, održavanju veza, organizaciji i smještaju stanovnika itd. Ovu mobilnost možemo poželjeti, ali je ne možemo dostići u našoj organizovanosti iz objektivnih razloga. To ne znači da mobilnost jedinice civilne zaštite i teritorijalne odbrane, radnih organizacija, organa Skupštine opštine itd. ne može biti na većem stepenu, nego sada, naprotiv, ali treba se bolje organizirati, pripremiti, i izvježbati za postupanje u takvim prilikama, a dalji rad, po izvršenoj mobilizaciji snaga, može biti efikasan i operativan isto tako i u armiji, ukoliko su rukovodstva sposobna, znaju svoje obaveze, a u njima i njihovim kolektivima vlada radna disciplina i odgovornost u izvršavanju odredjenih zadataka.

18. Humanitarne organizacije su jedan od značajnih faktora za saniranje posljedica svake elementarne nepogode pa i zemljotresa. Ako bi se pojedinačno o njima govorilo,onda bi se moglo reći da je Crveni krst, a tu se može uvrstiti i rad Centra za socijalni rad od prvog trenutka poslije zemljotresa, dali svoj doprinos na sbrinjavanju i evakuisanju djece, majki, starih i iznemoglih lica,snabdjevanju i pru-

žanju materijalne pomoći. Jednom rječju, ove dvije organizacije su našle sebe i opravdale svoje postojanje, kao organizacije, rukovodstva i pojedinci.

Uloga DPO treba biti predmet posebne analize društveno-političkih faktora.

19. Govoriti o ulozi i mjestu Štaba narodne odbrane opštine u poslijezemljotresnoj situaciji moguće je kroz zadatke i poslove koje je obavljao i rezultate koje je postigao u tom pogledu,bez obzira na to da u izvršenju tih zadataka nije postojala inspekcija koja bi mogla dati svoju ocjenu. Prema svim do sada datim ocjenama, bez obzira na slabosti i propuste koji su se pojavljivali u radu, Štab NO je u cjelini ispunio svoje obaveze i očekivanja i najkritičnijim časovima poslijezemljotresne situacije, a time opravdao svoje postojanje i potrebu daljnjeg djelovanja. Štab je osloncem na već razradjena uputstva za postupke u slučaju elementarnih nepogoda i raspoložive kadrove, u datoj situaciji, učinio ono što je imalo značaja i uticaja na organizovanije uključivanje armijskog mehanizma u pružanju pomoći, mehanizma jedinica civilne zaštite i nekih radnih organizacija, a time obezbijedio uslove za dalje organizovanije djelovanje. Obzirom na karakter i vrstu posljedica zemljotresa i potrebe intervencije u takvim situacijama, Štab je djelovao kao cjelina i pojedinačno članovi Štaba,onako kako su mogli da najviše doprinesu razrješavanju pojedinih zadataka i problema.

Formacijski mirnodopski i ratni Štab u stanju je neposredno da rukovodi jedinicama civilne zaštite i jedinicama teritorijalne odbrane u saniranju posljedica zemljotresa i učešću istih na raznovrsnim zadacima. Medjutim, kad je u pitanju sve drugo, što karakteriše raznovrsnost potreba stanovništva i društva kao cjeline u poslijezemljotresnoj situaciji, počev od zadovoljenja potreba pojedinaca, pa do potreba mjesnih zajednica i opštine kao cjeline,izraženo kroz finansijske i materijalne potrebe, frekvenciju spoljne pomoći, kretanje predstavnika štampe, televizije i radija, kontakti i veze sa predstavnicima radnih organizacija iz drugih opština, predstavnicima opština,republika,federacije i stranih

zemalja, tada Štab po svom sastavu i snagama nije u mogućnosti da samostalno i efikasno djeluje na obavljanju svih tih poslova. Radi toga je bilo neminovno da se analogno pojavljenim potrebama, vrši proširenje i dogradnja Štaba raznim organima,komisijama i štabovima ili da, u okviru svojih redovnih obaveza, svaki sekretarijat djeluje i obavlja poslove iz svoje nadležnosti, onako kako je u našem slučaju i vršeno formiranje i prelaženje poslova iz nadležnosti Štaba, kao organa teritorijalne odbrane, u nadležnost odgovarajućih sekretarijata ili novoformiranih tijela.Ustvari, od cjelokupnog sastava političkih i drugih kadrova u komuni, uz učešće radnika Štaba narodne odbrane, formiran je svojevrsni organ koji je djelovao kao Opštinski štab, a Štab narodne odbrane je unutar njega dejstvovao kao stručni organ.

Ove konstatacije nameću potrebu da se već sada razmišlja, pokreće, pa i donese odluka o proširivanju postojećeg Štaba novim tijelima i organima, koji će omogućiti njegovu punu djelatnost ili da se formira drugi štab koji će biti znatno brojno veći i raznovrsnijeg sastava kako bi mogao ispuniti sve zadatke koji se pojavljuju pri elementarnim nepogodama i poslije njih.

Bez obzira na sve ono što je rečeno treba konstatovati da su svi činioci u komuni, mada bez prethodnih iskustava, djelovali i ponašali se na najsvrsishodniji način i što je vrijeme dalje odmicalo, organizacija je postajala savršenija i operativnija i sa nenormalnih tokova vraćala se u normalne okvire.

Mi smo već drugi dan poprimili u mnogim tokovima života redovne forme, vraćali se na organizaciju, organe i metode djelovanja, koji su bili i prije zemljotresa.

Iskustva nas upućuju da bi za ovakve prilike trebalo:

1. imati razradjena uputstva i planove za slučaj elementarnih nepogoda, koji će predvidjati kako treba brzo i efikasno djelovati u prvim trenucima, pa sve do uvodjenja redovnih organa u život.

2. organizacija Štaba za elementarne nepogode treba tako postaviti, da on stvarno, u ovim izuzetnim prilikama sa preciziranim zakonskim ovlašćenjima,predstavlja i bude osnovni organ komune u odbrani protiv elementarnih nepogoda.

U tom Štabu moraju biti najodgovorniji funkcioneri opštine i radnih organizacija od izuzetnog društvenog značaja.Sličnu organizaciju štabskog djelovanja razraditi u mjesnim zajednicama, koje će takodje za ovakve slučajeve imati razradjena uputstva djelovanja i postupanja.

3. Svi štabovi moraju imati svoje organe,jedinice, materijalna sredstva i opremu, čime će se obezbijediti raznovrsna, efikasna, planska i potpuna djelatnost ovih na saniranju posljedica od elementarnih nepogoda.

4. Područje opštine mora biti planski rasporedjeno za svaki dio područja da se unaprijed zna za šta će se koristiti i za koje svrhe je namijenjeno i planove za svaki vid nesreće (požar,poplave,zemljotres itd). Tu mislimo na stvaranje naselja za smještaj stanovništva, na skladišne prostore, mjesta za razmještaj štabova, jedinica i drugih organa. Za sva ta mjesta predvidjeti prostorno i fizičko obezbjedjenje.

5.Treba imati parcijalne planove mobilizacije u kojima se mogu od pojedinih radnih organizacija privremeno izuzeti ljudi, stručnjaci, radnici, sredstva, saobraćajna i druga, bez većeg uštrba za normalno djelovanje tih organizacija.

6. Razradjen program evakuacije škola, bolnica, socijalnih ustanova, gradjana sa predvidjanjem lokacije za privremeni improvizirani smještaj, za smještaj u druge gradove, odmarališta. Unaprijed tačno odredjena prevozna sredstva, isplanirane maršrute, način ishrane i drugo.

7. Predvidjene izvore osvjetljenja, mimo redovnih izvora snabdjevanja, snabdjevanje pitkom vodom, ogrijevom, pogonskim gorivom i njihov dotur.

8. Posebno je potrebno obučavanje stanovništva,pretežno aktivnog, ali i neaktivnog, radi pripreme za izuzetne uslove stanovanja i življenja. Da znaju podići šator,sklopiti krevet,obezbijediti kamp kućicu od hladnoće,stvoriti higijenske uslove u improviziranim naseljima itd.

Obezbijediti rezervna sredstva informisanja, a prije svega lokalnu radio-stanicu, kompletnu malu štampariju koja

bi bar za prvi slučaj mogla da izdaje list i ostala sredstva informisanja (letke). Obezbijediti zvučnike, razglasne stanice sa agregatima za napajanje i za osvjetljavanje.

P R I M J E D B E

1. PODACI SU UZETI IZ IZVJEŠTAJA SAVEZNE KOMISIJE ZA PROCJENU ŠTETE OD ZEMLJOTRESA, MAJ 1970. GODINE

Detaljniji podaci su:

Područje Bosanske krajine zahvatio je zemljotres 26, 27 oktobra i 31. decembra 1969. godine. Na površini od oko 9000 km2 jačina zemljotresa iznosila je 7° MCS, na površini od 1822 km2 registrovana je jačina od 8° MCS, a na 68 km^{2} jačine od 9° MCS.

Zemljotres je u tri maha, različitom snagom udara zahvatio površinu od oko 11.ooo km2 na kojoj živi preko 750.000 stanovnika u 803 naseljena mjesta. Štete većeg ili manjeg obima registrovane u 701 naseljenom mjestu. Zemljotres je zahvatio 15 opština Bosanske krajine: Banjaluka, Čelinac, Laktaši, Bosanska Gradiška, Prnjavor, Kotor-Varoš, Mrkonjić Grad, Skender Vakuf, Srbac, Jajce, Ključ, Prijedor, Sanski Most, Bosanska Dubica i Bosanski Novi.

U područjima gdje je zemljotres imao najveći intenzitet (Banjaluka, Čelinac, Laktaši), kao i u dijelovima područja drugih opština zemljotres je prouzrokovao i ljudske gubitke: 15 gradjana je izgubilo život, a preko 1.25o lica je pretrpjelo teže ili lakše povrede. Prouzrokovane su ogromne štete materijalnim objektima u svim društvenim oblastima.

Oštećeno je ili porušeno 86.000 stanova sa blizu 3,7 miliona m2 stambene površine. U oblasti školstva porušeno je ili oštećeno 566 objekata, a u zdravstvenoj oblasti 133 objekata. Oštećena su ili uništena 152 objekta javne uprave i administracije i 146 kulturnih ustanova i spomenika kulture. Ogromne štete pretrpjela je privreda na čitavom području obuhvaćenom zemljotresom.

Pored direktnih šteta, zemljotres je prouzrokovao i ogromne vanredne troškove, kao što su: evakuacija i privremeni smještaj stanovništva, ishrana i snabdjevanje stanovništva u prvim danima poslije zemljotresa, evakuacija i smještaj učenika u druge gradove Jugoslavije, troškovi rušenja i raščišćavanja, liječenje povrijedjenih, podizanje privremenih naselja itd. Ukupna visina štete, izazvana zemljotresom, utvrdjena je od Komisije za procjenu štete SIV, iznosi 7.854 miliona dinara.

Grad Banja Luka i njegova bliža okolina su pretrpjeli veće štete od zemljotresa od svih ostalih opština zahvaćenih rušilačkom stihijom. Zemljotres je u velikoj mjeri porušio i oštetio privrednu osnovu Banjaluke. Razmjere štete ilustruje slijedeća tabela.

	Broj privrednih organizacija oštećenim zemljotresom u Banja Luci
Sve privredne oblasti	112
Industrija i rudarstvo	18
Poljoprivreda i ribarstvo	5
Šumarstvo	1
Gradjevinarstvo	7
Saobraćaj	8
Trgovina i ugostiteljstvo	47

Zanatstvo	14
Komunalna djelatnost	8
Ostale oblasti	4

Najteže su stradale Tvornica celuloze i viskoze,najveći privredni kapacitet u Bosanskoj krajini, čiji se rad ne može normalizovati ni za godinu dana, zatim Kombinat drvne industrije "Vrbas", čiji su pojedini pogoni potpuno uništeni, Tvornica voćnih sokova i konzervi "Vitaminka" i Tvornica gradjevinskog materijala "Budućnost", čiji su kapaciteti u cjelini uništeni. Potpuno su uništeni u zemljotresu i gradjevinski objekti privrednog karaktera Tvornice konfekcije "Trudbenik".

Od industrijskih preduzeća znatna oštećenja su pretrpjela: Tvornica strojeva i ljevaonica čelika "Jelšingrad", Fabrika "Rudi Čajavec", Tvornica duhana, Tvornica obuće "Bosna", drugi industrijski kapaciteti. Posebno teško je nastradao poslovni prostor trgovinskih organizacija u Banja Luci. Dvije najveće trgovinske organizacije "Krajinauzor" i "Metal" ostale su bez više od polovine svoga poslovnog prostora.

Zemljotres je uništio u znatnom stepenu objekte komunalne privrede: vodovod, kanalizaciju i saobraćajnice.Pored gradjevinskih objekata privrednog karaktera u privrednim organizacijama je uništeno i oštećena oprema i obrtna sredstva - zalihe.

Ogromna razaranja pretrpio je i stambeni fond Banja Luke. Oštećeno i uništeno je 36.276 stanova sa 1,632.968 m2 površine, od čega je 586.44o m2 u društvenom, a 1,193.286 m2 stambene površine u privatnom vlasništvu. U opštini Banja Luka zemljotres je oštetio i uništio 131 školsku zgradu sa 82.5o3 m2 prostora.

Veliku štetu zemljotres je nanio kulturnim ustanovama i spomenicima historije i kulture. Teško su oštećeni ili uništeni Ferhat-pašina džamija, Sahat kula, Arnaudija džamija, Crkva i samostan Trapisti, Dom kulture sa umjetničkom galerijom, muzej revolucije, Muzej Bosanske krajine,crkva u Krupi na Vrbasu, Safi Mehmed-pašina džamija, manastir Gomjenica, stari grad "Kastel" itd. Potpuno je onemogućeno prihvatanje i liječenje bolesnika, jer su skoro u cjelini uništeni zdravstveni objekti i opreme. Tako je u ovoj oblasti oštećena i uništena 61 zgrada sa 45.269 m2 zdravstvenog prostora. U Banjaluci je uništeno i 28 zgrada socijalnih ustanova sa 14.622 m2 prostora. Takodje je oštećeno i uništeno 38 objekata javne uprave i administracije sa 27.191 m2 poslovnog prostora i 35.244 m2 prostora ostalih zgrada u društvenom sektoru.

OPŠTINA LAKTAŠI

Područje ove opštine bilo je u epicentru zemljotresa i pretrpjelo velike razaranja. Opština Laktaši je manja političko-teritorijalna jedinica, koja ima 337 km2 površine, sa 29.o84 stanovnika, koji žive u 35 naselja seoskog tipa.

U ovoj opštini oštećeno i uništeno je 6.267 kuća, 36 škola, kulturnih ustanova, 13 zdravstvenih objekata i 2 upravno-administrativne zgrade.

OPŠTINA PRNJAVOR

Velika razaranja u zemljotresu zadesila su i ovu opštinu. Od privrednih kapaciteta najviše je stradala Tvornica koža i obuće u Prnjavoru. Pored toga oštećeno i uništeno je 8.841 kuća, 38 škola, 37 kulturnih objekata, lo zdravstvenih ustanova i 13 upravno-administrativnih zgrada.

OPŠTINA ČELINAC

Čelinac je centar opštine koja ima 365 km2 površine sa 2o.738 stanovnika, koji žive u 27 naselja. Ova opština je teško stradala, jer se je nalazila u epicentru zemljotresa. Na ovom području oštećeno i uništeno je 3.7o7 kuća, 2o škola, 5 kulturnih objekata 2 zdravstvena objekta. 1 socijalna ustanova i 4 upravno-administrativne zgrade.

OPŠTINA SKENDER VAKUF

Skender Vakuf je centar opštine koja obuhvata planinsko područje, smješteno izmedju planina Čemernice, Osmače, Tisovca i Vlašića. Obuhvata površinu od 360 km2 na kojoj živi 21.332 stanovnika i 36 seoskih naselja. Opština je teško pogodjena zemljotresom jer je na ovom području oštećeno i uništeno 1463 kuća, 17 škola, 1 kulturna,

OPŠTINA BOSANSKA GRADIŠKA

Rušilačka stihija zahvatila je i jedan dio ove opštine. Teško su oštećeni najveći privredni kapaciteti u ovoj opštini. Drvno industrijski kombinat "Rudnik" i Poljoprivredni kombinat "Mladen Stojanović" u Bosanskoj Gradišci,kao i niz drugih privrednih organizacija. U ovoj opštini pretežno u potkozarskim selima oštećeno i uništeno je 9.572 kuće, 45 škola i 16 kulturnih objekata, 5 zdravstvenih objekata i 14 upravnoadministrativnih zgrada.

OPŠTINA JAJCE

Stihija zemljotresa je u ovoj opštini bila u manjem stepenu razorna ali je ipak prouzrokovala prilične štete. Oštećeno i uništeno je 899 kuća, 19 škola, 1 kulturni objekat, 6 zdravstvenih ustanova i 8 upravno-administrativnih zgrada. U samom gradu Jajcu su oštećeni značajni spomenici Bosansko-hercegovačke državnosti i istorije, kao i savremene istorije naroda Jugoslavije i to: Jajačka tvrdjava sa kapijama, Medvjed kula, Esme sultan džamija, Sahat kula, Muzej AVNOJ-a, vila ZAVNOBIH-a.

2./ Prvi pred zgradu Skupštine opštine dolazi sa biciklom Dervišić Namik, član ŠTaba narodne odbrane-referent civilne zaštite, dva minuta kasnije dolazi potpredsjed-

nik Skupštine opštine Ranko Ćurčija takodje biciklom, a iza njih načelnik Štaba narodne odbrane Daut Pipić, Nijaz Hasanbašić, tada načelnik Sekretarijata za narodnu odbranu.

Potpredsjednik Ranko Ćurčija iz portirnice zgrade Skupštine opštine telefonom javlja se predsjedniku Skupštine opštine Živku Babiću, SPorazumjeli su se o prvim mjerama koje treba preduzimati, a navedene su u tekstu "Novi potres prekida razgovore".

3./ U zgradu Skupštine opštine pristižu i drugovi Gunić Džavid, potpredsjed-ik Skupštine opštine, Bosnić Brane, predsjednik Medjuopštinske konferencije Saveza komunista, Džonović Mihajlo, sekretar OK SK, Verem Ahmet, prof. politički radnik i OK SK, Meho Omerbegović, sekretar Opštinskog odbora Crvenog krsta, Mulaomerović Mesud, direktor preduzeća "29 novembar", Fikret Džankić, predsjednik Opštinske konferencije SSRN, Litrić Alija, načelnik Sekretarijata skupštinskih poslova, koji preuzima poslove komunalne službe Skupštine opštine.

4./Pukovnik Pero Gračanin, ~~koji se zatekao u zgradi~~ odmah naredjuje svom potčinjenom da telefonom prenese jedinicama Školskog centra i da se oko 200 vojnika sa starješinama odmah upute u grad radi obezbjedjenja svih važnijih objekata i sprečavanja da se gradjani kreću u blizini zgrada.

Nešto kasnije, komandant garnizona pukovnik Mile Trkulja izveo je i druge jedinice JNA na obezbjedjivanje javnih objekata i ulica, a sam je došao u zgradu Skupštine opštine i koordinirao aktivnosti jedinica JNA, posebno pomoć Medicinskom centru, Zavodu za medicinsku rehabilitaciju i gradjanima u šatorima i čebadima, sa mjerama preduzimanja kao što je u tekstu navedeno.

5./ Dervišić Namik, referent civilne zaštite, telefonom dobija direktora Medicinskog centra dra Hasana Kapetanovića, inženjera iz "Elektro-Banjaluke",direktora Vodovoda i kanalizacija Kadenić Zijada i komandira profesionalnog vatrogasnog voda.

6./ Došli su Milka Bajić, Zoran Šiljegović, Radaković Nikola, Nikić Augustin, Ćurguz Dragutin, Jozo Stanić, Jovo Prtenjak, a Emira Kadenić javlja se telefonom i pita da li je potrebna, bez obzira što je na porodjajnom bolovanju.

7./ Ilijaz Dolić, Djordjić Nusret, Zijad Kadenić i Kesić Ranko

8./ Od pada dume stambene zgrade u Ulici braće i sestara Kapor. Snježana je bila na ljuljačnici. Dok su ostale djevojčice koje su se igrale,otrčale dalje od zgrade,ona nije uspjela tako brzo da sidje sa ljuljačke i cigle su je potrpale.

9./ Živko Babić, Ranko Ćurčija, Džavid Gunić, Brane Bosnić, Milan Kecman, Mišo Popović, Drago Mažar, Ante Vukić, Jelena Afgan, Tofko Afgan, Daut Pipić, Dragutin Ćurguz, Mile Trkulja, Gračanin Pero, Mahmut Pjanić, Pero Popović, Radovan

Hrnjaz, Taso Mešinović, Vranješ Todor, Jovo Jakovljević, Seka Masleša, Meho Omerbegović, Stupar Rajko, Mihajlo Djonović, Verem Ahmet, Fićo Džankić, Majkić Mirko, Dinulović Predrag, Dorždek Ivica, Kukrika Zdravko, Litrić Alija, Drago Barić, Nijaz Hasanbašić, Javor Tomislav.

10./ Seka Masleša i Meho Omerbegović omogućavaju da se iz njihovih skladišta odmah upute ćebad, nosila, šatori, ljekovi i hrana u Medicinski centar i dijelom, najugroženijim dijelovima zgrada.

11./ U zgradu zatvora stigao je okružni javni tužilac Javor Tomislav, zatim načelnik SUpa- Pjanić Mahmut i predsjednik Okružnog suda Mima Ivezić zajedno sa upravnikom zatvora Glišić Miloradom - donijeli su odluku da se zatvorenici pod istragom prebace u Zenicu, a ostali privremeno puste kućama.

12./ Prisustvovali su: Mihajlo Djonović,Brane Bosnić, Fikret Džankić, Verem Ahmet, Avdo Muhurdarević, Jovo Jakovljević, Ante Vukić, Barić Drago, Vecko Varunek, Seka Masleša, Mira Sto-janović, Jela Djurdjević, Hamdija Mustafčić, Pujić Vitomir, Rapić Lazo, Hadžidedić Fikret, Jelena Afgan, Vukojević Slavko, Popović Miodrag, Mešinović Taso.
Dežurni su bili Mira Stojanović i Jela DJurdjević.

13./ Na terenu grada jedino je u Mjesnoj zajednici "Hiseta" bio rukovodilac mjesnog štaba, ali i on još nije bio preduzeto nikakve mjere, a sa terena Stričići i Bronzani Majdan drug Mišo Popović je podnio izvještaj da se prema njegovom ličnom uvidu, razaranje manja, ne onih razmjera kao na terenu Vrbanja-Šargovac-Ivanjska.

Na području Ivanjske odlazi drug Barić Drago,Ante Vukić i Slavko Vukojević.

14./ Beganović Muharem, Dobrota Lošić, Perić Drago, Hamid Husedžinović, Milan Stanivuković, Vezuv Tinjić,Salihćehajić Ahmet.
Prvi TV reporter sa strane bio je Kurolt Matije iz RTV Zagreba, inače dopisnik iz Nove Gradiške. Došao je u Štab, a onda u Medicinski centar.

Časlav Radović, novinar RTV Beograd sa snimateljem Kurlišić Draganom dolaze u 1 sat i odlaze u Medicinski centar poslije ponoći i odmah snimaju po ulicama i u Medicinskom centru.

15./ Saopštenje Štaba narodne odbrane Opštine Banja Luka, povodom zemljotresa koji je zadesio danas Banjaluku.

U Banjaluku je u 16,38 minuta zadesio zemljotres jačine 8 stepeni, ponovio se u tri navrata sa manjim intenzitetom.

Zemljotres je izazvao veće oštećenje, velikog broja objekata.
Neki objekti su (slabije stambene zgrade) porušeni.

Štab narodne odbrane odmah se sastao i do 18 časova poduzeo slijedeće mjere.

1. UKazana je pomoć Medicinskom centru sa šatorima i opremom, radi smještaja nepokretnih bolesnika, koji su se nalazili u oštećenim zgradama Medicinskog centra. Do sada je zatražilo medicinsku pomoć oko 100 povrijedjenih lica, a poginula je Krivanović Snježana, kći Vase, stara 7 godina, koja se u momentu zemljotresa nalazila pred zgradom sa koje je pao materijal.

2. Stavljene su u pripravnost sve jedinice civilne zaštite, a u akciju su stupile jedinice "Vodovoda", "Elektro-Banjaluke", PTT, Medicinski centar i "Čistoća", koje zajedno sa jedinicama milicije i drugim službama Sekretarijata za unutrašnje poslove, a u saradnji sa JNA poduzimaju potrebne mjere, zajedno sa mjesnim organizacijama SSRN-a i mjesnim zajednicama.

Očekuje se da će bar djelimično u roku od nekoliko sati proraditi gradski vodovod, ali obavezno je prokuhavati vodu prije upotrebe. Ukoliko ne bude omogućeno snabdjevanje gradjanstva sa vodom iz gradske mreže, specijalne cisterne u 23 časa, biti će pred zgradama mjesnih zajednica, gdje će se gradjani moći snabdjeti dovoljnom količinom vode.

Radi oštećenja celuloze lužina se izlila u Vrbas, pa se zabranjuju bilo kakve upotrebe Vrbasa u njegovom donjem toku.

Preporučuje se stanovništvu da svako u granicama svojih mogućnosti poduzima mjere na saniranju stanja u svojim domaćinstvima, te da se i na taj način savlada nastala situacija u zgradama, da se ukaže pomoć susjedima.

Pomoć povrijedjenima pruža se u mikroreonskim stanicama Mejdan, GOrnji Šeher, BUdžak i Lauš, sa glavnim punktovima u Medicinskom centru.

U svakom punktu uz ostalo osoblje, rade po dva ljekara radi pružanja potpune medicinske pomoći, radi čega se stanovništvo obavještava da pomoć potraži u najbližim navedenim punktovima.

Slijedeće saopštenje Štab će izdati u 22 časa.

Obavještavaju se gradjani da sva obavještenja mogu dobiti na telefon Štaba 21-o56 i 21-873.

Saopštenje je emitovano ~~na Radio Banjaluka~~ ~~ček~~ u 21 h, ~~jer do tada stanica zbog struje nije mogla raditi.~~

16./ Direktor "Jelšingrada", Pudar inž Milan, "Univerzala" Tomić Milan, Medicinskog centra dr Hasan Kapetanović, direktor Zavoda za rehabilitaciju Simić Aco podnose izvještaj o stanju u svojim radnim organizacijama.

17./ U Banjaluku si stigli drugovi Osman Karabegović i Niko Jurinčić, članovi Savjeta federacije i savezni poslanici i Šefket Maglajlić, sudija Ustavnog suda Jugoslavije, koji takodje prisustvuje ovom sastanku.

18./ Bolesnici su najprije prebačeni u prostorije Dječije bolnice, OT-a, fiskulturnog doma, SOFK-e, Dječijeg vrtića i Higijenskog zavoda.

Za pomoć Medicinskom centru odredjena je grupa u sastavu: Drago Mažar, Ante Vukić i potpukovnik Dragan Radunović, koji su otišli u Medicinski centar i obzirom na nemoguće uslove

smještaja bolesnika, zajedno sa rukovodstvom Medicinskog centra odlučuju o potrebi hitne evakuacije svih bolesnika u manje oštećene objekte u Banjaluci - lakše bolesnike pustiti kućama, a najteže evakuisati izvan Banja Luke.

19./ Razgovarano je sa seizmologom inž Mišom Jankovićem. Potpredsjednik je telefonom zvao i Seizmološku stanicu u Zagrebu i stan seizmologa, ali nikoga nije uspio dobiti. Veza sa Seizmološkom stanicom u Ljubljani uspostavljena je tek ujutru u 6 sati. Tada je Inž Ribarić preuzeo podatke od potpredsjednika, dobijene iz Sarajeva o jačini zemljotresa, epicentru i štetama, jer je (prema rječima inž. Ribarića) njihov seizmograf oštećen i nisu uspjeli registrovati podatke o potresu.. Inž Ribarić je saslušao podatke o mjerama koje su poduzete u Banjaluci, izrazi svoje mišljenje da je to sasvim dovoljno i naglasio da nakon ovakvog udara, dolazi serija manjih, kao rezultat smirivanja tla i da jedina opasnost može biti kod već rastrešenih zgrada da se ne odvale pojedine cigle, kolonade itsl.

S obzirom da je i domaća i svjetska štampa ovaj razgovor interpretirala kao i da je Inž Ribičić upozorio Banja-Luku na mogućnost još jačeg potresa, to je on sam - nakon potresa od 27.1o.1969. godine - došao u Banja Luku, održao konferenciju za štampu i demantovao tako pisanje štampe.

20./ Prema tadašnjem uvidu u stanje oštećenosti preduzeća, rukovodioci radnih organizacija su prema prikupljenim bilješkama na sastanku podnijeli slijedeći pregled stanja:

KDI "VRBAS"

- električni vodovi pokidani, a obzirom da je materijal zapaljiv, uključivanje električne energije nedopustivo do ujutro,
- pregled vršen reflektorima i ustanovljeno:dimnjak odlomljen, zidovi popucali, stakla u proizvodnim prostorijama takodje, materijal i gotova roba oštećeni, proizvodnja ne može krenuti naročito u pogrima koji koriste paru (svi izuzev parketare),

"RUDI ČAJAVEC"

- radi predostrožnosti uključeno samo spoljno svjetlo,
- sve miruje do ujutro,
- pojačano stražarenje, zaštitne jedinice sve u Fabrici,
- štete nisu male - popucali zidovi, prozori,naročito zidovi u upravnoj zgradi, štete u robi gotovih proizvoda,
- proizvodnja će vjerovatno krenuti tokom dana.

"TRUDBENIK"

- osvjetlenja nema, a letimičan pregled daje tešku sliku, zidovi popucali, stakla takodjer, oštećene velike količine materijala, gotova roba u skladištu takodje.

CELULOZA

- električne instalacije osposobljene jedan sat nakon prvog udara, ekipe su se vanredno snašle i sve rade punim tempom. Prvi zadatak je utvrditi šta je sa energetikom. Oba dimnjaka su oštećena. Štete su ozbiljne.Prsle su tri velike posude sa lužinom. Jedan dio je otišao u Vrbas, a preduzete su mjere mjerenja i mješanja kiseline da bi se stanje ublažilo. Najveća opasnost je kod viskoze, jer je jedna linija puna. Najmanje štete na elektrolizi i papiru. Pozvani su statičari i drugi stručni saradnici širom Jugoslavije i oni stižu ujutro.

"UNIVERZAL"

- u proizvodnim halama popucali su zidovi i stakla, struje nema pa se sve nije moglo detaljno pregledati. Upravna zgrada je najviše oštećena. Ekipe rade i proizvodnja će vjerovatno krenuti u toku dana.

"JELŠINGRAD"

- Čvrstoća objekata je narušena. Stanje strojeva još nepoznato. Objekti čelične konstrukcije bolje izdržali. Ekipe su u radu, prva smjena sigurno ne može početi.

"VELEPROMET"

- Trgovina je dobro snabdjevena prehrambenim artiklima i neće biti problema. Svi oštećeni objekti su obezbjedjeni. Prodavnice su radile radi prodaje svjeća i drugih namirnica. Sve ekipe su pozvane i rano ujutro kreću sa procjenama. Posao će biti gotov do 9,00 sati, a od 9 do 11,00 sati biće otvorene prodavnice širom grada.

TVORNICA OBUĆE

- Stari dio Fabrike je znatnije oštećen od novog. Zbog zapaljivosti materijala nismo uključivali elektriku u pogone. Letimičan pregled pokazuje znatna oštećenja.

"KONTINENTAL"

- U "Palasu" oštećen dimnjak, zidovi, stakla, u "Bosni" takodje. Najveći dio gostiju napustio hotele.

"VITAMINKA"

- Elektroinstalacije oštećene. Dimnjak srušen oko 15 m. Stanje kotlova loše. Zgrada je ispucala. Stakla takodje. Upravna zgrada gotovo sva ispucala. Gotova roba porušena i oštećena, takodjer roba u prozvodnji.Pojačana požarna služba. Poseban problem je kotlarnica.

MLJEKARA

- Oštećenja na elektroinstalacijama i dovodu mazuta. Prodajna mreža jako oštećena. Neophodna intervencija

stručne ekipe statičara, obzirom da mljeko stiže ujutro u 7,oo sati. Ekipa odmah upućena.

"STOČAR"

- Električne energije još nema. Oštećenja zgrade klaonice su znatna. Takodje i stočni depo. Stoka je vani u oborima, ima je dovoljno i snabdjevanje grada ujutro biće obezbjedjeno. Radiće i one prodavnice koje ponedeljkom inače ne rade.

TVORNICA KOŽA

- Zgrade su oštećene. Kotlarnica takodje. Proizvodnja ne može krenuti bez tehničke pare. Pregled instalacija je u toku.

TVORNICA DUHANA

- Zidovi i stakla popucali. Električne instalacije izgleda nisu. Ekipe rade na raščišćavanju. Za prvu smjenu se zna da sigurno neće poći sa radom.

"INSTALATER"

- Nekoliko zidova srušeno, naročito u skladišnom prostoru. Znatan dio robe zatrpan. Obzirom na potrebe za stručnim kadrom za pregled kotlarnica u radnim organizacijama monteri će biti zadržati i neće otići na teren van grada.

"VODOVOD"

- Odmah nakon dobijanja električne energije,grad je snabdjeven vodom. Izgleda da vodovodne i kanalizacione mreže nisu znatnije oštećene. Mjerenje zagadjenosti su u toku.

Nakon par sati mjerenja su pokazala: zagadjenost fekalijama kod "Pivovare", "Bosanke" i Mljekare, te je za ovo područje isključena svaka upotreba vode. Inače je preporuceno da se voda upotrebljava tek nakon prekuhavanja - ovo je dato kao obaveza. Ekipe na terenu ispituju mjesta gdje je zagadjenost nastala.

"ČISTOĆA"

- Svi objekti preduzeća su oštećeni. Ekipe za raščišćavanje na terenu i rade.

"P U T "

- Instalacija u zgradama oštećena, zidovi popucali, stakla takodje. Ekipe spremne za akciju.

BOLNICA - MEDICINSKI CENTAR

- Svi pacijenti uznemireni. Najveći broj izletio u krug. Najviše oštećene zgrade INternog, Ginekološkog, Ušnog, Antituberkuloznog i Hirurškog odijela. Dio pacijenata smješten u podrumu. Izvršena intervencija za novi smještaj: u šatore, neoštećene zgrade u blizini bolnice,jedan dio pacijenata otpušten kući i smješten u obližnja mjesta.

CENTAR ZA MEDICINSKU REHABILITACIJU

- Svi pacijenti iznošeni na krug, a nakon toga smješteni u fizioterapijske sale u podrumu zgrade, hitno obezbjedjen smještaj u šatore, zgrada znatno oštećena.

JNA

- Oko 8 objekata za smještaj je onesposobljeno i vojska je kao i gradjani provela noć vani a većina u šatore.

"GRADJA"
- Svi objekti su znatno oštećeni.

21./ Predsjednik Skupštine opštine Živko Babić direktor GP "Krajina" Ranko Kesić i tehnički direktor GP "Krajina" Ruždijić Teufik dolaze u Medicinski centar. Tu nalaze inženjere Ferda Grgića i Savu Vrhovca, koji već rade na pregledu objekata Medicinskog centra kako bi se upoznali sa stvarnim stanjem. Zatim, njih trojica odlaze u Mljekaru i Pekaru, kako bi uticali na ubrzavanje mjera sanacije da bi Banjaluka imala hljeb i mlijeko.

22./ Predsjednik Skupštine opštine Živko Babić i potpredsjednik Ranko Ćurčija obilaze Rudarsku ulicu i Studentski dom, Lauš i Rosulje.

Milan Ciganović, direktor preduzeća "Metal" zadužen je da obezbjedi boje: crvenu, žutu i zelenu.

Ranko Ćurčija, potpredsjednik Skupštine opštine, Kezić Ranko, direktor GP "Krajina", Ruždijić Teufik, teh. direktor GP "Krajina" i Vidaković Josip, direktor Urbanističkog zavoda kontrolišu proračun koliko je potrebno cigle, cementa, stakla i drugih gradjevinskih materijala za nužne sanacije oštećenih objekata.

23./ Saopštenje. Štab narodne odbrane opštine Banja Luka, dao je svoje prvo saopštenje u 19,oo časova sa stanjem i mjerama, koje su poduzete odmah nakon izbijanja zemljotresa.

U ovom izvještaju iznosimo stanje u o,2,oo časova, dana 27.1o.1969. godine.

Nakon što je ukazana pomoć Medicinskom centru, radi smještaja bolesnika izvan ugroženih objekata Medicinskog centra djelimično su osposobljena električna mreža (izuzev zračnih linija) i potom je grad dobio osvjetljenje i normalno snabdjevanje vodom, poduzimane su i druge mjere.

Na osnovu nalaza medicinskih stručnjaka Štab obavještava gradjanstvo da se voda može uz prokuhavanje koristiti iz vodovodne mreže sa upozorenjem, da u jutarnjim časovima nakon što nastane veća potrošnja vode moguće su promjene pritiska i u vodovodnoj mreži, radi čega dolazi do zamučivanja vode.

Štab je u toku noći u saradnji sa društveno-političkim organizacijama organizovao dežurstvo u mjesnim zajedni-

cama, pa se gradjanima preporučuje da se obraćaju mjesnim zajednicama sa svojim prijedlozima, te da podnose prijave oštećenja, koje su nastale na objektima.

Pozivaju se gradjani da medjusobno ukazuju pomoć jedni drugima naročito u pogledu smještaja onim licima, čiji su stanovi oštećeni.

Duh solidarnosti i medjusobne pomoći treba i dalje razvijati, jer se Banjaluka u ovom času našla u izuzetno teškoj situaciji. Naime, uvidom na licu mjesta ustanovljeno je da su gotovo svi objekti u gradu pretrpjeli oštećenja, a u naročito teškoj situacijinalaze se pojedine javne ustanove, kao što je Medicinski centar, Medicinska škola, školske zgrade, Centar za medicinsku rehabilitaciju, Studentski dom i drugi.

Skoro sve radne organizacije u oblasti privrede pretrpjele su znatna oštećenja na svojim objektima, pa iako nam cjelokupna situacija nije dovoljno poznata, sigurno je da neka preduzeća neće moći nastaviti radom za izvjesno vrijeme.

Tokom noći mobilisani su svi inženjeri gradjevinskog i arhitektonskog smjera, kao i stariji tehničari, sa zadatkom da se pristupi pregledu stanja objekata.

U 24,oo otpočela je da radi stručna komisija pri Štabu narodne odbrane za pregled javnih objekata, a formirane su i komisije za pregled privrednih i stambenih objekata.

Navedena komisija ima zadatak da pregleda objekte Medicinskog centra, Zavoda za medicinsku rehabilitaciju, Medicinske škole i Učiteljske škole, nakon čega će u toku dana pristupiti pregledu i ostalih javnih objekata.

Takodje je formirana stručna komisija za ustanovljenje stanja objekta u privrednim organizacijama, koja je otpočela sa radom u 24,oo časova, pa će u toku dana nakon izvršenog pregleda objekata proizvodnih radnih organizacija u oblasti prehrane preći na pregled ostalih objekata u privredi.

U toku noći u postupku je formiranje većeg broja stručnih komisija sa zadatkom pregleda objekata stambenog fonda u društvenoj i gradjanskoj svojini.

Komisije otpočeće sa radom u 5,oo časova.

Poduzete su mjere da se komisijski pregledaju i drugi objekti kao što su mostovi, potporni zidovi i slično.

Pri Štabu narodne odbrane formirana je koordinaciona komisija u sastavu:

1. Ruždijić ing. Teufik,
2. Mulaomerović inž Mesud,
3. Kesić inž Ranko,
4. Dautčehajić inž Hasan,
5. Mešinović Tasim i
6. Litrić Alija

Obavještava se stanovništvo da će komisije nakon pregleda stanja u gradu biti u toku dana upućene i na sela budući da postoje podaci o znatnim oštećenjima objekata na selu.

Obavještava se stanovništvo da su poduzete mjere za obezbjedjenje većih količina gradjevinskog materijala, koji će biti distribuiran na naknadno odredjena mjesta, a prema pristizanju u Banja Luku.

Iako je u ranijem saopštenju Štaba obavješteno stanovništvo o broju povrijedjenih, Štab izdaje ponovno saopštenje sa stanjem u o2,oo časova 27.1o. ove godine.

Za sada je utvrdjeno da je poginula sedmogodišnja djevojčica Trivunović Vase Snježana.

Za ljećničku pomoć javilo se 208 lica, od čega je 15 zadržano na bolničkom liječenju, a ostali su otpušteni kućama.

Štab narodne odbrane Opštine, nalazi se u stalnoj vezi sa društveno-političkim organizacijama sa kojima koordinira svoj rad, kao i jedinicama i komandom garnizona JNA.

U ime Štaba i svih organa angažovanih u saniranju stanja nastalog zemljotresom pozivamo gradjane da medjusobno ukazuju jedni drugima punu pomoć, kako bi se u što kraćem vremenu riješilo što više problema, a na taj način omogućilo Opštinskom štabu da rade na rješavanju zadataka u svom djelokrugu.

Obavještava se stanovništvo da će odredjene komisije za pregled objekata vršiti obilježavanje objekata sa bojama i to:

- crvena boja, zabranjeno stanovanje i korištenje,
- zelena boja, stanovanje dozvoljeno.

24./ U Banjaluku su stigli drugovi: Džemal Bijedić, predsjednik Republičke skupštine SRBiH i Hamdija Pozderac, sekretar CK SK BiH, general Bajić Vlado, ~~šef kabineta predsjednika Republičke skupštine i pukovnik Trkulja Mile, komandant garnizona.~~

Izvještaje su podnijeli predsjednik Skupštine opštine Živko Babić, potpredsjednik Skupštine opštine Džavid Gunić (o stanju u privredi) i Ranko Ćurčija (o potrebnom materijalu za sanaciju objekata i mjerama za pregled zgrada), načelnik Sekretarijata za obrazovanje Rajko Kuzmanović o stanju škola, te direktori radnih organizacija: Ranko Kesić (GP "Krajina"), Mesud Mulaomerović ("29. novembar",) Taso Mešinović (Stambeno preduzeće), Sead Hadžisalihović, dr Hasan Kapetanović (Medicinski centar) i Alija Litrić, načelnik Skupštine opštine.

25./ Tu su se već samoinicijativno našli mnogi gradjani, koji pokušavaju da sami, bez ikakvih sredstava, pruže pomoć zatrpanim žrtvama. ~~Svi~~ Neki u prvim momentima organizovani

50 omladinaca i grupa vojnika su 48 sati skoro neprekidno radili na istovaru pomoći.

upućeni od strane Ekonomski
Štab PO, a ubrzo su
formirani prijatelji i sad. ZNH.

26./ Mišo Popović, posłanik Republičke skupštine, ~~sa tada jedino ispravnog~~ telefona, poziva ~~ova~~ savezne i republičke organe i izvještava o stanju u Banja Luci poslije ovog katastrofalnog zemljotresa.

27./ Ante Vukić pošto je već sinoć bio zadužen za Medicinski centar sa Trga palih boraca odlazi u Medicinski centar i učestvuje u evakuisanju preostalih bolesnika i povrijedjenih.

28./ Naš grad zadesila je nevidjena tragedija. Od juče popodne pa do sada naš grad potresa snažna stihija nanoseći nam nevidjene ljudske i materijalne žrtve.

Drugovi i drugarice, i sada kao i do sada i još više nego do sada pokažite se disciplinovani, hrabri, požrtvovani i pružite jedni drugima svestranu pomoć.

Naš opštinski štab poduzeo je niz mjera koje se prije svega tiču života i bezbjednosti gradjana. Pružite pomoć onima čiji su životi u opasnosti i u tome saradjujte sa jedinicama JNA, milicije i civilne zaštite, koje se nalaze na raščišćavanju ruševina.

Mjesne zajednice neka ojačaju i razviju svoje štabove, koji su tokom protekle noći uspostavljeni i koji su nam već do sada pružili dragocjenu pomoć Mjesne zajednice putem svojih štabova treba da uspostave potpunu kontrolu na terenu i ne čekajući dalja saopštenja, treba da pristupe privremenom organizovanju života u novim uslovima, pa s tim u vezi obezbjedite privremene slobodne površine, radi bezbjednosti djece i starijih, a sposobni su dužni da se uključe u akcije organizovane od strane štabova.

U ovom času svaka panika i nedisciplina sprečavaće nas u organizovanim akcijama.

Prije noći odredićemo mjesta u okviru mjesnih zajednica, radi noćnog smještaja van objekata na koja ćemo doturiti raspoložive količine hrane i opreme.

Ni pod kojim uslovima ne upotrebljavajte vodu iz javnog vodovoda, a Štab će vas snabdjevati pitkom vodom putem cisterne.

U ovome trenutku svaki gradjanin je dužan da bude disciplinovan i odgovoran i da u granicama svojih ljudskih mogućnosti učini sve što može.

Angažovane su sve snage, ne samo naše, nego i svih komuna i cijele republike, a solidarnost i pomoć, već nam počinje pristizati iz cijele naše Socijalističke Jugoslavije.

29./ Grupi se priključilo i 10 članova KAB-a. Raščistili su ukupno 16 ulica. Rade na evakuaciji Galerije, Muzeja, biblioteke iz samostana Petričevac, iznose materijal Urbanističkog zavoda iz zgrade Skupštine opštine.

Isto veče, 50 omladinaca je dodjeljeno Centru za snabdjevanje i tu rade na istovaru pomoći, a radne brigade

došle na Novu pijacu, "Gradju", "29. novembar" (u prosjeku po 5o i 2o omladinaca, ali po 12 časova dnevno).

30./ Smješteni u prostorije i dvorište "Auto-moto saveza". Centrom rukovodi Taso Mešinović i angažovani su: Džankić FIkret, Vukić Anto i Barić Drago, te Dinulović Predrag, Nikić Augustin, Marčetić Jovo, Čaušević Fedo, Balić Fuad, Skenderija Stojanka, Djurdjević Jela, Bošković Gordana i drugi.

31./ U Centru za informacije su radili Kukrika Zdravko, Besko Karabegović, Drago Ćubrilović, Mirnić Branko, Mevla Alagić, a tokom 28. oktobra angažovani su radnici "Glasa", jer im je preduzeće porušeno, ali se već istog dana uvidja da oni trebaju izdavati list "Glas" i upućuje se apel prosvjetnim radnicima koji su se u velikom broju odazvali za rad u Centru za informacije. Punu angažovanost su pokazali: Milkić Djordje, Papić Todor, Spasoje Perović, Vukmanović Milan, Šipka Milan, Šindrić Miljko, Fadil Bukić, Liljana Stanar, Ranko Perarović, Gugo Lazarević, Pucar Pero, Pečuh Ivan, Milosavljević Verica, Rojc Vera.

Tada je u Banjaluci već bilo 430 novinara. Centar za informacije daje usmene i na mašinu pisane informacije, a 30. oktobra izdaje se na šapirografu umnožavani Bilten, koji je izlazio i po dva do tri puta dnevno. Na informisanju je radilo ukupno 43 prosvjetna radnika, pravnika itd., tako da je Centar imao svog izvještača iz svakog štaba, komisija, savjeta, mjesnih zajednica itd.

32./ 26. ovog mjeseca u 16,38 časova Banjaluku i okolinu je zadesio jak zemljotres čija se većina procjenjuje na 7-8 stepeni. Poslije prvog potresa u toku noći je uslijedilo još nekoliko potresa slabijeg intenziteta. 27. ovog mjeseca u 9,14 časova Banjaluku je potresao mnogo snažniji potres.

Prvim udarem oštećen je znatan broj privrednih,stambenih i javnih objekata. Mada je materijalna šteta bila vrlo znatna, poginula je samo jedna djevojčica, a 208 gradjana je ozledjeno i zatražilo ljekarsku pomoć. Medjutim, nakon udara od 27. ovog mjeseca koji je bio znatno jačeg intenziteta, došlo je do znatno krupnijih materijalnih šteta i ljudskih žrtava.

Od ljudskih žrtava do sada je registrovano ukupno 17 mrtvih, 6o teško povredjenih, a ukupno je oko 900 gradjana ozledjeno i zatražilo ljekarsku pomoć. Pored toga u Opštini Laktaši povredjeno je 15 osoba, od toga jedan teže.

U ovom momentu nije nikako moguće dati ni približnu procjenu materijalne štete jer je samo neznatniji dio objekata ostao neoštećen. Industrija je potpuno paralizovana. Najveći broj industrijskih objekata uništen ili oštećen do te mjere da se znatan broj neće moći ni sanirati, nego će biti porušeni. Najkrupniji industrijski objekat Fabrike celuloze i viskoze pretrpjeli su ogromnu štetu. Osnovni pogonski objekti, termoelektrana i fabrika vode, kao i još neki objekti su onesposobljeni. Ostala industrijska preduzeća takodje su znatno onesposobljena. Potpuno je onesposobljena fabrika namještaja "Vrbas", kao i neki od pogona "Jelšingrada", Fabrika "Vitaminka" takodje je onesposobljena. Slična onesposobljena pretrpjela su: Tvornica duvana, "Autoprevoz",gradski vodovod je takodje onesposobljen. Električna mreža i drugi komunalni objekti su takodje onesposobljeni za upotrebu.

Gradska bolnica je totalno onesposobljena. Svi bolesnici su smješteni u okolne bolnice ili pod šatore.

Javni objekti teško su nastradali. Nema ni jedne institucije u gradu u kojoj je moguće nastaviti rad bez ozbiljnih mjera. Stambeni fond je takodje jako razoren ili teško oštećen. Skoro da je rijedak stan koji nije pretrpio ozbiljne štete. Pri prvim ocjenama je sasvim sigurno da će se veliki broj stambenih zgrada morati porušti.

Cjelokupno gradsko stanovništvo je izvan stambenih zgrada. Armija je obezbijedila šatore za smještaj oko 10.000 stanovnika, a potrebno je obezbjediti smještaj za još najmanje oko 30 hiljada stanovnika, ne računajući okolinu.

Pored toga vrlo velik je problem snabdjevanje hranom i pitkom vodom. Nedostaje više agregata za osvjetljavanje privremenih naselja. U toku sutrašnjem dana nastaviće se rad na privremenom saniranju prilika i organizovati procjenu posljedica zemljotresa u gradu i u privredi.

Grad pruža sliku velike razorenosti koju je sada teško procjeniti. Medjutim, stanovništvo se ponaša mirno i disciplinovano. Nema panike ni bilo kakvih incidenata.

Pomoć koju je pružila posebno JNA a posebno i SR BiH kao i druge republike, unose u narod pouzdanje da će se posljedice teške tragedije savladati.

33./ Sastanak štaba za civilnu zaštitu Medicinskog centra u Banja Luci na dan 27.10.1969. godine u 19,30 sati.

O d l u k e:

1. Odredjuje se Zarazno odjeljenje za sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra.

2. Odredjuje se Rac Dr Stjepan za zamjenika direktora Medicinskog centra Dr Hasana Kapetanovića.

3. Prvi naredni sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra 28.10.1969. godine u 7 sati,ako se drugačije naknadno ne odredi. Sastanci štaba će se nadalje održavati svaka 3 sata.

4. Dr Safet Žabo preuzima organizaciju rada Mikrorejonske službe s epidemiološkom ekipom (sa ljekarima i sanitetskim tehničarima).

5. Dr Rac Stjepan odgovara za rad Hirurške službe.

6. Dr Rac Stjepan se zadužuje da obezbijedi šator za Službu transfuzije.

7. Prispjele dvije Hiruške ekipe iz Zagreba uključuju se u službu hitne pomoći i stavljaju se pod komandu Dr Žabe.

8. Konstatuje se broj od 8 mrtvih do 17 sati.

9. Radio stanica Sarajevo treba da objavi gdje i šta se može pružiti kao pomoć nastradalom stanovništvu.

10. Miho Gučić se zadužuje za postavljanje šatora za Štab civilne zaštite Medicinskog centra i da se isti obilježe oznakom "Štab civilne zaštite Medicinskog centra".

11. Salihu Taliću naći zamjenu za par sati - Dragan Javorac uz prisustvo vojnika telefoniste.

12. Za stručnog sekretara Štaba civilne zaštite postavlja se Sefić dr Mustafa.

34./ Tu su bili direktori preduzeća: Fabrike celuloze i viskoze, Tvornica duvana, Tvornica obuće, "Jelšingrad", "Univerzal", "Trudbenik", Mljekara.

35./ Ujutro su dijelili hljeb po punktovima, pa pošto to nije išlo sasvim dobro, a stizale su i nove količine hljeba, onda se kamionima išlo kroz ulice i dijelilo neposredno gradjanima.

36./ Radio-Banjaluka je teško oštećena zemljotresom 27.1o.1969. godine. Radio-Banjaluka nije mogla raditi sve do oko 21 sat, jer je struja bila u prekidu. Radio-Sarajevo je poslalo reportažu kola i agregat, koji je stigao u Banjaluku oko 19 časova. U 21 čas počelo je emitovanje saopštenja direktno sa predajnika iz reportažnih kola. Oštećen studijski magnetofon i zgrada. 28.1o.1969. godine Radio-Banjaluka je dobila struju, predveče. Od tada su svaki sat emitovana saopštenja, neprekidno do 23 časa.

37./ Ekipe stručnjaka za vodovod i kanalizaciju od prvog dana poslije banjalučke katastrofe stigle su iz mnogih gradova širom naše zemlje i uključile se zajedno sa članovima kolektiva banjalučkog vodovoda u danonoćno i neprekidno otklanjanje kvarova na vodoopskrbnim objektima na izvorištima, primarnim i sekundarnim punktovima vodovodne mreže u dužini od 13o.ooo metara i par hiljada uredjaja.

Prve su stigle ekipe vodovoda iz Prištine, a zatim ostale ekipe: iz brodogradilišta "Tito" Beograd, vodovoda Beograd, sarajevskog vodovoda, vodovoda iz Tuzle, "Komunalaca" iz Sarajeva, vodovoda iz Kragujevca, vodovoda iz Doboja i drugih.

Zahvaljujući velikoj upornosti i požrtvovanosti radnika vodovoda koji su pristigli u pomoć i banjalučkog vodovoda stanje se brzo normalizuje i već su sva preduzeća u Banjaluci i skoro čitav grad snabdjeveni vodom, koja još uvijek nije za piće dok to ne odrede sanitarni stručnjaci.

U vodovodu je i danas život i rad organizovan vojnički. Svako jutro se izdaje zapovjest za 24 sata, svi zajedno rade, žive, jedu i otklanjaju i noću najhitnije kvarove.

Posebnu teškoću pričinjava što se stalnno pojavljuju novi kvarovi naročito na istočnoj strani grada, ali 2o ekipa koje dejstvuju u gradu uspijevaju da urade ono što je najhitnije.

Prema riječima direktora Vodovoda skoro nema nijedne vodovodne organizacije u zemlji koja nije ponudila svoju pomoć. Najkritičnije materijali su već stigli iz vodovoda Osijeka, Siska, Kragujevca i Niša i "Komunalca" iz Bihaća.

Banjalučki vodovod apeluje i moli gradjane da budu u svojim kućama u koje se može useliti, jer ekipa obilazi

te kuće, ali često ne nadju nikova od stanara i vračaju se neobavljenog posla.

Vodovod iz Niša je inicirao akciju da vodovi iz čitave zemlje umjesto srušene podignu novu upravnu zgradu banjalučkog vodovoda svojim vlastitim sredstvima. Niški vodovod će biti nosilac ove akcije, jer vodovod iz Niša i Vodovod iz Prištine su već odavno izvršile bratimljenje sa banjalučkim vodovodom.

700 radnika Tvornice obuće "Bosna" radi punim kapacitetom. Svi pogoni rade skoro normalno.

38./ Kako su evakuisana djeca iz Zavoda za rehabilitaciju - Jajce.

39./ Pošto je u grad prispio veliki broj reportera, snimatelja, novinara, omladinci su njihovim grupama bili vodići. Dalje, pri Centru za informacije radi svaki dan lo omladinaca, pri raznim štabovima lo, pri rukovodstvima društveno-političkih organizacija radi takodjer jedan broj ljudi, na 20 cisterni za vodu i nekoliko kuhinja takodjer je uposlena omladina. U komisijama za obilježavanje zgrada na dobrovoljnoj osnovi rade omladinci tehničkih i drugih struka. Jedan broj omladinaca rasporedjen je u Komisiji za prihvatanje delegacija koje pristižu u naš porušeni grad. Dnevno 80 omladinaca angažuje KP "Čistoća" na čišćenju grada kojeg ne mogu stići da očiste samo ekipe ovog preduzeća i ispomoć koja je stigla iz drugih gradova. Zadnja dva dana robu koja stiže u "Krajinauzor" istovaraju pripadnici omladinskih radnih brigada.

Posebno značajan posao obavila je omladina, najvećim dijelom izvidjači, na poduzimanju šatora za smještaj trgovine i ostalih poslovnih prostorija, te šatora za smještaj stanovništva.

Od 27. oktobra o.g. do 4. novembra o.g. do 19,oo sati omladina je uradila sljedeće:

- istovareno je preko 6ooo tona razne robe (materijala za smještaj i hrane),
- preko 2oo m3 dasaka,
- lo.ooo komada crijepova,
- lo.4oo komada cigli,
- gradjevinskog materijala 6 kamiona i 3 prikolice, (vinaz pločica, prozor, krovnih ljepenki).

Poslovi čišćenja grada, kurirske službe, dežurstva i sl. izraženi su opisno u prednjem dijelu teksta, jer se nije moglo drugačije izraziti vrijednost tih poslova (napominjemo da su navedeni podaci znatno manji od stvarno učinjenog obzirom da se posebno u prva dva dana nisu vodili detaljni podaci o svakom uradjenom poslu).

Sav ovaj posao obavila je isključivo banjalučka omladina koja u okviru omladinskih radnih brigada radi pod direktnim rukovodstvom Opštinskog komiteta SO i broji preko

600 brigadira-ki. Njihov sastanak je slijedeći:
- oko 2o članova KAB-a,
- 2o ostalih studenata,
- oko 5o učenika u privredi,
- dok ostali broj sačinjavaju srednjoškolci i nezaposlena omladina.

Prema izvještaju aktivista iz mjesnih zajednica oko 500 omladinaca-ki angažovano je u radu mjesnih štabova.

Za istaći je podatak da se na prvi poziv Opštinskog komiteta SO, saopšten preko Radio-stanice, javio u dobrovoljne omladinske radne brigade oko 3oo omladinaca-ki, a za tim se svakim danom javljalo sve veći broj. Prvo pristigli su po uputstvima članova Opštinskog komiteta SO i političkog aktiva naredni dan dovodili sa sobom čitave grupe omladine.

Izuzev rijetkih izuzetaka, sva prijavljena omladina, svjesna sadašnjeg trenutka, čitavo vrijeme radi čak i najteže poslove vrlo disciplinovano, samoprijekorno i odgovorno,ponekad čak bez hrane i vode. Može se prigovoriti pojedinim štabovima na radilištima da se prema tim brigadama odnose nekorektno, ne daju im hranu i vodu, zavode krutu disciplinu u kojoj zamjeraju čak i na mladalačkoj veselosti koju ta omladina pokaže.Činjenica je medjutim, da se ogroman posao, posebno na istovaru prispjele pomoći robe ne bi uopšte mogao obaviti da omladinske radne brigade nisu stupile u akciju. Tu su se posebno isticale sljedeće grupe:KAB-ovska grupa, grupa učenika Trgovačke škole, grupa omladine iz "Autokrajine", "Rudi Čajaveca", Tehničke škole, zatim grupe omladine iz "Mejdana", "Gornjeg Šehera" i Lauša.

Za istaći je samoinicijativu grupa omladine koja se organizuje po ulicama i pomaže na osposobljavanju stambenih objekata svojih porodica i susjeda, starih i iznemoglih lica itd.

Drugi dan poslije nesreće u Banjaluku stigle su organizacije Saveza izvidjača - njih 110 iz Sarajeva, Beograda i Doboja, ali su se zadržale samo dva dana i vratile, obzirom da nisu imale vlastiti smještaj i ishranu. Pružanje tih uslova s naše strane bilo je nemoguće za toliki broj ljudi. U svakom slučaju zahvalni smo organizacijama koje su poslale svoje predstavnike da nam pomognu u najtežim časovima.

40./ Na sastanku su bili drugovi: Hakija Pozderac, član SIV-a, Džavid Gunić, potpredsjednik SO Banjaluka, Ismet Hadžimujagić, direktor Kreditne banke, Mladen Janjić,direktor Službe SDK i Ismet Eškić, načelnik Sekretarijata za finansije SO Banja Luka.

41./ Na ovom sastanku su bili rukovodioci preduzeća "Univerzal", fabrike EI Niša u Banjaluci, Fabrika celuloze i viskoze, "Jelšingrad", "Vitaminka", Tvornica koža, Tvornica duvana, "Stočar", Tvornica obuće", KDI "Vrbas", "Bosanka", "Trudbenik", "22 decembar", "Metal", "Jadranka", "Autoprevoz", "Krajinauzor" i "Velepromet".

42./ Ljudi su čak tvrdili da su slušali radiovijesti o narednoj katastrofi, da će one biti tačno u 12 sati, pa u 24 itd.

43./ Radi se o preostalom broju radnika koji se još nisu bili javili na svoja radna mjesta. Inače, sve radne organizacije povlače činjenicu da im se ogromna većina radnika javila na posao već tokom 27. i 28. oktobra. Nešto sporije je bilo kod ustanova, koje su počele raditi uglavnom 28. i 29. oktobra.

44./ Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra 28.lo.1969. godine u 19 sati.

Načelnici službi referiraju o tome šta je postignuto u njihovim službama. Zaključuje se da smo se uspjeli konsolidirati, da se skoro sve naše osoblje javilo na dužnost i da su ispunjeni zadaci koji su traženi od nas.

Formirani su Hirurgija, Transfuzija, Očno, Apoteka, Ušno, Stomatološko, Ginekologija i porodjajno upravo u fazi selenja u Dječiju bolnicu Rtg. u formiranju.

U toku današnjeg dana naš Centar su posjetili visoki savezni i republički funkcioneri.

Dalji program rada za sutrašnji dan odrediti 29.lo. u 7 sati na sastanku štaba.

Zadužuje se Veljko Djordjevljić da odredi 3 radnika za dežurstvo u štabskom šatoru.

Snabdjevanje uglavnom dobro. RJešilo se privremeno i snabdjevanje pelenama.

Iskrsla su pitanja zagrijavanja, voda za pranje, šatora za porodice naših radnika i njihovih porodica (raspodjelu će vršiti stambena komisija za socijalnim radnicima), a naročito nedostatak sanitetskih kola.

Dozvoljeno je načelnicima da svojim radnicima ukoliko nisu ovdje, potrebne dozvole da mogu otići s posla, radi sredjivanja porodičnih problema, a za ljekara odobrenja daje direktor.

Za službu opšte medicine potrebno je lo sterilizatora i lo automobila za isturene ambulante.

45./ Pri Mjesnom štbu Vrbanja formirana je sanitetska služba sa zadatkom da vrši u prvom redu, hlorisanje septičkih jama, što je poseban problem u Vrbanji. Vrši se i zaprašivanje stanovništva, te osposobljavanje bunara za piće.

46./ Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra na dan 29.lo.1969. godine u 7,3o sati.

Prisutni: Kapetanović dr Hasan, Ferković dr Milan, Kulenović dr. Halid, Jovičević dr Boško, Veljko Djordjević, Leko Rafael, Jović dr Josip, Arar Dr Anto, Halimović Dr Kemal, Korčmaroš dr Ladislav, Filanović Margareta, Šalvarica dr Ljubidrag, Klepac dr Zvonimir, Rac dr Stjepan, Djekić mr. Branko, Todorović dr Dragomir, Mitorv dr Olga, Milošević

dr Vlado, Vasiljević dr Aleksandar i Sejfić dr Mustafa.

Načelnici službi izvještavaju što se do sada učinilo, uglavnom svi teži bolesnici evakuiraju se dalje. Postoji problem nedostatka transportnih sredstava, krv koja je u toku noći doška kao pomoć poslana za Zagreb gdje je smješteno dosta naših bolesnika.

Hirurška služba obavlja znatan dio posla sa svim ljudima i opremom u Bos. Gradišci. U krugu bivše bolnice potrebna su još dva šatora i to velika.

Internistička služba takodjer ne vrši hospitalizaciju, pojava uobičajenih bolesti.

ORL služba već se pojavljuju slučajevi sa Ottisom, formiran ORL punkt u šatoru. Za potrebe ambulante službe potreban jedan manji šator.

Neuropsihijatrija: javilo se par delirantnih slučajeva upućenih hitno u druge ustanove. Potreban još jedan manji šator. FOrmirano odjeljenje u Bos. Gradišci sa stalnim našim ljekarom specijalistom.

Ginekološko-porodjajna služba: formirano odjeljenje lo kreveta u bivšoj Dječijoj bolnici za najhitnije slučajeve koji nisu za transport. Ostali se evakuiraju dalje. Oformiti dispanzer.

Gruno: formirati dispanzer i početi s radom. Potreban jedan RTG aparat i šator. Hronične bolesnike slati dalje.

Očno: formirana u Dječijoj bolnici. Potreban jedan veliki šator i noljski rtg aparat, a u krugu bivše bolnice dva šatora (jedan veliki i jedan mali) sa jednim rtg aparatom.

Služba opšte medicine i hitne pomoći: povećati broj ekipa. Poslati ekipu u zdravstvenu stanicu Vrbanja koja je manje oštećena za vršenje zdravstvene zatštite stanovništva Vrbanje i Celuloze. Osim kola uz punktove ostala sanitetska kola treba da budu uz stanicu hitne pomoći odakle će se po potrebi vršiti evakuacija bolesnika. Za Ivanjsku,Čelinac i Jablan potrebna po jedna kola. Postoji pomanjkanje ljekara u Stanici hitne pomoći. Naročito za noćne službe.

Služba za zaštitu djece i omladine:

- Pod hitno obezbjediti agregat.
- U kuhinji pojačati personal osobljem odavde.
- Marić Slavko zadužen za snabdjevanje u Dječijoj bolnici.
- Obezbijediti čuvanje sanitetskog materijala.

Potrebno je da se uspostavi razglasna stanica u krugu radi obavještavanja naših radnika.

Do 12 sati napraviti po službama popis radnika,koji se danas nalaze na poslu, te odsutne (sa ili bez odobrenja načelnika).

Zatražiti eventualno koji hotel u Jajcu radi organiziranja stacionara naših službi.

Ukazala se velika potreba za sanitetskim kolima, pa je upućen apel za isto.

Tražiti veći broj plinskih grijalica, te vreća za vodu i burad za dezinfekciju.

47./ Urbanistički zavod sa urbanističkom grupom koja je došla u pomoć iz Jugoslavije od rješenja koja su data predhodnog dana za improvizirana naselja pod šatorima do sada su bili slijedeća rješenja:

- odredjene su lokacije za izgradnju montažnih stanova razne strukture na lokacijama: Paprikovac - Lauš, podnožje Starčevice i okoline Bulajića ulice,

- razmatrane su lokacije za višekatnu montažnu i klasičnu izgradnju i u toku je rješavanje i za ovu gradnju,

- sve škole će se locirati na prostorima budućih mikro naselja kao definitivnoj lokaciji,

- geometri su se već jednim dijelom odazvali i dobili zadatke.

- istovremeno sa urbanističkim rješavanjem grada, rejšavat će se i prigradsko selo Vrbanja,

- razmatrano je rješavanje G.Šehera i Novoselije.

- o ostalim konačnim stavovima, rješenjima i razmatranjima javnost će biti redovno obavještavana.

- Geolozi i seizmolozi obavili su detaljne razgovore sa urbanistima i za sva gore pomenuta područja već obradjuju seizmičke podatke. Istovremeno su otišle na teren ekipe koje će obraditi cjelokupno seizmološko područje u vezi sa urbanizacijom grada i prvi podaci očekuju se tokom sutrašnjeg dana.

48./ Prošla je naša treća bjesna noć. U poslednjim satima ove noći, dobili smo nove količine šatora, ćebadi, druge opreme i hrane, koja se u sve većim količinama upućuje na mjesne zajednice.

Sjednicu Skupštine opštine sazvao sam za sutra 30. ovog mjeseca radi donošenja normativnih akata u vezi sa sanacijom prilikama u gradu i poduzimanje drugih dalekosežnijih mjera.

Kao što vam je poznato, veliki broj stručnih ekipa radi na utvrdjivanju stanja i mogućnosti korištenja objekata. Rezultati rada ekipa su presudni za saniranje ili rušenje objekata. Preporučujemo individualnim vlasnicima stambenih zgrada specijalno onih čija upotreba nije opasna po život da dovedu kuće u snošljive uslove stanovanja, pretresanje krova, uklanjanje visećih dijelova itd. i po tom usaljavaju.

Isto tako osnovano je više medicinskih i drugih stručnih ekipa koje djeluju svaka u okviru svojih nadležnosti.

Drugarice i drugovi,dragi gradjani,

Ostanite strpljivi u snošenju ovih neprilika i budite uporni da vlastitim inicijativama i snagama što više doprinesete u otklanjanju posljedica zemljotresa i normalizaciji uslova života i rada, čime će naš grad najbržim putem stati na vlastite noge.

Poznato vam je da primamo znatnu pomoć sa svih strana. Ona će i dalje pristizati u sve većim količinama.

Sa predstavnicima Saveznog i Republičkog izvršnog vijeća u toku protekle noći konkretizovali smo neke mjere za normalizaciju uslova života grada, uključujući i pripremu za obnovu i izgradnju Banjaluke. Svi moramo brzo raditi, zbog nastupajućih zimskih dana.

Jedino organizovani možemo brzo i efikasno ovladati ovom situacijom. Zato se za rješavanje svih vaših problema obraćajte štabovima u mjesnim zajednicama, a mjesne zajednice treba da još efikasnije organizuju svoj rad i da najbržim putevima na samoupravnoj osnovi uspješno obavljaju svoje poslove.

Svi gradjani u radnom odnosu bezuslovno su dužni da se jave u svoje radne organizacije. U radnim organizacijama poduzete su mjere za što brže otpočinjanje aktivnosti i normalizaciju rada, pa je neophodno da samoupravni organi i političke organizacije u njima postanu nosioci izvršavanja poslova.

Gradjani Banjaluke!

Mi nismo sami. U našim naporima učestvuje cijela naša zajednica i mnogi prijatelji iz inostranstva. Jučer u našem gradu boravio je predsjednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Josip Broz Tito. Na dan katastrofe posjetili su nas predsjednici Savezne skupštine i Saveznog izvršnog vijeća. U našem neposrednom radu učestvuju rukovodioci Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, a Savezno izvršno vijeće poslalo nam je svoja dva člana (Hakiju Pozderca i Blagoja Popova) sa kojima neposredno rješavamo probleme.

S nama su svi gradjani naše zemlje i sve komune, koji nam svakodnevno pomažu da što prije prebrodimo posljedice zemljotresa.

49./Na ovom sastanku je bilo 40 inspektora.

Za skladište na Novoj pijaci odredjena je ekipa: Levinger Mirko iz Privredne komore SR BiH, Drago Jovanović, načelnik Sekretarijata za privredu SO Banjaluka, Ljupko Stanarević iz Osnovne privredne komore Banja Luka i Munir Demirović, kao predstavnik Štaba narodne odbrane - povjerenik.

50./ Izvršni odbor Opštinske konferencije SSRN-a Banjaluka, na svojoj vanrednoj sjednici održanoj 29.lo.1969. godine donio je odluku:

Da se fomira Centar za dokumentaciju o posljedicama katastrofalnog zemljotresa koji je zadesio Banjaluku i bližu okolinu 26. i 27. oktobra ove godine.

Za rukovodioca Centra imenovan je drug Drago Mažar, a članovi su:

- Ibro Ibrišagić, direktor Arhiva Bosanske krajine,
- Nazif Halilović, arhivist,
- Jasna Matijević, kustos,
- Alojz Ćurić, slikar,
- Faik Mehanović, prof.istorije,
- Duško Momčilović, novinar,
- Jaroslav Koleška, novinar
- Vida Husedjinović, kustos Galerije
- Dobrota Lošić, novinar,
- Zlatko Hadžiabdić, profesor,
- Arhivista iz Arhive
- Dragojla Tošić, profesor,
- Branko Matavulj, profesor,
- Mato Djaja, profesor,
- Ismet Ibrišagić, fotograf,
- Jakić, fotograf,
- Predrag Lazarević, profesor,
- Drago Radovanović,
- Zekir aličević, profesor.

Program i zadatke Centra utvrdiće predstavnici na svojoj prvoj sjednici.

51./ Na sastanku održanom 29. oktobra 1969. godine, Štab je donio slijedeće zaključke:

1. Nastavu u svim školama opštine Banjaluka obustaviti do daljnjeg.

2. Od 3o.lo.1969. godine pa nadalje pri svakoj školi počešće da funkcioniše posebna služba koja će biti stacionirana pri svakoj školi.

3. Svi roditelji treba da prijave službama pri školama potrebne podatke o svojoj djeci. Ti podaci uključuju i pitanja daljnjeg školovanja i smještaja djece u Banjaluci i u drugim mjestima.

4. Roditelji mogu da samostalno rješavaju pitanje smještaja i školovanja svoje djece u drugim mjestima, s tim što su obavezni da o tome obavjeste svoju matičnu školu.

5. Nastavno i drugo osoblje zaposleno u osnovnim i srednjim školama u Banjaluci obavezno je da se prijavi školi sutra u lo,oo sati. Osoblje koje se trenutno nalazi van Banjaluke, treba da se prijavi svojoj matičnoj školi u roku od 3 dana.

6. Prilikom prijavljivanja učenika u školama,roditelji mentalno zaostale djece treba da izjave da li su voljni da djeci dopuste daljnje školovanje u specijalnim školama van Banja Luke. Ovakve slučajeve treba odmah javiti školama tj. 3o.lo.1969. godine.

7. Obavještavaju se gradjani da se za sva pitanja školovanja svoje djece obraćaju službama pri matičnim školama koje počinju da rade sutra od lo sati.

Zajedničko obavještenje školama.

29.lo.1969. godine formiran je Štab za obrazovanje i vaspitanje Skupštine opštine Banja Luka u koji su imenovani: Kuzmanović Rajko, Čedo Vulić, Štamberger Josip, Perović DUŠko, Mitraković Vojo, Ibrahimbegović Ćamil, Pepinović Drago, Vulić Boško, Jocić Ratko, Pjanić Adem, Vukojević Rajko, Todorović Mihajlo, Memić Ridvan, Balaban Miodrag, Boban Rajko, Šipka Milan, Trninić Miroslav, Vehabović Ibrahim, Vojnović Ratko, Tasić Borislav, Majkić Mirko, Skenderija Veljko,Hajduković Vuko.

U Štab su imenovani i svi direktori škola II stupnja kao i poslanici Kulturno-prosvjetnog vijeća.

Štab je izdao saopštenje za Radio-Banjaluku.

Osim zaključaka i saopštenja doneseni su i ovi zaključci:

1. Svaka škola dobiće po jedan šator za službene potrebe,

2. Sve škole formiraće svoje štabove i utvrdiće zadatke i raspored dežurstva nastavnog osoblja.
Svakodnevno dežurstvo u školama mora trajati od 8 do 17 sati.

3. Sve prijave roditelja škole će evidentirati prema priloženim obrascima.

4. Sredstva za lične dohotke prosvjetnih radnika obezbjedila je OZO, a režiseri škola će obračun i isplatu LD izvršiti prema uputstvima banke.
Zato je potrebno da se blagovremeno obrate banci.

5. Svakog dana u 11,oo sati održavaće se sastanci Štaba za obrazovanje i vaspitanje Skupštine opštine Banja Luka.

Rukovodioci škola direktno će se obraćati Štabu za sva potrebna obavještenja.

52./ 1. Stanje u kome se našao naš grad i cjelokupna njegova privreda i društvene djelatnosti zahtijevaju od svih radnih ljudi, posebno od sindikalnog članstva, njegovih aktivista i rukovodstva da shvate svu tužeinu situacije u kojoj smo se našli, da pokažu maksimalnu odgovornost pri razmatranju i rješavanju nastalih problema i disciplinu u ostvarivanju zadataka koji iz toga proizilaze.

2. Neophodno je da sindikalna rukovodstva odmah sagledaju posljedice zemljotresa u svojoj radnoj organizaciji, kao i posljedice koje su imali pojedini članovi radnog kolektiva. U tu svrhu neophodno je formirati odgovarajuće komisije čiji bi zadatak bio da se utvrdi prioritet saniranja i rješavanja problema članova kolektiva.

3. Naša akcija mora biti usmjerena na punu mobilizaciju cjelokupnog članstva u radnim organizacijama da što prije otpočnemo sa normalnim radom na svim sektorima (u proizvodnji, trgovini, ugostiteljstvu, komunalnoj privredi, zanatstvu, zdravstvu, školstvu i drugim službama) i time doprinesemo da posljedice zemljotresa budu što manje. U vezi s tim Predsjedništvo OSVa poziva

sve zaposlene radnike da se odmah jave svojim radnim organizacijama radi otpočinjanja s radom.

Isto tako, neophodno je sasvim konkretno i brzo pomoći radnicima u zbrinjavanju njihovih porodica kako bi isti mogli u ovom trenutku, kada se od njih traže izvanredni napori posvetiti punu pažnju radu na svom radnom mjestu.

4. Izuzetno teška situacija u kojoj se nalazimo zahtjeva da više dodju do izražaja samoinicijativa, kako pojedinaca tako i radnih organizacija, kako bi se uspješnije i brže rješavali odredjeni problemi i stvarali uslovi za dalju dugoročniju i uspješniju aktivnost.

5. Kako je u dosadašnjem zbrinjavanju radnika i njihovih porodica dolazilo do odredjenih nesporazuma izmedju radnih organizacija i nekih mjesnih zajednica, neophodno je da Opštinsko sindikalno vijeće sa Štabom za zbrinjavanje stanovništva i rukovodstvima sindikalnih organizacija odmah poradi na tome da se uklone smetnje kako bi se osiguran bolji tok snabdjevanja.

6. Cjelokupna društvena zajednica pokazala je vanredno veliku solidarnost u ovoj teškoj tragediji. Time se još više nameće potreba da ta solidarnost potpunije i konkretnije dodje do izražaja u našim vlastitim radovima, u rješavanju problema koji stoje pred nama. Moramo imati više medjusobnog razumjevanja, dogovaranja, zajedničkih akcija, medjusobnog povezivanja i informisanja, kako bi što uspješnije i organizovanije pristupili razrješavanju niza složenih i krupnih problema, nametnutih zemljotresom.

7. Odlukom Saveznog izvršnog vijeća nadležne banke će odobravati odgovarajuće kredite pod povoljnijim uslovima, pa je nužno da se utvrde potrebe radnika za ovim kreditima i od svih faktora u radnoj organizaciji pruži odgovarajuća pomoć u realizaciji ovih kredita.

8. Opštinsko sindikalno vijeće će, nakon potpunijeg sagledavanja posljedica zemljotresa, u zajednici sa Skupštinom opštine, Osnovnom privrednom komorom, Opštinskom konferencijom SK, Socijalističkim savezom, Saezom omladine i drugim faktorima sačiniti dugoročnije programe svoje aktivnosti, u koji treba da se uključi cjelokupno članstvo naših sindikalnih organizacija.

53./ Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra 29.10.1969. godine u 13 sati.

- Službe u formiranju (grudno, Očno, INterno-Bos. Gradiška i Pakrac, Ginekološko-porodjajna, Hirurgija - Bos. Gradiška, Neuropsihijatrija i RTG i dr.

- Službe za zaštitu djece uglavnom nema većih problema.

- Za sav sanitetski materijal koji pristiže treba da se javi u Dječju bolnicu.

- Problemi protiv-epidemijske zaštite: ne kopaju se klozeti, slabo kloriranje vode.

- lični dohdak zagarantiran u startnoj osnovi.

- Privremene radnike zadržati na poslu.

- Pojavilo se nekoliko slučajeva proliva, svi se moraju hospitalizirati.

- Došla je pomoć od 4 higijensko-epidemiloške ekipe iz Sarajeva.

- Bolesnici sa proljevom jeli su zagrijanu hranu prispjelu iz Zenice.

- Veću pažnju pssvetili poljskoj kuhinji, obezbjediti tri frižidera sa agregatima,

- Svi mikrorejoni se organizuju i imaju stambenu i prehrambenu opskrbu.

- Dječiji dispanzer u Gornjem Šeheru radiće kao i Dječiji dispanzer Mejdan formiran u Dječijoj bolnici radiće od 7-14 sati. SHP radi neprekidno u starim prostorijama. Centar za cijepljenje za sada ne radi (sve to objaviti preko radija).

- Sva trebovanja za pojedine službe podmirivati iz stovarišta, a u toku noći iz dežurnog kamiona koji se nalazi u krugu bolnice.

- Službe širiti prema Bos. Gradišci, Jajcu, Zenici i Travniku.

54./ Već 27. oktobra u B.Luci su djeljeni besplatno listovi "Oslobodjenje", "Borba", "Politika", "Vjesnik", "Večernje novine", Večernji list i drugi.

55./ Opštinski komitet Saveza komunista Banja Luka, na sjednici od 28. i 29. oktobra 1969. godine, razmatrao je situaciju uzrokovanu katastrofalnim zemljotresom koji je 26. i 27. oktobra zadesio Banja Luku i veći broj sela banjalučke opštine.

Nakon sagledavanja situacije u kojoj se našao grad Banjaluka i okolina, Opštinski komitet Saveza komunista konstatuje:

- da je šteta u ljudskim i materijalnim žrtvama ogromna. U ovom tragičnom udesu izgubilo je živote jedan broj naših gradjana, a preko hiljadu lakše i teže povrijedjeno,

- da je prema prvim procjenama stručnih ekipa koje rade na ovom poslu, unište i oštećen ogroman dio stambenog fonda grada i veliki dio stambenog fonda sela zahvaćenih zemljotresom,

- da su osnovna sredstva u preduzećima oštećena u većoj ili manjoj mjeri, zbog čega je u svima obustavljena proizvodnja, kao i rad trgovinskih, ugostiteljskih i drugih uslužnih radnih organizacija.

- da je porušena ili znatno oštećena bolnica, i Zavod za medicinsku rehabilitaciju, skoro sve školske zgrade i zgrade kulturnih i drugih javnih institucija, pa je jedino nastavljen rad zdravstvenih ustanova pretežno na otvorenom prostoru.

- da su gradjani stoički podnijeli ovaj udar i sačuvali prisebnost duha, pri čemu je ispoljena velika solidarnost u ispomaganju povrijedjenih i zbrinjavanju onih koji su ostali bez najnužnijih uslova za život,

- da su gradjani ispoljili puno razumijevanje i strpljivost u vezi sa snabdijevanjem i obezbjedjenjem neophodnih uslova za privremeni smještaj,

- da je Štab narodne odbrane brzo stupio u dejstvo u svojim odlukama da djeca ne pohadjaju škole 27. oktobra, da se iseli bolnica itd. doprinio da se izbjegne prava katastrofa u ljudskim žrtvama. Iako organi Štaba nisu bili u mogućnosti da pravovremeno svim gradjanima obezbijede osnovne uslove za život, ipak je to, iako sa zakašnjenjem, obezbijedjivano u osnovnim potrebama,

- da je velika solidarnost svih radnih ljudi naše zemlje, svih bratskih republika i pokrajina, sa nama u ovim teškim časovima, ulila i uliva nadu u efikasno otklanjanje posledica katastrofalnog zemljotresa koji nas je zadesio,

- da je Jugoslovenska narodna armija pružila veliku materijalnu pomoć, a njeni pripadnici svojim požrtvovanim radom, zajedno sa organima javne bezbjednosti, olakšali spašavanje ljudskih žrtava i stvaranje uslova za život gradjana i rad društvenih organa,

- da je dolazak predsjednika Savezne skupštine i Saveznog izvršnog vijeća - drugova Milentije Popovića i Mitja Ribičića, rukovodilaca Socijalističke republike Bosne i Hercegovine, kao i drugih republika, a posebno posjeta druga Tita od svih gradjana Banja Luke i okoline primljena sa velikim simpatijama i zahvalnošću za razumijevanje, pažnju i podršku za otklanjanje posledica tragedije koja nas je zadesila,

- da je štampa, radio i televizija objektivnim informisanjem javnosti dala i daje značajan prilog razrješavanju problema koje je zemljotres prouzrokovao,

- da je svjetska javnost, takodje, poklonila veliku pažnju ovoj katastrofi, a razne nacionalne i medjunarodne organizacije pokazale odgovarajući interes za pružanje pomoći stanovništvu naše opštine.

Na osnovu gornjih konstatacija, a imajući u vidu potrebu brzog obezbjedjivanja osnovnih životnih uslova gradjanima, kao i radikalnog otklanjanja posledica nastalih ovom katastrofom, Opštinski komitet Saveza komunista donosi slijedeće

z a k l j u č k e

Iako su komunisti ispunili osnovne zadatke u momentu katastrofe, neophodno je da cijela organizacija Saveza komunista shvati svu težinu situacije u kojoj smo se našli, te da članovi Saveza komunista pokažu maksimalnu aktivnost i odgovornost pri razmatranju problema i disciplinu u ostvarivanju zadataka koji iz toga proizlaze. Pri tome je potrebna puna samoinicijativa, osjetljivost prema potrebama gradjana i stalno razjašnjavanje teškoća koje nam je stihija nametnula.

Zbog toga je potrebno da se komunisti što prije i što bolje organizuju na teritoriji i u radnim organizacijama, kako bi svojom aktivnošću i ličnim primjerom pokrenuli aktivnost svih za rad sposobnih gradjana i radnih ljudi ne samo u gradu nego i na selu na razrješavanju problema koji pred nama stoje. S tim u vezi treba uputiti apel za rad sposobnim gradjanima, koji su napustili Banja Luku,da se vrate u svoju radnu organizaciju odnosno mjesnu zajednicu, a ostalima da se iz istih razloga ne udaljuju iz grada. Bilo bi preporučljivo da Skupština opštine i njeni organi razmotre i potrebu donošenja odgovarajućih normativnih akata po ovom pitanju.

Komunisti u samoupravnim organima i rukovodnim tijelima radnih organizacija treba da se založe da se odmah pristupi osposobljavanju i pokretanju proizvodnih kapaciteta, kako bi se smanjili gubici nastali obustavljanjem proizvodnje. Članovi Saveza komunista u trgovinskim i ugostiteljskim preduzećima, takodje, treba da učinu maksimalne napore da se brzo otvaraju uslovi za radni i prodajni prostor (u šatorima, montažnim objektima i osposobljavanjem manje oštećenih prodavnica), kako bi se obezbijedilo što bolje i racionalnije snabdijevanje gradjana osnovnim životnim potrebama, jer sadašnji način snabdijevanja, po pravilu, neće moći da bude zadržan duže vremena.

Napori radnih ljudi u Električnom preduzeću, PTT preduzeću, gradjevinskim preduzećima, "Elmontu" i još nekim pomogli su stvaranju osnovnih uslova za život gradjana i rad radnih organizacija. Njihovi napori, kao i kolektiva ostalih uslužnih preduzeća, prijeka su potreba za dalje poboljšanje ovih uslova.

U savladjivanju sadašnjih teškoća,neocjenjivu uslugu gradjanima pružila je zdravstvena služba, pri čemu su ljekari i ostalo medicinsko osoblje, ispoljili visoku svijest, požrtvovanost i spremnost da se u teškim uslovima organizuje i obezbijedi efikasno funkcionisanje ove službe. Takvi napori u dosadašnjem vremenu garancija su da će ova služba i u narednom periodu još bolje funkcionisati.

Komunisti u samoupravnim organima škola i nadležnim organima komune, treba da se založe da ovi organi brzo iznalaze najcjelishodnija rješenja za obnavljanje nastave za djake osnovnih, srednjih i visokih škola, kako bi se obezbijedilo uspješno završavanje školske godine.

Članovi Saveza komunista u bankama, Službi društvenog knjigovodstva, Zavodu za socijalno osiguranje, Osiguravajućem zavodu i drugim sličnim javnim službama, treba da svojom aktivnošću angažuju cijeli kolektiv u kojem rade da pokaže maksimalno razumijevanje za probleme koji su nametnuti ovom stihijom i da svojim radom dadne što veći prilog njegovom prevazilaženju.

U razrješavanju današnjih problema, veoma značajnu ulogu ima Skupština opštine i njeni organi. Komunisti koji tamo rade trebaju se založiti za brzo stvaranje neophodnih uslova za rad i funkcionisanje cjelokupnog ovog mehanizma, jer se, pored redovnih usluga koje gradjanima pruža

uprava i javne institucije, kao i samoupravni organi komune, pred njih nameću nove krupne obaveze koje proizilaze iz vanredne situacije u kojoj smo se našli. Mjesne zajednice su nezamjenjivi samoupravni organi, bez čijeg efikasnog funkcionisanja, naročito na području grada, nije moguće ispuniti zadatke koji stoje pred svima nama, a naročito smještaja građjana prije zime. Zato bi komunisti u samoupravnim organima mjesnih zajednica, a i ostali koji žive na njihovim teritorijama, morali da im poklonu punu pažnju i u njihov rad uključe sve građjane dotičnog područja. Obzirom na činjenicu da će jedan broj drugova, koji su sada nosioci aktivnosti u mjesnim zajednicama morati da se angažuju u svojim radnim organizacijama, neophodno je da se u većoj mjeri angažuju oni koji ovih obaveza nemaju.

Komunisti u SSRN, Sindikatu, Savezu omladine, udruženju boračkih organizacija i drugih društvenih organizacija treba da pokrenu aktivnost cijelog članstva ovih organizacija na konkretnim programima na razrješavanju problema koji stoje pred našom komunom.

Na rješavanju krupnih problema, kao što je osposobljavanje privrede za normalan rad i proizvodnju, opravak postojećeg i izgradnju novog stanbenog fonda, školskog prostora, zdravstvenih objekata i objekata javnih institucija,kao i njihovo opremanje, potreban je napor svih građjana i organizovanih snaga naše komune. Razumljivo, te probleme nije moguće riješiti bez podrške i pomoći cijele jugoslovenske zajednice. Riječi rukovodećih ljudi Federacije i Republike, a posebno druga Tita, kao i već usvojene neke mjere saveznih organa, ulijevaju nadu da će naše teškoće biti, ne samo naše nego i briga cijelog našeg društva. Solidarnost koja je već do sada iskazana, kao i u mnogim drugim prilikama, a posebno u vezi sa skopskom katastrofom, daje garanciju da će se naći putevi i sredstva da se posledice i ove naše katastrofe otklone u narednim mjesecima i godinama.

Ovdje je nužno istaći veliko zalaganje i požrtvovanje inženjera i tehničara, kao i stručnih ekipa iz cijele naše zemlje, na poslovima koji su vezani za ruešnje, opravak i izgradnju stanova, građjevinskih objekata za privredu i javne službe. Nadamo se da će se njihova pomoć produžiti sve do potpunog otklanjanja posledica ovog zemljotresa.

Pošto je otklanjanje posljedica zemljotresa dugoročan posao, neophodno je da komunisti svojom aktivnošću kod građjana stvaraju raspoloženje za ulaganje vlastitih napora i iznalaženje svih mogućnosti da brzo radimo na izvršavanju svih onih problema koji ne zavise od krupnih sredstava, koja može da obezbijedi samo šira društvena zajednica, odgovarajućim sistemskim mjerama. Skupština opštine i poslanici našeg kraja svojim inicijativama i prijedlozima mogu da pomognu republičkim i saveznim organima u iznalaženju odgovarajućih rješenja.

S obzirom na težinu problema izazvanih ovom tragedijom, Opštinski komitet Saveza komunista predlaže Centralnom komitetu Saveza komunista Bosne i Hercegovine da razmotri ovu situaciju i djelovanje Saveza komunista u ovim uslovima i o tome zauzme svoje stavove.

Opštinski komitet poziva komuniste da svojom aktivnošću ujedine sve snage da što brže i potpunije pokrenu samoupravne organe komune na prevladavanju nastalih teškoća. Jedinstvo komunista, njihova disciplina, samoinicijativa i smisao za organizaciju, neophodni su da u ovoj bici uspijemo.

Svjesni smo da nam je pao u udio jedan od najtežih zadataka u istoriji naše organizacije gdje se svaki pojedinac potvrdjuje i niču nove snage koje Savez komunista treba da prihvata. U toj teškoj bici za izgradnju novog grada i porušenih sela, naša organizacija se reformiše i treba da izrasta u još jaču idejnu i vodeću snagu našeg samoupravnog društva.

Opštinski komitet smatra da treba sazvati vanrednu sjednicu Opštinske konferencije koja bi, takodje, razmatrala ovu situaciju i izradila program rada organizacije Saveza komunista na ovim pitanjima.Mjesne i preduzetne organizacije, kao i svaki član Saveza komunista treba da se angažuje na realizaciji ovih zaključaka. U tom cilju nužna je stalna veza i dogovaranje, kao i redovnije i potpunije informisanje izmedju organizacija i rukovodstava Saveza komunista u opštini.

Obavještavamo slušaoce da ćemo ove zaključke ponoveno emitovati u lo sati i 15 minuta i u 12 sati i 5 minuta.

56./ Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra 29.lo.1969. godine u 19 sati.

Prisutni: Dr. Kapetanović, sestra Greta, dr. Rac, Dr. Milošević, Mr.Čajkanović, dr. Koprivica, dr. Šalvarica, Djordjević, Leko, Mr. Djekić, dr. Ferković, dr. Žabo, dr. Arar, Dr. Kočmaroš, dr Halimović, dr Jović, Talić dr Mitrov, dr Todorović, dr Jovičević, dr Klepac, dr Šefić te iz Sarajeva prof. dr Gaon, dr. Litričenić.

Po izjavi prof Ganona na terenu je 21 higijensko-epidemiološka ekipa koja vrši pregled i nadzor. Higijensko-epidemiološka ekipa koja vrši pregled i nadzor na selu je povoljna (zbog malih grupacija ljudi), medjutim u gradu je zbog većih skupina ljudi veoma zabrinjavajuća.Pojavilo se nekoliko slučajeva dizenterije. Neophodno je potrebno kloriranje vode iz cisterni. Šatori su podijeljeni uglavnom u centru, slabije na periferiji. Potrebno je da svagdje postoje vće skupine ljudi da se dodijeli jedan zdravstveni radnik koji će nadzirati i upozoravati stanovništvo na higijenske mjere. Potrebno je izvršiti vakcinaciju na tifus i paratifus, te što prije osnosobiti vodovod sa čistom vodom. Upućena je komisija iz Sarajeva, sa prof. Trumićem radi osposobljavanja vodovoda.

Dr Djidunov iz Skoplja insistira na puštanju vodovoda, pa makar i zagadjene vode s tim da se upozori stanovništvo da to nije pitka voda, jer će se na taj način smanjiti veće zagadjenje vode.

- Osnovati izolaciono odjeljenje za zarazne bolesnike (vj. G.Šeher).

- Svaki dan u 12 sati sastanak gluvih i nadzornih sestara.

- Odrediti tačno vrijeme doručku, ručku u večeri.

- U Dječju bolnicu poslati 1 - 2 kuhara.

- Postaviti table za glavna obavještenja i tačan raspored šatora.

- Djordjević i Leko da naprave spisak svih bolesnika gdje su upućeni.

- Svaka tri sata da se javi naš kurir u Glavni štab Raifi Šaškin.

- Dr. Kočmaroš Ladislav preuzima sve funkcije direktora u njegovoj odsutnosti.

57./ Sastanak Štaba civilne zaštite Medicinskog centra Banjaluka u 7 sati.

Sastanku prisustvuju: Dr Mustafa Ajanović i Dr Jamila Hadžimustafić.

Štab će se sastajati u užem sastavu uključujući i načelnike internističke, transfuziološke i higijensko-epidemiološke službe.

Potreba za postepeni prelaz za normalni rad naših službi.

Pobrinuti se za šatore za članove naših porodica i za Dječiji vrtić naših radnika.

Prispjelo je 6 sanitetskih vozila iz Zagreba na posudbu.

Izabrati tip montažnih zgrada "Krivaja" za zdravstvene stanice.

Načelnik Kadrovske službe dati spiskove o osoblju koje nije neophodno ovdje u ovakvim uslovima rada, radi iskorištenja službi opšte medicine i higijensko-epidemiološke kao i članove porodica koji će se eventualno evakuirati dalje.

Evidentirati radnike koji moraju ostati ovdje a nemaju gdje boraviti.

U saopštenju za radio pozvati bolesnike koji se ne osjećaju dobro da se jave u bivšu bolnicu kao i sve radnike Medicinskog centra da se jave na dužnost (preko radio Sarajeva).

Iz Savezne uprave za državne rezerve zatraženo je da se jave tačno naše potrebe.

Zaključeno je da 9 mikrorejonskih stanica ne treba više da rade neprekidno već od 7 - 17 sati, a da stanica hitne pomoći uz pojačane ekipe i dalje radi neprekidno.

Odredjeno je vrijeme za doručak (7-9), ručak (12-15 h) i večeru (17,3o - 2o sati).

Naredni sastanak Štaba u 19 sati.

58./ Na ovom sastanku, pored rukovodilaca u Skupštini opštine Banjaluka i društveno-političkih organizacija prisustvuju i drugovi: Dragutin Kosovac, predsjednik Izvršnog vijeća SRBiH i Felik Gorski, član Izvršnog vijeća SRBiH.

59./ Prisustvovali su direktori i komercijalni direktori "Krajinauzora", "Veleprometa", "Žitoprodukta",

"Stočara", "Zemljoradničke zadruge", "Gradske mljekare", "Duvana" i Zemljoradničke zadruge Ivanjska.

60./ Ovom sastanku prisustvovali su: Hakija Pozderac, BLagoje Popov, Niko Jurinčić, Drago Mažar, Džonović MIhajlo, Verem Ahmet, Bosnić Brane, Mešinović Taso, Vukić Ante, Džankić FIkret, Barić Drago i Muhurdarević Avdo.

61./ Odmah u prvim časovima poslije katastrofe omladina je bila spremna da pomogne svom gradu. Dana 3o. oktobra o.g. sastao se Opštinski komitet Skupštine opštine da razmotri nastalu situaciju, odredi zadatke opštinske organizacije i da političku ocjenu situacije u omladinskoj organizaciji.

Pošto je tri dana prije ovog sastanka omladina već pokazala svoju svijest radeći u omladinskim radnim brigadama, Opštinski komitet imao je uvid u ovo stanje te ocijenio da se omladinska organizacija brzo snašla i još brže reagirala na vrlo koristan način. Ocijenjeno je takodjer, da je dobar broj, do zemljotresa, problematičke omladine-delikvenata, u ovom teškom trenutku stao uz zdrave omladinske snage uključivši se u omladinske radne brigade.Vrlo malo je pojava da su omladinci bili nosioci provala,krađa i drugih delikata u ovom periodu.

Opštinski komitet Saveza omladine je medjutim ocijenio da se dobrovoljci pojedinačno prijavljeni u omladinske radne brigade treba organizovano da uključe u čvrste omladinske radne brigade koje će imati svoje stalne zadatke.

Obzirom da više ne postoje školske organizacije SO, to je donešena odluka da se omladinske radne brigade formiraju u okviru mjesnih zajednica. Ista činjenica opredjelila je Opštinski komitet da formira mjesne organizacije Saveza omladine tamo gdje ih nije bilo, a učvrstiti tamo gdje su postojale.

Imajući u vidu štete koje su nastale u privredi,Opštinski komitet SO zaključio je da se omladinske organizacije radnih kolektiva orijentiše prije svega na saniranju prilika u svojim kolektivima, a kao drugi zadatak da se i u tim sredinama formiraju omladinske radne brigade koje bi radile poslije radnog vremena.

Usvojen je stav da se svi omladinski aktivisti angažuju u mobilisanju one omladine koja je ostala u Banjaluci da ona bude prva u unošenju elemenata normalnijeg života i atmosfere, da bude čuvar reda u borbi protiv raznih špekulacija i drugih deformacija koje su moguće u ovoj situaciji.

Do sada su navedeni zaključci sprovedeni u većini sredina. Formirane su omladinske radne brigade u svim mjesnim područjima, dok su omladinske organizacije do danas formirane u Gornjem Šeheru, Mejdanu, Boriku, Budžaku. Ostale će se formirati ovih dana.

Omladinske radne brigade formirane su i u preduzećima: "Autokrajina", "Rudi Čajevac", "metal" i KDI "Vrbas".

U preduzećima, trgovini na primjer, koja rade u nenormalnim uslovima kao i u jako oštećenim preduzećima,omladinske radne brigade formiraće se kada se situacija u tim sredinama donekle sredi.

Ukupno gledajući, omladinska organizacija Banjaluke postoji, funkcioniše, a najveća vrijednost društvena i politička koju ima - to je da je u ovom trenutku u akciji za normalizaciju života i obnovu Banjaluke.

Doduše, omladinska organizacija je brojčano smanjena, jer su skoro svi studenti i srednjoškolci koji su se školovali u Banjaluci napustili ovaj grad, a to je učinio i dobar broj banjalučke omladine, što je otežavajuća okolnost u organizovanju narednih akcija.

Medjutim, u onom broju koji je sada uključen u aktivnost istakao se veliki broj onih koji su do danas bili bezimeni, nezapaženi, nepoznati. Istakli su se čak više nego jedan broj aktivista koji je spadao u prve političke redove omladinske organizacije.

Opštinski komitet Saveza omladine Banjaluka ima evidenciju tih mladih ljudi i čim se sadašnja situacija,bar donekle sanira, predložiće ih u SKJ jer su to svojim beskompromisnim držanjem ovih dana zaslužili.

Postoji jedan broj mladjih ljudi koji besciljno hoda ulicama porušenog grada, odbija svaki rad ismijavajući one koji su prvi u radnim redovima. Nažalost medju njima je i jedan broj najizraslije omladine - studenti - Banjalučani, a dobar je broj i srednjoškolaca. I ovo je predmet pažnje omladinske organizacije, doduše ne i studentskog rukovodstva.

U ovim, za Banjaluku, teškim časovima stiglo je mnogo telegrama saučešća i moralne i materijalne podrške od strane brojnih omladinskih organizacija: Opštinski komitet SO Ilijaš, Univerzitetski odbor Saveza studenata Beograd, organizacija SO Jugoslavije investicione banke Beograd, Opštinske konferencije SO Vukovar,omladine opštine Vračar-Beograd, Opštinske konferencije SO Kočani-Makedonija,Opštinske konferencije SO Zvezdara-Beograd, Opštinske konferencije SO Titograd, Predsjedništva SO Makedonije, Mjesne organizacije SO Ljubljana, Opštinskog komiteta SO Zemun-Beograd, pionira i omladine sela Resavca kod Guče-SR Srbija, Gradskog komiteta SO Beograd, omladine trikotaže Galeb-Omiš, Opštinske konferencije Ćuprija, Općinske konference ZMS Kranj, organizacije SO Betine.

Mnoge od njih su ponudile svoju pomoć u radnoj snazi dok je Predsjedništvo SO Makedonije poslalo i materijalnu pomoć u šatorima, čebadima i još nekom materijalu. Mnoge od ovih organizacija su one s kojima je banjalučka organizacija Saveza omladine razvijala plodnu saradnju.

Ovaj Komitet se zahvalio na ponudi u radnoj snazi obzirom na nemogućnost smještaja i ishrane. Prihvaćen je dolazak samo dvije grupe iz Lukavca i Vračara-Beograd koji imaju vlastiti smještaj i ishranu. Zasada nije potrebno prihvatiti dolazak drugih grupa, jer vlastite omladinske snage još uvijek mogu da zadovolje potrebe. No, u svakom slučaju, dugu-

jemo veliku zahvalnost onima koji su se nas sjetili u ovim teškim trenucima i dali moralnu i materijalnu podršku i ponudili pomoć u radnoj snazi.

Pošto mnoge omladinske organizacije izražavaju želju da grade novu Banjaluku, pošto postoji ideja i u našem republičkom omladinskom rukovodstvu da se omladina uključi u izgradnju nove Banjaluke, biće potrebno da odgovor na ovo pitanje da Direkcija za obnovu i izgradnju Banjaluke. Omladina ovog grada, kao i uvijek do sada,spremna je da preuzme na sebe onaj dio tereta koji bi trebala da preuzme u slučaju da dodje do realizacije navedene ideje, ukliko to bude tražio interes izgradnje nove,još ljepše Banjaluke.